

DET KONGELIGE
FORSVARSDPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2002-2003)

FOR BUDSJETTERMINEN 2003

Utgiftskapitler: 1700-1795, 2463

Inntektskapitler: 4700-4799

Innhold

Del I			
Innledende del	9	4.3.5	Heimevernet
		4.3.6	Forsvarets sivile etater
		4.3.7	Internasjonalt militært
1 Sammenheng	11		engasjement
1.1 Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk		4.3.8	Kystvakten
og hovedprioriteringer	11	4.3.9	Redningshelikoptertjenesten
1.2 Hovedmål og prioriteringer		4.4	Virksomhetsområder
i forsvarspolitikken	11	4.4.1	Styring
1.3 Økonomiske rammer	12	4.4.2	Utdanning
		4.4.3	Investeringer
2 Sikkerhetspolitiske		4.4.4	Drift og vedlikehold
utviklingstrekk		4.4.5	Organisering
og hovedprioriteringer	13	4.4.6	Personell
2.1 Tilpasning av Forsvaret til		4.5	Forsvarsdepartementet og de sivile
ny struktur og nye utfordringer	13		etatene
2.2 Utviklingen i NATO	13	4.5.1	Forsvarsdepartementet (FD)
2.3 Russland og utviklingen		4.5.2	Forsvarets forskningsinstitutt
i nordområdene	15		(FFI)
2.4 Utviklingen av en felles europeisk		4.5.3	Forsvarets bygningstjeneste
sikkerhets- og forsvarspolitikkk	15		(FBT)
2.5 Forsvarspolitiske prioriteringer	16	4.5.4	Forsvarets tele- og
			datatjeneste (FTD)
3 Hovedmål og prioriteringer	18	4.5.5	Forsvarets boligstjeneste (FBOT) ..
3.1 Regjeringens hovedmål	18	4.6	Miljørapport
3.2 Mål og virkemidler 2003	19	5 Informasjonssaker	40
3.3 Økonomiske rammer	20	5.1	Ny kapittelstruktur
3.4 Oppfølging av omleggingen		5.2	Statushevende tiltak for
til ny forsvarsstruktur	21		vernepliktige
3.5 Operativ virksomhet	24	5.3	Befalsordningen
3.6 Styrkeproduksjon	26	5.4	Strategisk sjøtransport
3.7 Personell	26	5.5	Norsk medlemskap
3.8 Logistikk	27		i Styrkebeskyttelse innenfor
3.9 Investeringer	27	5.6	European Air Group (EAG)
3.9.1 Materiellinvesteringer	27		Norsk medlemskap
3.9.2 EBA-investeringer	27		i Air Transport Air to Air Refuelling
3.10 Forskning og utvikling	29		and Other Exchange of Services
3.11 Miljøvern	29		(ATARES) og European Airlift
3.12 Nasjonal sikkerhetsmyndighet	29		Co-ordination Cell (EACC)
4 Rapport for virksomheten			
i 2001	30	Del II	
4.1 Innledning	30	Budsjettforslag	45
4.2 Budsjettutvikling	30	Programområde 04 Militært forsvar	47
4.3 Styrkestruktur	31	<i>Programkategori 04.10</i>	
4.3.1 Felles ledelse og systemer	31	<i>Militært forsvar m.v</i>	47
4.3.2 Landforsvaret	31		
4.3.3 Sjøforsvaret	31		
4.3.4 Luftforsvaret	31		

Kap. 1700 Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)	49	Kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)	70
Kap. 4700 Forsvarsdepartementet (jf. kap. 1700)	50	Kap. 4760 Nyanskaffelse av materiell, nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)	89
Kap. 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4719)	51	Kap. 1790 Kystvakten (jf. kap. 4790)	89
Kap. 1720 Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720) ..	53	Kap. 4790 Kystvakten (jf. kap. 1790)	90
Kap. 4720 Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720) .	56	Kap. 1791 Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)	91
Kap. 1723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)	56	Kap. 4791 Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 1791)	92
Kap. 4723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)	57	Kap. 1792 Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)	92
Kap. 1725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarets overkommando (jf. kap. 4725)	57	Kap. 4792 Norske styrker i utlandet (jf. kap. 1792)	94
Kap. 4725 Fellesinstitusjoner og inntekter under Forsvarets overkommando (jf. kap. 1725)	61	Kap. 1795 Kulturelle og allmenntilretteleggende formål (jf. kap. 4795)	94
Kap. 1731 Hæren (jf. kap. 4731)	62	Kap. 4795 Kulturelle og allmenntilretteleggende formål (jf. kap. 1795)	96
Kap. 4731 Hæren (jf. kap. 1731)	63	Kap. 2463 Forsvarsbygg	96
Kap. 1732 Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)	64	Kap. 4799 Militære bøter	97
Kap. 4732 Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)	65		
Kap. 1733 Luftforsvaret (jf. kap. 4733)	66	Forslag	
Kap. 4733 Luftforsvaret (jf. kap. 1733)	67	til vedtak om bevilgning for	
Kap. 1734 Heimevernet (jf. kap. 4734)	67	budsjetterminen 2003,	
Kap. 4734 Heimevernet (jf. kap. 1734)	69	kapitlene 1700-1795, 2463,	
Kap. 1735 Forsvarets etterretningstjeneste ...	69	4700-4799	99
		Vedlegg 1	
		Ordninger i tilknytning til verneplikten	105

Tabelloversikt

Tabell 3.1 Forsvarsrammen 2003 ift. 2002 ..	21	Tabell 4.5 Antall innvilgede avgangs- stimulerende tiltak pr. 31. desember 2001	36
Tabell 3.2 Felles	22	Tabell 4.6 Antall årsverk pr. 1. september 2000 og 1. februar 2002, samt utvikling	37
Tabell 3.3 Hærstyrker	22	Tabell 6.1 Tildeling sivile organisasjoner ...	53
Tabell 3.4 Sjøforsvarstyrker	23	Tabell 6.2 Norges militære misjoner i utlandet	55
Tabell 3.5 Luftforsvarsstyrker	23	Tabell 6.3 Utdanning i Hæren (opptakskvoter)	63
Tabell 3.6 Førstegangstjenestens varighet .	26	Tabell 6.4 Utdanning i Sjøforsvaret (opptakskvoter)	65
Tabell 3.7 Viktige milepæler i 2003 (mill. kroner)	28	Tabell 6.5 Utdanning i Luftforsvaret (opptakskvoter)	67
Tabell 3.8 Endringer i kategori 1-prosjekter	28		
Tabell 4.1 Bevilgningsmessige endringer ...	30		
Tabell 4.2 Førstegangstjeneste	33		
Tabell 4.3 Materiellinvesteringer	35		
Tabell 4.4 Antall søkte avgangsstimu- lerende tiltak pr. 31. desember 2001	35		

Tabell 6.6	Investeringsutvikling på Heimevernet	68	Tabell 6.11	Prosjekter i konsept-, definisjons- eller utviklingsfasen (i mill. kroner)	83
Tabell 6.7	Utdanning i Heimevernet (opptakskvoter)	69	Tabell 6.12	Prosjekter over 100 mill. kroner (i mill. kroner)	86
Tabell 6.8	Objekttabell (i mill. kroner)	72	Tabell 6.13	Kap. 1760 Fellesfinansierte prosjekter (postene 44 og 48) (i mill. kroner)	88
Tabell 6.9	Kategori 1-prosjekter (i mill. kroner)	74	Tabell 6.14	FN-observatører	93
Tabell 6.10	Prosjekter som foreslås avsluttet eller overført til lavere kategori (i mill. kroner) ...	80	Tabell 6.15	Budsjettert omsetning, Forsvarsbygg	97

DET KONGELIGE
FORSVARSDPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2002-2003)

FOR BUDSJETTERMINEN 2003

Utgiftskapitler: 1700-1795, 2463

Inntektskapitler: 4700-4799

*Tilråding fra Forsvarsdepartementet av 13. september 2002,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

Del I
Innledende del

1 Sammendrag

1.1 Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk og hovedprioriteringer

NATO og de enkelte medlemsland står overfor betydelige utfordringer med tanke på å innrette organisasjon og styrkestruktur for å møte dagens og morgendagens trusselbilde. Alliansen må være i stand til å stille med egnede militære styrker for å håndtere alle typer oppgaver, inkludert kampen mot internasjonal terrorisme. Terrorangrepene den 11. september 2001 er blitt et sentralt referansepunkt for moderniseringen og omformingene av forsvarsstrukturene i alliansen. Nye trusler og risikoer gjør det helt nødvendig å styrke fleksibiliteten, tilgjengeligheten og evnen til samvirke mellom allierte enheter.

Moderniseringen av NATO inkluderer en rekke forhold som vil prege det allierte samarbeidet i årene fremover, bl.a. iverksetting av ny kommando- og styrkestruktur og utvikling av en bedre forsvarsevne gjennom anskaffelse av nye militære kapasiteter. Disse sakene vil, sammen med utvidelsesspørsmålet, stå sentralt på NATOs toppmøte i Praha i november 2002.

Gjennom bl.a. omstillingen av Forsvaret bidrar Norge i prosessen med å tilpasse NATO til endrede rammebetingelser. Deltakelse i NATO-ledede operasjoner eller i koalisjoner sammen med andre allierte, gir viktig positiv effekt også på evnen til nasjonalt forsvar i en allianseramme.

Sikkerhet og stabilitet i Europa er fortsatt sterkt avhengig av NATO og de transatlantiske forbindelsene. Det er også viktig at Norge tar del i prosessen med å utvikle europeisk sikkerhetspolitisk samarbeid. Utviklingen av forholdet mellom NATO og Russland og det bilaterale forholdet mellom Norge og Russland, vil også være en viktig rammefaktor i Norges forsvars- og sikkerhetspolitikk. Samarbeidet med Russland, både bi- og multilateralt, har utviklet seg meget godt over de senere år. Denne trenden er blitt forsterket gjennom felles innsats i kampen mot internasjonal terrorisme, og opprettelsen av NATO-Russland-rådet. Likevel vil Norges naboskap til Russland forbli et forhold mellom en småstat og en stormakt, noe som vil påvirke norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk også i fremtiden.

Omstillingen av Forsvaret vil stå i fremste rekke i Regjeringens forsvars- og sikkerhetspolitiske prioriteringer i 2003. Gjennom deltakelse i prosessen med å omforme NATO og deltakelse i operasjoner sammen med andre allierte, bidrar dessuten Norge til at alliansens rolle for sikkerhet og stabilitet i Europa opprettholdes og videreutvi-

kles. Dette arbeidet har alltid hatt høyeste prioritet i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. De styrkene som Norge tilbyr i alliansen må være fleksible og hurtig kunne utplasseres til et operasjonsområde. Det blir også viktigere å kunne stille med mindre styrker med spesialkompetanse som NATO-fellesskapet etterspør.

Det vil videre bli lagt stor vekt på å opprettholde evnen til å håndtere militære oppgaver i Norge og i Norges nærområder. Omstillingen av Forsvaret vil styrke denne evnen. I ressursrike havområder som er underlagt norsk jurisdiksjon, er det vesentlig med tilstedeværelse av egnede enheter som kan bidra til fast og konsekvent håndhevelse av norske suverene rettigheter, dersom disse skulle bli utfordret.

1.2 Hovedmål og prioriteringer i forsvarspolitikken

Forsvaret følger opp den omfattende og nødvendige omleggingen som den viktigste oppgaven i 2003. Omleggingen skal være gjennomført innen utgangen av 2005.

Målet med omleggingen er å etablere et moderne forsvar med betydelig forbedret operativ evne. Forsvaret skal løse et bredere spekter av oppgaver – oftest sammen med allierte styrker – raskere og mer effektivt enn i dag. Det vektlegges at det er blitt større sammenfall mellom nasjonale og internasjonale sikkerhetsutfordringer, også med hensyn til hva slags styrker som kreves. Omleggingen vil generelt bidra til å styrke Forsvarets evne til å bekjempe terror.

Iverksettelsen av omleggingen kom godt i gang allerede annet halvår i 2001, rett etter Stortingets behandling av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001). Ved inngangen til 2002 gjenstod det imidlertid en betydelig ubalanse mellom vedtatt struktur og de midler Stortinget hadde stilt til rådighet for å finansiere denne strukturen. Denne balansen ble sikret ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002). Her ble det vedtatt endringer i strukturen og andre tiltak med innsparingseffekt på 5,6 mrd. kroner for planperioden sett under ett.

Stortingets vedtak om en økonomisk ramme på 118 039 mill. kroner (2002 kroneverdi) for perioden 2002–2005 gir en historisk høy ramme for Forsvaret. Samtidig er en slik høy ramme helt nødvendig for å kunne virkeliggjøre omleggingen av Forsvaret, for å skape nødvendig realisme i forsvarsplanleggingen samt at det nå kan bli balanse mellom mål og virkemidler i forsvarspolitikken.

Regjeringens forslag om et forsvarsbudsjett på 29,6 mrd. kroner i 2003 følger opp Stortingets for-

utsetninger om gjennomføring og finansiering av omleggingen.

Norge vil også i 2003 engasjere seg i kampen mot internasjonal terrorisme og vil bidra med F-16 kampfly til operasjon «Enduring Freedom» i perioden 1. oktober 2002 til 1. april 2003. Finansieringen av norsk militær deltakelse i Afghanistan er lagt frem for Stortinget i St.prp. nr. 80 (2001–2002). F-16-bidraget i 2003 foreslås dekket innenfor den ordinære forsvarsrammen. En av forutsetningene for en forsvarsramme på 118 039 mill. kroner i planperioden, var at kapittel 1792 Norske styrker i utlandet skulle ha en øvre årlig ramme på 900 mill. kroner i 2003–2005. Det er avgjørende at eventuelle endringer i forutsetningene knyttet til forsvarsrammen ikke går på bekostning av omleggingen. Eventuelle økninger ut over 900 mill. kroner til flernasjonale operasjoner i 2003 som vil kunne få konsekvenser for omleggingen, vil bli foreslått dekket ved tilsvarende reduserte rammer på budsjettet for flernasjonale operasjoner i 2004, og eventuelt også i 2005. Det hefter fortsatt usikkerhet ved hva de faktiske utgiftene i 2003 vil bli.

En avgjørende og kritisk utfordring er at det blir holdt nødvendig fremdrift i planlegging og gjennomføring av de større og komplekse materielle- og byggeprosjektene som skal iverksettes i 2004 og 2005. Budsjettforslaget for 2003 bygger i tråd med forutsetningene i St.prp. nr. 55 (2001–2002), på en forutsetning om at budsjetttrammen blir trappet opp til 29,7 mrd. kroner (2002-kronerverdi) i 2004 og til 30,9 mrd. kroner (2002-kronerverdi) i 2005. Denne opptrappingsplanen ligger dermed til grunn for prioriteringene av drifts- og investeringsmidler i 2003.

Innsparingsmålene for omleggingen som ble presentert i forsvarsbudsjettet for 2002, ligger fast. Det vil si at driftsutgiftene for Forsvaret innen 2005 skal reduseres med minimum to mrd. kroner pr. år sammenlignet med et alternativ uten omlegging. Omleggingsarbeidet er i rute med hensyn til gjennomføringen av strukturtiltak og tiltak for å ta ut driftsinnsparinger. Fokus i det videre arbeidet med å konkretisere og realisere innsparingsmålet på to mrd. kroner i 2005, vil nå i særlig grad bli rettet mot:

- effektivisering knyttet til etablering av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)
- realisering av gevinster gjennom program Golf
- forsterket innsats for å sikre ytterligere netto personellavgang
- identifisering av ytterligere kvm. eiendommer, bygg og anlegg (EBA) til avhending og utrangering.

I forsvarsgrenene vil omleggingen til ny struktur bli fulgt opp med tiltak i 2003, jf. nærmere omtale i del 3 og under de forsvarsgrenvise kapitlene.

Innenfor de rammer ovennevnte prioriteringer av omleggingen setter, skal Forsvaret i 2003 opprettholde aktiviteter innenfor kjernevirksomhetene på et tilstrekkelig høyt nivå. Forsvaret skal i 2003 ha nødvendige kapasiteter innenfor de operative virksomhetene, og videreføre det flernasjonale engasjementet iht. politiske beslutninger. Norge skal videreføre engasjementet med en bataljon i KFOR. Det vil imidlertid være nødvendig å redusere det nåværende bidraget i tråd med den pågående tilpasningen av NATOs militære engasjement på Balkan samt for å tilpasse aktivitetsnivået til de økonomiske rammene.

Det planlegges med en rekvisisjonsstyrke på 14 500 soldater i 2003. Beredskapsavdelinger og utdanning til flernasjonale operasjoner har høyeste prioritet ved fordeling av personellet.

For å nå omleggingsmålene i perioden er det helt avgjørende å gjennomføre en rekke EBA-tiltak som vil binde store ressurser. Budsjettet til omleggingsrelaterte byggeinvesteringer er derfor prioritert. Arbeidet blir videreført med en rekke prosjekter som utgjør viktige deler av bygg- og anleggssatsingen i 2003.

Satsingen på nye fregatter og IT-infrastruktur blir videreført. Anskaffelser av materiell til Forsvarets innsatsstyrker har høy prioritet. Prosjektet for anskaffelse av nye enhetshelikoptre fortsetter iht. fastsatte planer.

Forsvaret planlegger å anskaffe Taktisk Data Link 16, som et ledd i orienteringen mot et nettverksbasert forsvar med økt evne til å kunne operere effektivt sammen med allierte styrker.

Prosjektet Pansrede brukte spesialkjøretøy vil i 2003 utgjøre et viktig ledd i pansringen av Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke (FIST-H).

Forberedelser til kontrahering av Skjold-klasse missiltorpedobåt (MTB) pågår, og forslag til anskaffelsesprosjekt vil bli forlagt Stortinget i 2003.

Gjennom deltakelsen i det amerikansk-ledede Joint Strike Fighter-programmet for anskaffelse av nye kampfly, vektlegger Regjeringen bl.a. å sikre at det blir etablert et troverdig og realistisk opplegg for industrielt samarbeid.

1.3 Økonomiske rammer

Regjeringen legger opp til et forsvarsbudsjett på 29 613,8 mill. kroner og en inntektsramme på 698,3 mill. kroner. Budsjettet er fordelt med 6 763,5 mill. kroner til materiellinvesteringer, 2 504,7 mill. kroner til nasjonale EBA-investeringer og 19 863,7

mill. kroner til drift av Forsvaret. Til flernasjonale operasjoner brukes 1 019,1 mill. kroner.

Forsvarsrammen for 2003 er iht. forutsetningene i Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), og viser i realiteten en videreføring av rammen for 2002 når tilleggsbevilgninger gitt i nevnte proposisjon tas med i beregningen. Forsvarsbudsjettet er rettet inn mot omleggingen av Forsvaret, i tråd med Stortingets forutsetninger.

2 Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk og hovedprioriteringer

2.1 Tilpasning av Forsvaret til ny struktur og nye utfordringer

Den sikkerhetspolitiske utviklingen viser at det internasjonale samfunnet står overfor et sammensatt risikobilde preget av uforutsigbarhet. Skillet mellom nasjonal og internasjonal sikkerhet er i større grad blitt visket ut, og kriser kan oppstå i glidende overganger mellom fred og krig. Kriser har dessuten med all tydelighet vist seg å kunne oppstå og utvikle seg meget raskt, enten alene eller i serier, ofte uten klart forvarsel. Samfunnsikkerhet og sikring av vitale samfunnsinteresser er mer i fokus ift. staters sikkerhet. Dette stiller Norge overfor nye utfordringer og har store konsekvenser for Forsvaret som sikkerhetspolitisk virkemiddel, både nasjonalt og i en flernasjonal sammenheng. Endringer i de sikkerhetspolitiske omgivelsene har fått følger også for den forsvarspolitiske innretningen av NATO. Den pågående omstillingen av Forsvaret er avgjørende for å utvikle et moderne og fleksibelt forsvar med bedre evne til å operere nasjonalt og i en flernasjonal ramme, i tråd med omformingen av alliansen.

Terrorangrepene mot USA 11. september 2001 bekreftet disse utviklingstrekkene, som også ble beskrevet i St.prp. nr. 45 (2000–2001). Muligheten for at stater eller organiserte ikke-statlige nettverk kan bruke ukonvensjonelle stridsmidler, inkludert masseødeleggelsesvåpen, utgjør en alvorlig og mer fremtredende trussel mot det internasjonale samfunn. Usikkerheten og uforutsigbarheten gjør at vi i liten grad vil kunne fastslå hvor, når eller hvordan de neste sikkerhetsutfordringene som krever militær innsats, vil oppstå. Dette innebærer at det må stilles strengere krav til fleksibilitet, tilgjengelighet og tilpasningsevne for allierte og nasjonale militære kapasiteter. NATO, og det enkelte medlemsland, må være i stand til å stille med egnede militære styrker for å håndtere alle typer oppgaver, inkludert kampen mot internasjonal terrorisme. Derfor er det nødvendig med både

modernisering av relevante styrkekomponenter, og en mer omfattende omforming av alliansens militære kapasiteter.

2.2 Utviklingen i NATO

Terroranslagene mot USA 11. september 2001 er blitt et sentralt referansepunkt for den omfattende modernisering og omforming alliansen står overfor. I perioden frem mot toppmøtet i Praha i november 2002 vil spørsmålet om alliansens relevans og rolle ift. nye sikkerhetspolitiske utfordringer stå sentralt. Å bevare et nært og gjensidig transatlantisk samarbeid forblir helt avgjørende. Forholdet mellom USA og Europa må i økende grad baseres på et større innslag av byrdefordeling og gjensidighet, og det er vesentlig at de europeiske allierte bidrar til å styrke det militære samarbeidet med USA. Dette krever omfattende militære omstillinger i Europa.

NATO forblir hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk. Omformingen av NATO siden murens fall og Sovjetunionens oppløsning har gitt alliansen en sentral og aktiv rolle for samlingen av Europa, der gamle skillelinjer er erstattet av brede samarbeidsmønstre, med sikte på å sikre stabilitet og sikkerhet for alle land. Norges rolle i det allierte samarbeidet og NATOs omfattende samarbeid med partnerland er blitt endret i pakt med den sikkerhetspolitiske utviklingen. Selv om det fortsatt er viktig for Norge å kunne motta egnede allierte forsterkninger dersom behovet skulle oppstå, er det samtidig avgjørende at Norge fremstår som en troverdig alliert ift. nye forsvars- og sikkerhetspolitiske utfordringer. Dette er avhengig av i hvilken grad Norge står ved sine forpliktelser som alliert, og i hvilken grad Norge engasjerer seg på linje med andre allierte i viktige spørsmål og tiltak. Derfor er det vesentlig at Norge kan bidra til allierte operasjoner og byrdefordeling, samt aktivt følge opp NATOs militære moderniseringsprosess.

NATO-landene fokuserer i stor grad på å utvikle den kollektive forsvarsevnen, gjennom anskaffelse av nye militære kapasiteter (såkalt «New Capabilities»). Kritisk blir det enkelte lands evne og vilje til å forplikte seg til konkrete kapasitetsforbedringer innen gitte milepæler. NATOs forsvarsministere ble i juni enige om at det nye initiativet skal ha et særlig fokus på fire kapasitetsområder:

- beskyttelse mot ABRC-våpen
- sikre trygge sambandslinjer og fortsatt informasjonsoverlegenhet
- sikre evnen til å operere sammen i allierte forband, samt sikre kampevnen
- sikre evnen til rask forflytning og støtte til kampstyrker.

Dette er områder som egner seg godt for flernasjonalt samarbeid.

Målet er å forbedre NATOs evne til å håndtere utfordringer knyttet til bl.a. bekjempelse og håndtering av terrorisme og masseødeleggelsesvåpen. NATO tar sikte på å utvikle et nytt initiativ som en videreføring av DCI (Defence Capabilities Initiative) etter toppmøtet i Praha. Gjennom det nye initiativet vil NATO legge vekt på å etablere et mindre antall kritiske kapasiteter innenfor oppnåelige og økonomisk realistiske rammer. Målet er å utvikle et mer forpliktende samarbeid om anskaffelser, samt forbedre grunnlaget for flernasjonalt operativt samarbeid og rollespesialisering, også gjennom fellesfinansierte løsninger. Samtidig er det viktig å vurdere muligheten for å tilpasse utstyr landene allerede har, samt utstyr som er planlagt anskaffet til de sikkerhetspolitiske utfordringer alliansen står ovenfor. Det er enighet om at NATOs arbeid på dette feltet skal samordnes med utviklingen av forsvarssamarbeidet i EU.

I tillegg til at det anskaffes nye kapasiteter, innebærer moderniseringen og omformingen av alliansen også at det utvikles nye konsepter for å møte aktuelle utfordringer, bl.a. knyttet til terrorisme. Beskyttelse av egne sivile samfunn og samfunnsinstitusjoner mot terroranslag, jf. USAs økte vektlegging av «Homeland Defence», står i denne forbindelse sentralt. I tillegg vektlegges evnen til aktivt forsvar mot internasjonale terrorismenettverk og deres støttespillere. Terrorangrepet mot USA og anslag andre steder i verden har vist hvor sårbar befolkningen og det sivile samfunn kan være. I tillegg til å gjøre alliansen bedre i stand til å beskytte sitt militære personell og utstyr, samt til å motvirke trussel om eller faktisk bruk av masseødeleggelsesvåpen, arbeides det også med å forbedre NATOs evne til å bekjempe aksjoner mot sivile mål. Også her vil det være avgjørende at arbeidet i alliansen samordnes med den innsats som gjøres innenfor EU-rammen.

Moderniseringen av NATO inkluderer også etablering av en ny styrke- og kommandostruktur. Fleksible, tilgjengelige og hurtig deployerbare styrker, ledelselementer og hovedkvarterer er vesentlig for alliansens fremtidige krisehåndteringskapasitet, både på og utenfor NATOs territorium. Norge ønsker en omfattende og rask prosess om styrke- og kommandostrukturen. Dette er viktig i lys av den raske utviklingen i de sikkerhetspolitiske utfordringene og behovet for en omfattende omstilling av alliansen. Forsvarsministrene har besluttet å opprette en hurtigarbeidende gruppe på høyt nivå, som vil vurdere alliansens fremtidige kommando- og styrkestruktur. I tillegg legges det

opp til å omorganisere NATO-hovedkvarteret i Brussel.

Etablering av et nytt og styrket samarbeid med Russland, og formaliseringen av dette gjennom opprettelsen av NATO-Russland-rådet (NRC) under toppmøtet i mai 2002, har brakt forholdet mellom NATO og Russland et stort skritt videre. NRC skal være et samarbeidsforum hvor alliansens medlemsland og Russland deltar som likeverdige land. Målsettingen er å utvikle et mer konkret samarbeid av felles interesse på viktige områder som missilforsvar, trening og øvelser, kampen mot terrorisme, tiltak mot spredning av masseødeleggelsesvåpen, søke- og redningstjeneste, krisehåndtering og forsvarsreform. NRC vil kunne bidra til en effektiv håndtering av felles trusler og utfordringer som NATO og Russland står overfor.

Utvidelsesspørsmålet vil være et sentralt tema under toppmøtet i Praha. Hensikten med å utvide alliansen med flere land fra det sentrale og østlige Europa, er å fremme sikkerhet og stabilitet. Det er imidlertid vesentlig at utvidelse kombineres med opprettholdelse og videreutvikling av alliansens militære kapasitet og operative evne. Det kapabilitetsinitiativ som er under forberedelse søker å understøtte dette. Det vil dessuten bli stilt krav til de nye medlemslandene om å bidra til denne prosessen. I første omgang vil det viktigste være å omforme og modernisere de nye landenes forsvarsstrukturer ytterligere og gjøre disse interoperable med NATO. Dette er en prosess som allerede er påbegynt gjennom aktuelle fremtidige medlemslands omfattende samarbeid med alliansen, organisert innenfor rammen av Partnerskap for fred (PfP) og NATOs handlingsplan for medlemskap (MAP). Med en større utvidelse vil det dessuten være nødvendig å sikre en effektiv beslutningsprosess innad i alliansen. Konsensusprinsippet ligger fast, og utfordringen er å strømlinjeforme den prosessen som leder frem til beslutninger.

For de land som ikke har NATO-medlemskap som mål, eller som det evt. ikke blir aktuelt å inkludere i denne utvidelsesrunden, vil PfP forbli et nyttig instrument, ikke minst når det gjelder forsvarsplanlegging. Gjennom denne planleggingen blir partnerlands militære styrker stadig mer egnet til å operere effektivt sammen med allierte enheter. Det fremtidige partnerskapsamarbeidet vil i økende grad bli sett i sammenheng med de forsvars- og sikkerhetspolitiske problemstillingene som preger NATO. Det euro-atlantiske samarbeidsrådet (EAPC) er et konsultasjonsforum mellom NATO og (for tiden) 27 partnerland. Det arbeides derfor med tiltak for i større grad å involvere partnerland i bl.a. kampen mot terrorisme.

2.3 Russland og utviklingen i nordområdene

Valget av Vladimir Putin som Russlands president våren 2000, kombinert med den positive utviklingen av samarbeidet mellom NATO og Russland innenfor rammen av EAPC og det daværende permanente fellesrådet (PJC), har brakt forholdet mellom NATO og Russland inn på et godt spor. Denne trenden er blitt styrket som følge av at NATO og Russland etter 11. september har gjort felles front mot internasjonal terrorisme og spredning av massedeleggelsesvåpen.

Dagens Russland utgjør ingen trussel mot Norge. Det asymmetriske forholdet mellom en stormakt og en småstat vil likevel fortsatt prege de bilaterale relasjonene. Innenriks- og forsvarspolitiske utviklingstrekk, samt Russlands forhold til NATO, vil i høyeste grad forbli relevant for utforming av norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Det vil av den grunn være naturlig å fortsatt se Norges bilaterale forhold til Russland i lys av alliansedimensjonen. Med etableringen av NRC er det store forventninger om at samarbeidet mellom NATO og Russland vil bli tilført dynamikk og substans. Det er ønskelig at man på et så tidlig tidspunkt som mulig kan vise til konkrete resultater og felles handlinger på de aktuelle saksefeltene. Resultater vil ikke komme av seg selv, men fordrer felles innsats og villighet til å bringe relevante saker inn for rådet.

Til tross for den svært positive utviklingen av forholdet mellom Russland og NATO, gjenstår flere utfordringer i det bilaterale forholdet mellom Norge og Russland. Sentralt i denne sammenhengen står de uløste spørsmålene om grensedragningen i Barentshavet og utnyttelse av ressursene i havområdene i nord. Videre er nordområdene fremdeles av stor strategisk betydning. Russland legger betydelig vekt på kjernefysiske våpen i sin forsvarspolitikk. Det er imidlertid gledelig at Russland og USA den 24. mai 2002 inngikk en avtale om store gjensidige reduksjoner i de strategiske kjernevåpen. Kola og Nordvest-Russland forventes likevel å spille en strategisk viktig rolle for Russland i overskuelig fremtid. I lys av dette vil det forbli betydelige russiske militære kapasiteter konsentrert til dette området. Det store antall korttrekkende kjernevåpen i Nordvest-Russland gir fortsatt grunn til bekymring.

Avtalen som regulerer de konvensjonelle militære styrkene i Europa (CFE-avtalen) spiller fortsatt en viktig rolle for Norge. Dette fordi den legger begrensninger på lagring av militært materiell i Norges nærområder, og dermed gir en viss forutsigbarhet med hensyn til russiske militære disposisjoner i nord. Den tilpassede CFE-avtalen, jf.

St.meld. nr. 40 (1999–2000), er fortsatt ikke ratifisert. Årsaken til dette er bl.a. at Russland i forbindelse med krigføringen i Tsjetsjenia overskred de samlede avtalefestede materielle tak i den såkalte flankesonen som, foruten bl.a. Norge og Tyrkia, omfatter de russiske militærdistriktene Leningrad og Kaukasus. De seneste informasjonsutvekslingene tyder imidlertid på at Russland er i ferd med å bringe de aktuelle materielle kategoriene ned til det nivå som er fastsatt i den tilpassede CFE-avtalen. Samtidig ser Russland en kobling mellom CFE-avtalen og NATO-utvidelsen. Flere land som ønsker å bli invitert til NATO, herunder de baltiske land, er ikke parter til CFE-avtalen. Det er fortsatt uvisst når den tilpassede CFE-avtalen vil bli ratifisert.

2.4 Utviklingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk

Utviklingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk (ESDP) er et viktig ledd i endringsprosessene i Europa og det euro-atlantiske området. EU ønsker i større grad å kunne påta seg ansvaret for krisehåndtering i samforståelse med NATO. Denne prosessen er blitt forsterket etter at EU i 1999 besluttet å etablere en hurtig reaksjonsstyrke på 60 000 mann, i henhold til det såkalte «Headline Goal». Det planlegges at styrken skal bli operativ i løpet av 2003.

En hovedutfordring for ESDP er å få på plass samarbeidsordninger mellom NATO og EU for å kunne trekke på NATO-ressurser, herunder for kommando og kontroll. Andre problemstillinger er bl.a. knyttet til europeiske allierte ikke-EU-lands deltakerrettigheter i ESDP og hvilken grad av autonomi ESDP skal ha ift. NATO. Samarbeidet mellom NATO og EU vil forbli en kompleks prosess med løpende behov for politiske avklaringer internt i EU og NATO. I forbindelse med den videre utviklingen av ESDP er det viktig at de strukturene som blir etablert i EU ikke dupliserer eksisterende strukturer i NATO, samt at det utvikles et politisk innhold for felles innsats mot internasjonal terrorisme innenfor rammen av EAPC. EU har i forbindelse med toppmøtet i Sevilla i juni 2002 ønsket å påta seg en større rolle i kampen mot internasjonal terrorisme.

Regjeringen ønsker å sikre Norge, som europeisk alliert, tilstrekkelig innflytelse og medvirkning i ESDP-prosessen. Som såkalt tredjeland har Norge anledning til å bidra med styrker til EUs styrkeregister for krisehåndteringsoperasjoner. I forbindelse med toppmøtet i Nice i desember 2000 vedtok EU rammene for tredjelands deltakelse i ESDP. Det gjenstår å gi dette samarbeidet konkret

innhold. Etter hvert som EU utvides vil dette bli en alvorlig utfordring for Norge.

ESDP er gradvis i ferd med å få et operativt innhold. Blant annet har EU besluttet å tilby seg å overta den militære NATO-ledede operasjonen «Amber Fox» i Makedonia når mandatet utløper 26. oktober 2002. Så langt har det vært en forutsetning at samarbeidsmekanismene for utlån av NATO-ressurser må være på plass innen den tid, foruten at det fremdeles må foreligge behov for styrken.

2.5 Forsvarspolitiske prioriteringer

Norges forsvarspolitiske prioriteringer må ses i lys av ovennevnte sikkerhetspolitiske utviklingstrekk. Som følge av at sikkerheten i det euro-atlantiske området er udelelig og må ivaretas innenfor en kollektiv ramme, vil utviklingen av NATO og det bi- og multilaterale samarbeidet i alliansen fremdeles være av største betydning for norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Regjeringens syn er derfor at Norge må prioritere bidrag som sikrer at NATO kan møte nye utfordringer knyttet til forsvar mot og bekjempelse av terrorisme, spredning av masseødeleggelsesvåpen, og gjennomføring av flernasjonale krisehåndteringsoperasjoner. Samtidig har Norge et regionalt ansvar for å opprettholde en militær evne til å håndtere sikkerhetsutfordringer i våre egne områder som ikke nødvendigvis involverer NATO, for dermed å bidra til stabilitet i slike områder, samt å kunne operere sammen med allierte forsterkningsstyrker i Norge eller utlandet. Utviklingen tilsier med all tydelighet og tyngde at Forsvaret må etablere en styrkestruktur som er mobil, fleksibel og der viktige elementer raskt kan deployeres til et operasjonsområde. Omleggingen av Forsvaret 2002–2005 har som mål å forbedre Forsvarets operative evne vesentlig. Omleggingen vil ha overordnet prioritet i inneværende langtidsperiode.

Kampen mot internasjonal terrorisme kan bare vinnes gjennom felles og koordinerte tiltak med andre land. Som erstatning for den kalde krigens storkrigsscenarier er det vokst frem helt andre aktører og utfordringer som kan true vår kollektive sikkerhet. Terrorangrepene 11. september 2001 illustrerte dette til fulle. De store endringene i sikkerhetspolitiske rammebetingelser innebærer at kollektivt forsvar i tradisjonell forstand er en mindre aktuell utfordring enn før. Det er likevel avgjørende at evnen til troverdig kollektivt forsvar også i mer konvensjonell forstand videreføres som en underliggende sikkerhetsgaranti og videreutvikles gjennom bred alliert innsats. Regjeringen vil derfor videreutvikle Forsvarets rolle knyttet til

konvensjonelt kollektivt forsvar innenfor allianse-rammen, samtidig som Forsvarets mest fremtredende operative virksomhet vil være rettet mot å ivareta norsk og felles sikkerhet gjennom internasjonal krisehåndtering og forebygging, også relatert til nye artikkel 5-risikoer.

Bare gjennom felles, koordinerte tiltak kan allierte og partnerland sikre at ulike aktører, og konsekvenser av ulike typer katastrofer, kriser og væpnede konflikter, ikke får påvirke norsk og alliert sikkerhet på en uakseptabel måte. Potensielle kriser må, enten de befinner seg i våre nærområder eller langt fra Norges grenser, forebygges, evt. skaffes nødvendig kontroll over på et tidlig tidspunkt. Dette er operativ virksomhet som Forsvaret har bidratt til internasjonalt i FN-regi siden 1948, gjennom ulike krisehåndteringsoperasjoner i NATO-regi siden 1995, foruten i ulike koalisjonsoperasjoner, senest «Enduring Freedom» og «International Security Assistance Force» (ISAF) i Afghanistan. Slike operasjoner representerer et fremskutt forsvar av felles sikkerhet ved at de bidrar til at forskjellige aktører og en opptrapping av akutte kriser blir stanset på et tidligst mulig tidspunkt.

Forsvaret vil også måtte spille en forebyggende og beskyttende rolle innenfor kollektiv sikkerhet. Det forblir en sentral oppgave for Forsvaret å bidra til å forhindre angrep eller hendelser som kan ramme samfunnet, enkeltindivider eller norske interesser på en uakseptabel måte. Forsvaret vil være en viktig bidragsyter for å begrense skadeomfanget av ulike typer angrep og katastrofer. St.prp. nr. 45 (2000–2001), St.meld. nr. 17 (2001–2002), og St.prp. nr. 55 (2001–2002) beskriver hvordan dette ivaretas innenfor rammen av totalforsvaret og sivil-militært samarbeid. Regjeringen understreket i St.prp. nr. 55 (2001–2002) at forebygging og bekjempelse av internasjonal terrorisme er blitt en akutt så vel som en langsiktig oppgave for Forsvaret. I forbindelse med økt vektlegging av beskyttelse og forsvar av eget territorium, vil det fra norsk side være viktig å se oppgaver knyttet til beskyttelse av vårt eget samfunn i sammenheng med initiativet i NATO vedrørende masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler, inkludert ballistiske missiler. Norge deltar aktivt i dette arbeidet.

For at Norge skal kunne bidra substansielt til internasjonal krisehåndtering, må Forsvaret ha militære kapasiteter med høy kvalitet og tilgjengelighet. Som et lite land i alliansen er det ikke mulig for Norge å bidra med store styrkeenheter. Ut over de styrker som i dag inngår i Forsvarets innsatsstyrker (FIST), må de enheter Norge skal kunne tilby, ha høy fleksibilitet, tilpasningsevne, tilgjenge-

lighet og kvalitet. Innenfor gjeldende ressursrammer og retningslinjer, bør utstyr og styrker som allerede finnes, eller planlegges innført i den norske styrkestrukturen, i størst mulig grad tilpasses de sikkerhetspolitiske utfordringer Norge står overfor. Regjeringen anser det videre som vesentlig at Norge søker flernasjonale løsninger i alliert regi for kostbare og teknologisk avanserte kapasiteter som de færreste land kan anskaffe eller drifte alene. I årene som kommer vil betydningen av å finne frem til flernasjonale løsninger bare øke. Dette er et sentralt siktemål i arbeidet med videreføring av DCI etter toppmøtet i Praha. I denne sammenheng er det av betydning også å kunne stille med mindre styrker med spesialkompetanse som er etterspurt av alliansen. Målet er at Norge skal kunne delta med relevante og moderne kapasiteter i aktuelle og fremtidige operasjoner, enten de er ledet av NATO eller gjennomføres innenfor rammen av såkalte «Coalitions of the Willing», slik operasjonene i Afghanistan er et eksempel på. Det er viktig å inkludere spesialiserte kapasiteter som Norge selv trenger, og som dessuten vil kunne tilbys som «niskjekapasiteter» innad i alliansen. Slike kapasiteter må være organisert slik at de har strategisk mobilitet og hurtig kan forflyttes dit de behøves. Dette inngår allerede i dag i den nasjonale forsvarsplanleggingen.

Regjeringen legger opp til å videreføre Norges bidrag til flernasjonal krisehåndtering. Hoveddelen av den norske deltakelsen i flernasjonale operasjoner planlegges også i 2003 å være konsentrert til Balkan. NATO vil i løpet av høsten 2002 og våren 2003 gjennomføre en større reorganisering av sitt militære nærvær i regionen.

Terrorangrepet 11. september 2001 gjorde det tidlig aktuelt med norsk deltakelse i den USA-ledede kampanjen mot internasjonal terrorisme. Norge deltar både i operasjon «Enduring Freedom» og ISAF i Afghanistan. Kampen mot terror utgjør dermed en betydelig del av det norske engasjementet i flernasjonale operasjoner. Regjeringen legger opp til å videreføre denne innsatsen.

Alle forsvarsgrenene stiller med reaksjonsstyrker som er øremerket for NATO. I løpet av 2003 vil Hærens hurtige reaksjonsstyrke i Forsvarets innsatsstyrke (FIST-H) bli erklært operativ. Innsatsstyrkene fra Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret vil danne kjernen i Norges militære bidrag til alliansens krisehåndtering og kollektivt forsvar etter Atlanterhavspaktens artikkel 5. Foruten til NATO har Norge tilbudt innsatsstyrker til ulike styrkeregistre. Blant annet har Norge meldt inn styrker fra FIST til EU for å bidra til å bygge opp en europeisk krisehåndteringssevne gjennom ESDP. Norske innsatsstyrker er videre meldt inn til det nordiske

styrkeregisteret NORDCAPS (Nordic Co-ordinated Arrangement for Military Peace Support) og FN (Multinational Stand-by High Readiness Brigade for United Nations Operations – SHIRBRIG).

Den nordiske dimensjon av forsvars- og sikkerhetspolitikken har fått økt betydning, og det er bred enighet om å styrke flere aspekter ved dette samarbeidet. Dette gjelder bl.a. NORDCAPS og materiellsamarbeidet. I tillegg kommer dialogen med Danmark, Finland og Sverige om utviklingen i EU, herunder spesielt utviklingen av ESDP. Norge innehar i 2002 formannskapsvervet for NORDCAPS' styringsgruppe. Målsettingen er at NORDCAPS innen 1. juli 2003 skal kunne delta i enkle fredsoperasjoner med en styrke inntil brigadestørrelse.

Den positive utviklingen av forhold mellom Russland og NATO er av stor betydning for det bilaterale forholdet mellom Russland og Norge. Norske interesser er tjent med at Russland på et økende antall saksfelt deltar som en aktiv og konstruktiv samarbeidspartner. Det er imidlertid ingen automatikk i at det utvidede samarbeidet gjennom det nyetablerte NATO-Russland-rådet og bilateralt samarbeid mellom Russland og USA umiddelbart vil styrke det bilaterale forholdet mellom Norge og Russland. Selv om det på den ene siden ikke kan utelukkes at et videreutviklet samarbeid mellom Norge og Russland vil gi betydelig gevinst for begge parter, kan det på den andre siden heller ikke utelukkes at det vil kunne oppstå situasjoner, eksempelvis på ressursiden, der Russland vil fremstå som en vanskelig motpart. Manglende internasjonal aksept for den juridiske statusen til fiskevernsonen rundt Svalbard innebærer at konflikter med andre land i forbindelse med håndhevelse av norske rettigheter og plikter i dette området kan oppstå og tilspisses. Fartøyer som representerer russiske myndigheter er ofte tilstede i disse områdene for å markere Russlands interesser. Norge og Russland har dessuten uavklarte grensespørsmål i Barentshavet. Disse forholdene innebærer at Norge må evne å ivareta sine rettigheter og forpliktelser i disse havområdene på en konsekvent, fast og troverdig måte.

Kystvakten er statens primære myndighetsutøver i havområder underlagt norsk jurisdiksjon, og har en svært viktig rolle i forbindelse med ressurskontroll og for å håndtere episoder i nordområdene. Regjeringen legger spesielt vekt på å opprettholde en effektiv havgående kystvakt.

Situasjonen i nordområdene tilsier at Norge må videreføre en forutsigbar forsvars- og sikkerhetspolitikk. Regjeringen vil fortsatt prioritere tiltak som bidrar til åpenhet og redusert mistenksomhet knyttet til militære aktiviteter på begge sider.

Norge og Russland er blitt enige om å avholde et seminar som nærmere skal vurdere konsekvenser for sjømilitær aktivitet i forbindelse med forventet økt petroleumsvirksomhet i nordområdene. Dette vil bidra til at forsvarsdimensjonen på en ny måte trekkes inn som en del av ivaretagelse av bredere samfunnsinteresser.

Fra norsk side vil man arbeide for en videreutvikling av det sikkerhetspolitiske samarbeidet med Russland, der man også trekker veksler på nye samarbeidsområder innenfor NATO-Russland-rådet og PfP.

Et godt samarbeid med andre land er av betydning for å styrke respekten for norske forvaltnings tiltak i våre havområder. Dette vil også være konflikthforebyggende. Norge og Russland har et godt samarbeid på flere områder, blant annet knyttet til forvaltning av fiskeressursene i Barentshavet. Det er også opprettet et godt samarbeid mellom de russiske grensestyrkene og det norske forsvaret innenfor grensekontroll, fiskerioppsyn og redningssamarbeid. Russland og Norge samarbeider dessuten om å utarbeide konkrete forslag til bedre ordninger for varsling, informasjonsutveksling og søk og redning. Det er nedsatt en norsk-russisk arbeidsgruppe som skal foreta en bred gjennomgang av disse spørsmålene. Første møte i arbeidsgruppen ble gjennomført i Oslo våren 2002.

I det arktiske militære miljøsam arbeidet (AMEC) samarbeider Norge, Russland og USA om et titalls prosjekter som retter seg mot forsvarlig håndtering av atomavfall og konvensjonelle miljøproblemer fra militære aktiviteter. Både den russiske og amerikanske part har fremhevet at AMEC kan medvirke til bedre fysisk sikring av atomanlegg, og derved redusere trusselen for bruk av radioaktivt materiale i terroranslag. USA har antydning at de kan komme til å trekke seg fra AMEC med mindre man får på plass en egen avtale som regulerer samarbeidet mellom alle AMEC-partene. Det arbeides med å få i gang nye forhandlinger som kan sikre et videre amerikansk engasjement.

Den bilaterale militære tiltaksplanen mellom Norge og Russland for 2002 er omfattende. Den inneholder 13 ulike besøksutvekslinger på høyere og middels militært nivå. Regjeringen legger vekt på å videreutvikle det etablerte samarbeidet med Russland. De transatlantiske forbindelsene er blitt styrket ved at NATO, gjennom utvidelse med nye medlemsland, har bidratt til et mer stabilt Europa. Denne prosessen har foregått parallelt med NATOs PfP-program. Regjeringen legger vekt på å videreføre og utvikle prosessen med å integrere partnerland i et nært flernasjonalt samarbeid på det forsvarspolitiske området. Det er i denne sammenhengen vesentlig at samarbeidet i større grad

fokuserer på utfordringer knyttet til nye trusler, samt økt sivil-militært samarbeid. Aktivitetene i EAPC spenner over et bredere saksfelt, der kampen mot terror, forsvarsreform, fredsbevaring og militær og sivil beredskap inngår. Etter NATOs toppmøte i Praha i november 2002, vil antallet partnerland trolig reduseres. De land som inviteres som nye allierte vil imidlertid bygge videre på PfP-samarbeidet.

I forbindelse med utvidelsesspørsmålet legger Norge vekt på at en invitasjon til NATO-medlemskap bør baseres på en helhetlig politisk og militæroperativ vurdering. Det er vesentlig i denne sammenhengen at nye medlemsland er godt forberedt, bl.a. gjennom NATOs handlingsplan for medlemskap (MAP). Det legges stor vekt på at partnerlandene gjennom PfPs sentrale element, forsvarsplanleggingsprosessen (Planning and Review Process (PARP)), forbedrer sin evne til å operere sammen med allierte enheter, og utvikler innsikt i allierte prosedyrer, krav og standarder. Dette er ikke minst svært viktig for deres deltakelse i NATO-ledede operasjoner, f.eks. på Balkan.

Den overordnede bi- og multilaterale støtten til de baltiske land vil fremdeles bli samordnet innenfor styringsgruppen for Baltic Security Assistant Group (BALTSEA). Samarbeidet, som i utgangspunktet var rettet mot oppbygging av forsvarsstrukturene i de baltiske landene, omfatter nå også etablering av styrker som kan bidra til NATO-ledede operasjoner.

Forholdet mellom Russland og de baltiske stater er et sentralt element i utviklingen av samarbeidet i Østersjøregionen. Et tysk-svensk initiativ som ble lansert i juni 2000 tar spesielt sikte på å trekke Russland nærmere inn i et flernasjonalt militært samarbeid i regionen, der også USA, Frankrike og Storbritannia vil delta. Det arbeides særlig med å utvikle et sjømilitært samarbeid i Østersjøregionen innenfor en bredere euro-atlantisk ramme. Regionalt samarbeid i nord knyttes følgelig an til den bredere utviklingen av tettere samarbeid mellom NATO og partnerlandene, som en viktig del av prosessen mot et Europa preget av sikkerhet i fellesskap. Regjeringen mener det er av stor betydning for stabiliteten og sikkerheten i våre nærområder at Norge fortsetter å støtte de tre baltiske land gjennom koordineringen i BALTSEA.

3 Hovedmål og prioriteringer

3.1 Regjeringens hovedmål

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid for alle, økt verdiskaping, videre-

utvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling. Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå disse målene.

På lang sikt er det vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Uansett utvikling i oljepriser og oljeproduksjon vil verdiskapingen i Fastlands-Norge være langt større enn oljeinntektene. Den økonomiske politikken må derfor legge avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor.

Regjeringen vil følge retningslinjene for en forsvarlig, gradvis innfasing av oljeinntektene i økonomien som det var bred enighet om ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 29 (2000-2001). Bruken av oljeinntekter bør særlig rettes inn mot å redusere skatter og avgifter og mot andre tiltak som kan øke vekstevnen i økonomien. Regjeringen vil forbedre rammevilkårene for næringsvirksomhet og innrette bruken av oljeinntektene slik at presset på prisstigning og rente blir minst mulig. Regjeringen har som målsetting over tid å holde den underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter lavere enn veksten i verdiskapingen i Fastlands-Norge.

Usikkerheten om utviklingen i internasjonal økonomi har økt de siste månedene. Ny informasjon tyder på at oppgangen i USA er svakere enn tidligere anslått. Også i Europa lar veksten vente på seg. Samlet sett framstår vekstutsiktene for våre viktigste handelspartnere som noe svekket de siste månedene.

Norsk økonomi påvirkes av uroen internasjonalt, bl.a. gjennom fallende aksjekurser og svak markedsvekst for norske eksportprodukter. Svekket konkurransevne, bl.a. som følge av en sterk kronekurs, har også bidratt til at eksporten av tradisjonelle varer falt både i 1. og 2. kvartal i år. Antall konkurser økte betydelig i første halvår, særlig innenfor IKT-næringen. Veksten i boligprisene viser tegn til å flate ut, og detaljomsetningsindeksen og førstegangsregistreringen av personbiler tyder på en utflating i varekonsumet i 2. kvartal. Sterk inntektsvekst tilsier imidlertid at husholdningenes etterspørsel vil ta seg opp fremover.

I Nasjonalbudsjettet 2003 anslås veksten i fastlandsøkonomien i år og neste år noe lavere enn i Revidert nasjonalbudsjett, først og fremst som følge av lavere investeringer i fastlandsbedriftene og svakere utvikling i eksporten av tradisjonelle varer. På den annen side er oljeinvesteringene oppjustert både for 2002 og 2003.

I følge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) var sysselsettingen om lag uendret fra 1. til 2. kvartal i år. Den registrerte ledigheten har økt det siste

året, og antall ledige stillinger annonsert i media har avtatt markert.

3.2 Mål og virkemidler 2003

Den viktigste oppgaven for Forsvaret i 2003 vil være å følge opp den omfattende og nødvendige omleggingen som Stortinget fastsatte ved behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), og ved de senere justeringene som ble vedtatt ved behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

Målet med omleggingen er å etablere et moderne forsvar med betydelig forbedret operativ evne, som kan løse et bredere spekter av oppgaver – oftest sammen med allierte styrker – raskere og mer effektivt enn i dag. Den sikkerhetspolitiske utvikling etter den kalde krigen har medført at det er større sammenfall mellom nasjonale og internasjonale sikkerhetsutfordringer, også med hensyn til hva slags styrker som kreves. Omleggingen vil generelt også bidra til å styrke Forsvarets evne til å bekjempe terror.

Iverksettelsen av omleggingen er allerede godt i gang. Det var imidlertid etter stortingsbehandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001) nødvendig å legge frem nye forslag for Stortinget for å sikre balanse mellom på den ene side en helhetlig og troverdig forsvarsstruktur og på den annen side tilstrekkelig finansiering av denne. Endringstiltakene som ble vedtatt av Stortinget ved behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2000-2001), gir innsparinger på omlag 5,6 mrd. kroner i omleggingsperioden 2002–2005 sammenlignet med utgiftene knyttet til den struktur som ble vedtatt i 2001. Denne innsparingen har lagt til rette for at det nå kan bli balanse mellom mål og virkemidler i forsvarspolitikken.

Stortinget vedtok (romertallsvedtak II) ved behandling av Innst. S. nr. 232 (2001–2002) å legge til grunn en økonomisk ramme på 118 039 mill. kroner (2002-kroneverdi) for perioden 2002–2005. Dette er en historisk høy ramme for Forsvaret, som samtidig er helt nødvendig for å kunne virkeliggjøre omleggingen av Forsvaret. Regjeringen har i St.prp. nr. 55 (2001–2002) forutsatt at den årlige økonomiske rammen skal være 28,7 mrd. kroner i 2002 og 2003, for deretter å trappes opp til 29,7 mrd. kroner i 2004 og 30,9 mrd. kroner i 2005.

Regjeringen legger frem et forsvarsbudsjett på 29,6 mrd. kroner i 2003 (2003-kroneverdi) og følger dermed opp Stortingets forutsetninger.

Norge vil også i 2003 engasjere seg i kampen mot internasjonal terrorisme og i de pågående operasjonene i Afghanistan. Som varslet i St.prp. nr. 39

(2001–2002) og St.prp. nr. 63 (2001–2002), vil Norge bidra med F-16 kampfly til operasjon «Enduring Freedom». Flyene planlegges deployert i perioden 1. oktober 2002 til 1. april 2003. Finansieringen av den norske militære deltagelsen i Afghanistan er lagt frem for Stortinget i St.prp. nr. 80 (2001–2002). For 2003 legges det opp til at utgiftene til F-16-bidraget dekkes innenfor forsvarsrammen. En av forutsetningene for en forsvarsramme på 118 039 mill. kroner i planperioden, var at kapittel 1792 Norske styrker i utlandet skulle ha en øvre årlig ramme på 900 mill. kroner i 2003–05. Det er avgjørende at eventuelle endringer i forutsetningene knyttet til forsvarsrammen ikke går på bekostning av omleggingen. Eventuelle økninger ut over 900 mill. kroner til flernasjonale operasjoner i 2003, som vil kunne få konsekvenser for omleggingen, vil bli foreslått dekket ved tilsvarende reduserte rammer på budsjettet for flernasjonale operasjoner i 2004, og eventuelt også i 2005. Det hefter fortsatt usikkerhet om hva de faktiske utgiftene i 2003 vil bli.

En avgjørende og kritisk utfordring for å lykkes med omleggingen er at Forsvaret i 2003 makter å holde nødvendig fremdrift i planlegging og gjennomføring av de større og komplekse materiell- og byggeprosjektene med påfølgende innfasing i den vedtatte strukturen i 2004 og 2005. Budsjettforslaget, herunder prioriteringer og planlagte kontraktinngåelser, for 2003 bygger på en forutsetning om at budsjettrammen trappes opp til 29,7 mrd. kroner (2002-kroneverdi) i 2004 og til 30,9 mrd. kroner (2002-kroneverdi) i 2005. Denne opptrappingsplanen ligger dermed til grunn for prioriteringene av drifts- og investeringsmidler i 2003.

For å lykkes med å finansiere den vedtatte strukturen er det, i tillegg til at Forsvaret tilføres en budsjettramme på 118 039 mill. kroner, også helt nødvendig å få kontroll over løpende driftsutgifter, og oppnå en utflating av veksten i disse.

Innsparingsmålene for omleggingen, som bl.a. ble presentert i forsvarsbudsjettet for 2002, ligger fast. Det vil si at driftsutgiftene for Forsvaret skal reduseres med minimum to mrd. kroner pr. år, sammenlignet med et alternativ uten omlegging. Innen angitte tidsfrister skal all virksomhet ved de enheter som er vedtatt nedlagt, opphøre, og nye enheter skal være operative. Antall årsverk i Forsvarets militære organisasjon skal reduseres med minimum 5 000 ift. antallet 1. september 2000. Omfanget av bygningsmassen skal reduseres med minimum to mill. kvm. Eiendom, bygg og anlegg

(EBA), samt materiell som ikke skal benyttes i den nye strukturen, skal være utfaset og i størst mulig grad avhendet.

Omleggingen følger planen og er i rute med hensyn til strukturtiltak og tiltak for driftsinnsparinger. Budsjettforslaget for 2003 er bygget opp på basis av en fortsatt driftsutvikling mot et mål hvor utgiftene ligger to mrd. kroner lavere enn sammenlignet med et alternativ uten omlegging. Noe i underkant av 3 000 av de minimum 5 000 årsverkene som Forsvarets militære organisasjon skal reduseres med, er konkretisert, og personellet har i hovedsak fratrudd.

Fokus i arbeidet med å konkretisere og realisere driftsinnsparende målene i 2005 rettes nå i særlig grad mot:

- effektivisering knyttet til etablering av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)
- realisering av gevinster gjennom program Golf
- forsterket innsats for å sikre ytterligere netto personellavgang
- identifisering av ytterligere kvm. EBA til avhending og utrangering.

Innenfor de rammer ovennevnte prioritering av omleggingen setter, skal Forsvaret i 2003 opprettholde aktiviteter innenfor kjernevirksomhetene på et tilstrekkelig høyt nivå. Forsvaret skal i 2003 ha nødvendige kapasiteter innenfor de operative virksomhetene, og kunne videreføre et internasjonalt engasjement iht. politiske beslutninger.

3.3 Økonomiske rammer

Regjeringens budsjettforslag legger opp til et forsvarsbudsjett på 29 613,8 mill. kroner og en inntektsramme på 698,3 mill. kroner. Budsjettet er fordelt med 6 763,5 mill. kroner til materiellinvesteringer, 2 504,7 mill. kroner til nasjonale EBA-investeringer og totalt 19 863,6 mill. kroner til drift av Forsvaret. 1 019,1 mill. kroner er avsatt til flernasjonale operasjoner. I tråd med gjeldende praksis er budsjetterte inntekter innarbeidet i utgiftsrammen.

Forsvarsrammen for 2003 er iht. forutsetningene i Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), og viser i realiteten en videreføring av rammen for 2002 når tilleggsbevilgninger gitt i nevnte proposisjon tas med i beregningen.

Forsvarsbudsjettet er rettet inn mot omleggingen av Forsvaret, i tråd med Stortingets forutsetninger.

Tabell 3.1 Forsvarsrammen 2003 ift. 2002

	Saldert budsjett 2002 (2002-kr)	Iht. St.prp. Nr. 55/RNB (2002-kr)	Forslag 2003 (2002-kr)	Forslag 2003 (2003-kr)	Pst. endr. (faste kr)
Drift	18 927 810	19 323 582	18 970 152	19 863 668	-1,83%
Investeringer	8 729 108	9 315 646	9 686 212	9 750 145	3,98%
Total forsvarsramme	27 656 918	28 639 228	28 656 364	29 613 813	0,06%
Forutsatt ramme iht. St.prp. nr. 55		28 700 000	28 700 000		
Endringer ift. forutsatt ramme		-60 772	-43 636		

Bevilgningen til Forsvarets deltakelse i flernasjonale operasjoner er, som følge av Norges videre engasjement i Afghanistan, reellt økt med 78 mill. kroner ift. forutsetningen i Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

Tabellen ovenfor viser utviklingen på forsvarsbudsjettet sett ift. 2002-budsjettet inkl. tilleggsbevilgninger i 2002 gitt i Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), og rammenedtrekk i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2002.

Den reelle endringen ift. forutsetningen i Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), gjelder reduserte inntektsanslag for 2003 på 41,636 mill. kroner, og en rammeoverføring til Utenriksdepartementet på to mill. kroner.

3.4 Oppfølging av omleggingen til ny forsvarsstruktur

Gjennomføring av omleggingen vil ha hovedfokus også i 2003 som er det andre budsjettår i omleggingsperioden 2002 til 2005. Omleggingen følges opp i samsvar med Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), og ved de senere justeringene som ble vedtatt ved behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

Felles

Strategisk ledelse

En betydelig omstrukturering og nedbemanning av den øverste forsvarsledelsen vil utgjøre en sentral del av omleggingen. Forsvarets overkommando (FO) skal legges ned og forsvarssjefen (FSJ) og hans strategiske funksjoner integreres i Forsvarsdepartementet. Forsvarsstaben (FST) opprettes til støtte for FSJ i hans rolle som sjef for Forsvarets militære organisasjon (FMO). FST skal

være av begrenset størrelse og organiseres utenfor departementet. Generalinspektørene vil få sin plass i FST. Omfanget av den øverste ledelse skal reduseres i tråd med forutsetningene i Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001). Disse organisatoriske endringene vil bli gjennomført sommeren 2003 eller så snart det praktisk lar seg gjøre. Siden det planlagte nye bygget for den strategiske ledelsen ikke vil stå ferdig på dette tidspunktet, må lokaliseringen skje midlertidig i flere bygninger på og ved Akershus festning.

Kommandostruktur

Ny nasjonal kommandostruktur vil være operativ fra 1. januar 2003. Forsvarets fellesoperative hovedkvarter (FOHK) opprettes på Jåtta ved Stavanger. Landsdelskommando Nord (LDKN) og Landsdelskommando Sør (LDKS) opprettes på hhv. Reitan ved Bodø og i Trondheim. LDKN skal også virke som krisestyringskommando for nordområdene og skal med personellforsterkninger kunne fungere som fremskutt kommandoplass for FOHK. Den nye kommandostrukturen vil i 2003 bli videreutviklet ift. nødvendige kapasiteter og kompetanse for løsning av oppdrag.

Heimevernet (HV)

HV-distriktsstabene organiseres for å ivareta til dels nye oppgaver. HV-distriktssjefene er territoriale sjefer med operativt ansvar i fred, krise og krig innenfor sine ansvarsområder. HV-distriktsstabene står under operativ kommando av landelskommandoene. HV-distriktsstabene vil fortsatt ha oppdrag som styrkeprodusenter til Heimevernet og står som sådanne under administrativ kontroll av generalinspektøren i Heimevernet.

Tabell 3.2 Felles

Strukturenheter 2005	Antall	Tiltak 2003
Fellesoperativt hovedkvarter	1	Operativt fra 1. januar 2003
Landsdelskommandoer	2	Operativt fra 1. januar 2003
Territoriell kommandostruktur (HV-distrikter)	18	Operativt fra 1. januar 2003
Øvrig kommandostruktur		
Spesialstyrker		
Heimevernet	83 000	

Hæren

Organisasjon og materielloppsett vil bli justert i dagens Brigade 12, slik at Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke (FIST-H) inngår som en del av brigaden. Brigade 12 skal utvikles som en selvstendig brigade og organiseres med mulighet til raskt å deployere en betydelig manøverstyrke over større avstander. Denne manøverstyrken må kunne deployeres luftveien alene. Som et ledd i dette arbeidet skal Telemark bataljon være omorganisert til en hurtig reaksjonsstyrke med standkvarter i Østerdal garnison innen 1. juli 2003. Virksomheten på Heistadmoen blir lagt ned fra samme dato. Bataljonen skal tilfredsstillе NATO's krav til hurtige reaksjonsstyrker.

Reaksjons- og oppfølgingsstyrken i FIST-H vil i 2003 være deployert til Kosovo som Norges bataljonsbidrag til KFOR. Utdannings- og kompetansesenter for Hærens kampvåpen (KAMPUKS) skal være etablert i Østerdal garnison fra 1. januar 2003. Det vil være en prioritert oppgave for Hæren i 2003 å videreutvikle KAMPUKS. Hæren etablerer en felles befalsskole for Hærens kampvåpen i Østerdal garnison den 1. august 2003. Infanteriets befalsskoler i Harstad og Trondheim legges ned fra samme dato.

Støtteavdelinger (støttestruktur) inngår som underavdelinger i de to landelskommandoene. Avdelingene er i prinsippet en fellesressurs. Arbeidet med å videreutvikle landforsvaret til en mer rasjonell og effektiv virksomhet fortsetter.

Tabell 3.3 Hærstyrker

Strukturenheter 2005	Antall	Tiltak 2003
Mobil divisjonskommando med divisjonstropper	1	
Selvstendig brigade. FIST-H inngår i Brigade 12	2	Organisasjon og materielloppsett justeres i Brigade 12. Hurtig reaksjonsstyrke som del av FIST-H etablert innen 1. juli 2003
Jegerforband. Inngår i mobil divisjonskommando	1	
Taktisk brigade (Brigade 5)	1	Investeringer til personlig utrustning
H M Kongens Garde	1	
Grensevakten	1	
Støtteavdelinger		

Tabell 3.4 Sjøforsvarsstyrker

Strukturenheter 2005	Antall	Tiltak 2003
Fregatter	5	Nye fregatter innføres fra 2005. Fregatter av Oslo-klassen videreføres inntil Fridtjof Nansen-klassen innføres
Ubåter Ula-klassen	6	
MTB Skjold-klassen	6	Byggestart i 2003. Leveres i i perioden 2006-2009
MTB Hauk-klassen	14	Alle fartøyer oppgraderes
Mineryddere	8	
Minelegger – omdisponert til logistikkfartøy	1	
Sjøminer		
Støttefartøyer		
Kystvakten	4+3 og innleie	
Kystjegerkommando	1	
Minerydderkommando med støttefartøy	1	
Stasjonære kystartillerianlegg	6+9	Langtidslagres

Sjøforsvaret

De viktigste aktivitetene i 2003 vil være arbeidet med å anskaffe fem fregatter med maritime helikoptre, forberede anskaffelsen av Skjold-klasse MTB-er (missiltorpedobåt), oppgradering av Hauk-klasse MTB-er og planlegging av anskaffelse

til Kystjegerkommandoen. Også nytt sveipeutstyr til Alta-klassen minseveipere vil ha høy prioritet. Eldre og uhensiktsmessig materiell vil fortsatt fases ut av strukturen. Arbeidet vil fortsette med å videreutvikle Sjøforsvaret til en mer rasjonell og effektiv virksomhet. Organiseringen av Sjøforsvaret vil tilpasses en redusert regional virksomhet.

Luftforsvaret

Tabell 3.5 Luftforsvarsstyrker

Strukturenheter 2005	Antall	Tiltak 2003
Kampfly	48 (+9)	Midtlivsoppdatering avsluttes og målsøkerutstyr anskaffes
Maritime patruljefly	4+2	
Transportfly	6	Forsvarets totale behov for transport- og tankflykapasitet utredes
Transporthelikoptre	18	
Maritime helikoptre	14	Dagens helikoptre (seks Lynx) videreføres inntil nye helikoptre innføres fra 2005
Spesialfly	3	

Tabell 3.5 Luftforsvarsstyrker

Strukturenheter 2005	Antall	Tiltak 2003
Basesett	2	
Hovedflystasjoner	2	
Flystasjoner	5	Eventuell nedleggelse av Gardermoen flystasjon vurderes innenfor en helhetlig ramme ifm. fremtidig løsning for Forsvarets transportfly
Mobiliseringsflystasjoner	5	
Luftverngrupper	3	Luftvernutdanning- og kompetansesenter opprettes
LKK-struktur		
Redningshelikoptre	12	Forslag til helikoptertype forelegges etter planen for Stortinget i løpet av 2003

Ytterligere rasjonaliseringer i Luftforsvarets struktur vil bli vurdert. Det vil bli videreført utredninger med sikte på å identifisere løsninger for Forsvarets totale behov for transport- og tankflykapasitet. Eventuell nedleggelse av Gardermoen flystasjon utredes i denne sammenheng. Sentrale aktiviteter i 2003 er opprettelse av Luftvern utdannings- og kompetansesenter (LVUKS) på Rygge, ferdigstilling av midtlivsoppdateringen av F-16 samt anskaffelse av målsøkerutstyr til F-16.

Fellesfunksjoner

Omorganiseringen av diverse fellesfunksjoner fortsetter i 2003. For Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) vil den felles investerings- og utviklingsorganisasjonen være i drift fra 1. januar 2003. Videre er det iverksatt et omfattende prosessarbeid for å forberede «FLO fase tre»: strategisk vurdering av virksomhetsområdet, informasjons- og kommunikasjonsteknologi, prosessbasert organisasjon og tilknytningsform. Organisatoriske og lokaliseringmessige endringsforslag av prinsipiell karakter legges frem for Stortinget i løpet av 2003 eller senest våren 2004.

Gjennomgående styringssystemer og tiltak

Omstillingsprogrammet Golf består av flere prosjekter der effektiv utnyttelse av IT er et sentralt virkemiddel. Kontrakt for forprosjektet ble undertegnet primo juni 2002. Forprosjektet skal danne grunnlag for et første leveranseprosjekt som skal bidra til at Forsvaret oppfyller de funksjonelle krav i økonomireglementet for staten. Målet er at dette

prosjektet skal slutføres i løpet av første halvdel 2003. Forsvaret planlegger arbeid med et nytt forprosjekt primo 2003 som skal understøtte et leveranseprosjekt nummer to. Dette prosjektet har som sentralt formål å understøtte omstillingen av FLO.

Bortsetting av virksomhet i Forsvaret skal gjennomføres som ett av flere moderniseringstiltak for å frigjøre midler fra drift til annen høyere prioritert virksomhet. Målet er at bortsetting skal føre til større fokus på strategiske områder, kvalitetsforbedring av kjernevirksomheten og en reell kostnadsreduksjon. Dette innebærer bruk av ulike konkurransemekanismer, som kan medføre at eksterne leverandører overtar deler av det som i dag er Forsvarets egen virksomhet. Det pågår samarbeid mellom FD og FO for å initiere mulige bortsettingsprosjekter.

3.5 Operativ virksomhet

En vellykket omlegging er avgjørende for å sikre Forsvarets evne til å gjennomføre sine oppgaver. I tillegg til å sørge for at omleggingen gis prioritet må Forsvaret beholde og videreutvikle nødvendig operativ kompetanse for å kunne utføre hele bredden av fremtidige oppgaver, også en gjenoppbygging til en større struktur hvis dette blir påkrevet. Forsvaret vil orientere seg i økende grad mot nettverksbaserte løsninger, der sensorer, våpensystemer og beslutningstakere knyttes tettere sammen. Videre er høy trenings- og øvingsstandard nødvendig for å oppnå tilstrekkelig reaksjonsevne og for å kunne operere også i en flernasjonell ramme. Det skal i denne sammenheng særlig satses på Forsvarets innsatsstyrke (FIST) og spesialstyrker.

Hærens hurtige reaksjonsstyrke i FIST vil bli erklært operativ i løpet av 2003. Dette vil gi Hæren forbedret evne til å delta effektivt og fleksibelt med tanke på både nasjonal og flernasjonalt krisehåndtering.

Flernasjonale operasjoner

Forsvarets deltakelse i flernasjonale operasjoner er en integrert del av norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk, og må derfor ses i sammenheng med Forsvarets øvrige virksomhet. Riktig planlegging og gjennomføring av flernasjonale operasjoner kompletterer nasjonal virksomhet, og styrker Forsvarets operative evne. Kompetansen fra deltakelse i flernasjonale operasjoner «gjenvinnes» i Forsvarets avdelinger og skoler. Etter fullført oppdrag skal styrkene disponeres som samtrente avdelinger og inngå i den nasjonale krigsorganisasjonen.

Forsvaret vil i 2003 prioritere norske styrkebidrag i KFOR samt deltagelse i og rundt Afghanistan. Norge vil fortsatt være en aktiv bidragsyter til fredsoperasjonene på Balkan, ved videreført deltagelse i KFOR med en mekanisert infanteribataljon som opererer sammen med styrker fra Storbritannia, Finland og Sverige. I Afghanistan er Norges bidrag foreslått styrket ved deployeringen av seks F-16 kampfly til operasjonen «Enduring Freedom». Flyene planlegges deployert i perioden 1. oktober 2002 – 1. april 2003 og inngår i et kampflysamarbeid med Danmark og Nederland. Forslag til vedtak knyttet til dette norske styrkebidraget er lagt frem for Stortinget i St.prp. nr. 80 (2002–2003).

Kystvakten

Tilstedeværelse i Norges ressursrike havområder prioriteres. Kystvakten er blant Forsvarets viktigste virkemidler for episodehåndtering i slike havområder. Som følge av behovet for å styrke norsk tilstedeværelse i våre store havområder og evne til å understøtte både Forsvaret og sivile etater iht. nasjonale behov, er KV Svalbard blitt anskaffet. Fartøyet settes inn i full operativ tjeneste fra høsten 2002. Dette representerer en betydelig styrking av Forsvarets kapasitet til å utføre kystvaktoppgaver, både i nordlige og sørlige farvann. Strukturen er med dette blitt tilført et fjerde helikopterbærende fartøy, som dessuten har meget gode egenskaper til å operere under de vanskelige klimatiske forholdene i nordområdene.

Bl.a som følge av momsreformen har det vært nødvendig med strengere prioriteringer av Kystvaktens aktiviteter. I denne sammenheng er det ønskelig å prioritere den havgående delen av Kyst-

vakten, og aktivitetsnivået vil derfor bli opprettholdt på dette feltet.

Redningshelikoptertjenesten

Virksomheten videreføres i 2003 innenfor eksisterende organisasjon, og inntil videre med nåværende beredskapskrav (én time). Helikopteret på Rygge vil være på beredskap minimum 85 pst. av tiden. Regjeringen følger opp Stortingets tilslutning til forslaget om overføring av budsjettansvaret for Redningshelikoptertjenesten til Justisdepartementet, jf. Innst. S. nr. 156 (2001–2002) og St.meld. nr. 44 (2000–2001). Helsedepartementet, Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet utarbeider en ny avtale om bruk av 330-skvadronen til luftambulanseoppdrag. Redningshelikoptertjenesten skal utrustes og trenes også for å kunne gi 330-skvadronen en begrenset kapasitet til å utføre redningstjeneste under krigsforhold.

Øvelser

Omleggingen av Forsvaret får konsekvenser for øvelsesåret 2003. Noen sentrale øvelser prioriteres. Det gjelder særlig flernasjonale øvelser som det er planlagt for i NATO, Partnerskap for fred (PfP) eller bilateralt. Samhandlingen mellom norske og allierte styrker vektlegges. Videre er totalforsvarets prinsipper om sivil støtte til Forsvaret søkt innarbeidet i flest mulig øvelser.

NATO-samarbeidet prioriteres høyest. Forsvarsplanleggingen er nært knyttet til NATOs planer og omforente allierte styrkemål, og baserer seg på allierte forsterkninger ved krise eller krig. Det innebærer at mottak, samvirke med, samt ledelse og etterforsyning av allierte forsterkninger også vil bli øvd i 2003.

Den høyest prioriterede krisehåndteringsøvelsen Norge evt. vil delta på i 2003 er CMX. Denne øvelsen blir sett i sammenheng med den planlagte krisehåndteringsøvelsen for EU (CME). Det er ennå ikke avklart om CME kan gjennomføres.

Det vil videre bli gitt prioritet til antiterrorøvelser for å trene Forsvarets spesialstyrker i bl.a. å håndtere terroraksjoner. Forsvaret vil også prioritere deltagelse i «In the Spirit of PfP»-øvelsen Nordic Peace i Finland, der sivile og militære enheter inngår. Det legges også opp til et bi- og multilateralt treningssamarbeid med sentrale allierte land. Trening og øvelser knyttet til suverenitetshevdelse blir også prioritert. Disse ses i sammenheng med Forsvarets oppgave om tilstedeværelse i prioriterte områder.

Tabell 3.6 Førstegangstjenestens varighet

Forsvarsgren	Varighet
Landforsvaret	
- Hæren	12 måneder
- Heimevernet	100 operative dager
Sjøforsvaret	12 måneder
Luftforsvaret	12 måneder

3.6 Styrkeproduksjon

Prinsippet om allmenn verneplikt ligger fast, men praktiseringen av ordningen vil bli tilpasset. Førstegangstjenesten og repetisjonstjenesten skal i 2003 organiseres med sikte på å sikre rask og kostnadseffektiv overgang til et tjenestemønster med 100 operative dager (HV) og tolv måneders tjeneste (Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret) i samsvar med Stortingets behandling av Innst. S nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002). Sesjonsordningen er under videreutvikling, bl.a. vil frivillig sesjon for kvinner bli vurdert. Videre vil tiltak for å øke kvinners kunnskap om Forsvaret bli trappet opp. I 2003 vil sesjonen for første gang omfatte hele 19-årskullet. Det vil gi både Forsvaret og den enkelte fordeler ift. å få rett person på rett plass. Det legges opp til planlagt styrke første utdanningsdag på 14 500 soldater i 2003. Fredsoperative avdelinger og avdelinger til flernasjonale operasjoner har høyeste prioritet ved fordeling av personellet.

Det opprettholdes en ordning med inntil seks ukers førtidsdimisjon ut fra hensyn til arbeid og utdanning for vernepliktige med tolv måneders tjenestetid. Inntil fire ukers forkortelse av tjenestetiden av andre grunner, kan gjennomføres for mannskaper med tolv måneders tjeneste, dersom dette ikke innvirker på overføringstransporter, utdannings- eller beredskapsmessige forhold. Det gis ikke adgang til avkorting av spesialutdanningen for Heimevernet.

Forsvarsdepartementet foreslår at førstegangstjenestens varighet i 2003 for de forskjellige forsvarsgrener og Heimevernet fastsettes slik det fremgår av tabell 3.6.

Virksomheten i Heimevernet prioriteres og antallet tjenestedager økes. Hæren reduserer antall repetisjonsdager til et minimumsnivå. Sjøforsvaret og Luftforsvaret viderefører antall repetisjonsdager på omtrent samme nivå som 2002.

Lærlingeordningen vil bli videreutviklet i tråd med endringene i styrkestrukturen og reduksjon av vernepliktige i støttefunksjoner. Måltall for antall lærlinger i 2003 er 750, hvilket innebærer en relativ økning ift. antall vernepliktige inne til førstegangstjeneste.

3.7 Personell

Overordnet mål for personellpolitikken er at Forsvaret skal ha tilstrekkelig med personellressurser, med riktig sammensetning og kompetanse til å løse Forsvarets oppgaver. Videreutviklingen av personellpolitiske tiltak innen rekruttering, kompetanse, karriere- og lederutvikling, likestilling, lønn, familie og HMS-arbeid vil fortsatt ha høy prioritet.

I 2003 skal driftsutgiftene på personellområdet i Forsvaret reduseres i samsvar med målene for omstillingen. Målet om å redusere bemanningen i Forsvarets militære organisasjon (FMO) med minimum 5 000 årsverk ligger fast.

FMO og Forsvarsbygg (FB) har fått adgang til å benytte særlige personellpolitiske virkemidler for å stimulere til frivillig avgang. Bruken av virkemidlene dimensjoneres ift. fastsatte reduksjonsmål, og med formål å opprettholde nødvendig kompetanse i organisasjonen. Retningslinjene er justert på bakgrunn av erfaringer med bruken av tiltakene. I utgangspunktet ble virkemiddelperioden avgrenset til 31. desember 2002, men avgangsstimulerende tiltak kan nå benyttes i hele planperioden med unntak av ordningen med begrenset arbeidsplikt. Virkemidlene skal tilrettelegge for en balansert nedbemanning i samsvar med virksomhetens behov, og en balansert personellstruktur, både med hensyn til antall, kompetanse og alder.

Arbeidet med å rekruttere personell til flernasjonale operasjoner gis fortsatt høy prioritet. De personellmessige tiltakene som er nedfelt i St.meld. nr. 38 (1998–99), «Om tilpasning av Forsvaret til deltakelse i internasjonale operasjoner»,

jf. Innst. S. nr. 152 (1999–2000), legger til rette for en god og forutsigbar rekruttering.

Det arbeides for å øke andelen av kvinner og personer med innvandrerbakgrunn til Forsvaret. Fra og med skoleåret 2002/2003 vil kvinner som fyller minstekravene til grunnleggende befalsutdanning og krigsskoleutdanning, bli kalt inn til opptak ved skolene. De kvinnelige aspirantene som blir kalt inn, skal gis nødvendig prioritet, dersom de er kvalifisert til å gjennomføre utdannelsen. I tillegg skal det gjennomføres tiltak for å øke opptaket av kvinner ved Forsvarets stabsskoleutdanninger.

3.8 Logistikk

Eiendom, bygg og anlegg (EBA)

Målet om å redusere bygnings- og anleggsmassen med minimum to mill. kvm. innen utgangen av 2005, og at overflødig bygnings- og anleggsmasse skal avhendes raskest mulig, opprettholdes i 2003 som et av hovedvirkemidlene for å redusere Forsvarets driftsutgifter. Forsvarets virksomhet konsentreres til færre etablissementer som et vesentlig bidrag til å redusere driftsutgiftene. Det vil imidlertid i en overgangsperiode bli akseptert midlertidige EBA-løsninger. Øvrige innsparinger i driftsutgiftene skal realiseres gjennom kostnadseffektiv drift på en måte som ikke reduserer vedlikeholdsstandarden. Den nye forvaltningsordningen

for Forsvarets EBA, som ble etablert 1. januar 2002, skal stimulere til nedbygging av arealet gjennom utrangering og avhending av så vel hele leire som enkeltbygg.

Materiellforvaltning

Driftsutgiftene blir fulgt nøye opp i 2003. Lagerbeholdningene skal tilfredsstille operative krav. Nivået på lagerbeholdninger skal bringes i samsvar med den vedtatte forsvarsstrukturen. Materiell som skal videreføres i ny struktur vil bli prioritert. Overflødig materiell skal raskest mulig avhendes. Arbeidet med å samordne materiellforvaltningen og forbedre logistikkprosessene føres videre gjennom Forsvarets logistikkorganisasjon.

3.9 Investeringer

3.9.1 Materiellinvesteringer

Behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), har resultert i bl.a. en ny investeringsprofil. Forsvarets investeringer innrettes og prioriteres mot oppbygging og etablering av den vedtatte strukturen. For 2003 vil eksisterende prosjekter bli videreført kun i den grad de bidrar positivt til den vedtatte strukturen. I tillegg vil nye prosjekter bli utviklet som konkrete bidrag til strukturen.

Tabell 3.7 Viktige milepæler i 2003 (mill. kroner)

Objekt	Kategori 1-prosjekter/ andre prosjekter/program	Milepæler i 2003	Forventet utbetaling i 2003, post 45
Eskortefartøy	Nye fregatter	Produksjon pågår	1 663
Felles infrastruktur	FISBasis	Avsluttende leveranser	231
KKI-samband	Multi rolle radio	Fortsette leveranser	220
Eskortefartøy	Nye sjømålsmissiler	Testskyting	162
Maritime helikoptre	Enhetshelikoptre	Fremdrift hos leverandør, inngå kontrakt på øvrig utstyr	150
Missiltorpedobåter	Ny MTB-struktur	Leveranser til Hauk-klassen	112

Tabell 3.8 Endringer i kategori 1-prosjekter

Endringer	Formål/objekt	Prosjektnavn	Kostnadsramme post 45
Økning	Hærstyrker	Pansrede brukte spesialkjøretøyer	1 086
Avsluttes	Hærstyrker	Odin 2	520
Til kategori 2	Hærstyrker, felles	Ombygging av beltevogner	514
Til kategori 2	Kystartilleri	Lette missilbatterier	919
Til kategori 2	Kampfly	Mellomdistanse missiler	4 594

Først og fremst satser Forsvaret på investeringer i sjøforsvarsstyrker; om lag 1/3 av investeringsmidlene er planlagt brukt innen dette området i 2003. Prosjekt Nye fregatter er det samlet sett største enkeltprosjektet. For landstyrkenes del satses det i 2003 på tilpasning til flernasjonale operasjoner for Hærens del av FIST (FIST-H). Denne satsingen fremkommer særlig gjennom anskaffelse og tilpasning av brukt materiell i prosjekt Brukt Leopard 2 A4 og prosjekt Pansrede brukte spesialkjøretøy. I tillegg nevnes prosjekt Taktisk treningssystem som vil innebære en avgjørende heving av kvaliteten på utdannelsen til strid. Det satses også betydelige ressurser på luftforsvarsstyrker hvor prosjekt Nytt enhetshelikopter er det største enkeltprosjektet i 2003. I tillegg kommer prosjekt for oppgradering av luftvernsystemet NASAMS, samt prosjekt for oppgradering av utstyr for elektronisk krigføring til F-16. Videre satses det på felles infrastruktur, spesielt innen prosjektene IS/IT med FISBasis og Multirolle radio, MRR. Endelig bør nevnes satsingen på styrket evne til militært samvirke med allierte, herunder spesielt anskaffelsesprogram for Taktisk datalink 16. Av fremtidige viktige prosjekter som vil bli utviklet i 2003, bør spesielt nevnes prosjekt for innføring av nye roller og oppdrag for F-16 og prosjekt for erstatning av F-16 MLU. Nærmere omtale av prosjektene finnes under kapittel 1760.

Taktisk datalink 16 (Link-16)

Som et ledd i Forsvarets orientering mot et nettverksbasert forsvar er det bl.a. planlagt å anskaffe Taktisk Data Link 16 (TDL 16) som et felles system for overføring av data i sann-tid mellom Forsvarets enheter på det taktiske nivå. I den forbindelse foreslås det etablert et nytt anskaffelsesprogram for Link-16.

Pansrede brukte spesialkjøretøy

Prosjektets målsetting er å bygge om pansrede beltegående kjøretøy av type M113. Ombyggingen av kjøretøyene til ulike spesialvarianter skal gi økt mobilitet og beskyttelse, videreutvikle vognenes yteevne, øke tilgjengeligheten og redusere driftskostnadene. For å tilpasse Forsvarets verkstedsstruktur til den vedtatte forsvarsstrukturen, er enkelte militære verksteder lagt ned. Følgelig vil ombyggingen av M113-vognene bli kontrahert fra sivile bedrifter. Av denne grunn er kostnader som opprinnelig var forutsatt dekket over driftsbudsjettet, nå synliggjort innenfor prosjektets ramme på investeringsbudsjettet. Prosjektet foreslås øket til 1 086 mill. kroner. Av økningen utgjør ca. 1/3 synliggjøringen av kostnader på investeringsprosjektet, mens de resterende 2/3 av økningen relaterer seg til økt ytelse på vognene for å gi personellet bedre sikkerhet.

Skjold-klasse MTB

Et kategori 1-prosjekt for bygging av resterende Skjold-klasse MTB, samt tilpasning av forseriefartøyet, er under etablering. Overordnet planlegging av totalprosjektet og forberedelser til kontrahering pågår. Den merkantile prosessen har vist seg mer tidkrevende enn først antatt. Saken vil bli forelagt Stortinget i 2003.

Erstatning for F-16 MLU

Stortinget har fattet vedtak om at anskaffelse av nye kampfly skal forberedes. Regjeringen besluttet i juni 2002 å videreføre deltagelsen i det amerikansk-ledede Joint Strike Fighter (JSF)-programmet, som Norge har deltatt i siden 1996. Gjennom deltagelsen i dette programmet vektlegger Regjeringen bl.a. å sikre at det etableres et troverdig og realistisk opplegg for industrielt samarbeid. Regje-

ringen vil fortsatt tett følge opp utviklingen av alternativer til JSF.

3.9.2 EBA-investeringer

Prioriteringen av investeringsmidlene skal legge til rette for en rask og effektiv omlegging til ny forsvarsstruktur. Herunder gjelder tiltak rettet mot styrkeproduksjon for flernasjonale operasjoner og nødvendige EBA-tiltak knyttet til innføring av nye materiellsystemer. Bare strengt nødvendige HMS-tiltak vil bli gjennomført i tillegg til omleggingstiltak i 2003

Nasjonalfinansiert EBA

I planperioden 2003–2005 skal tilgjengelige ressurser til EBA prioriteres mot omlegging og tiltak rettet mot styrkeproduksjon for flernasjonale operasjoner, og nødvendige EBA-tiltak knyttet til innføring av nye materiellsystemer. Omleggingstiltak som blir prioritert for gjennomføring tidlig i planperioden er knyttet til funksjoner som må være på plass for at virksomheten skal kunne flyttes til ny lokalisering. Det legges ikke frem nye prosjekter med kostnadsramme over 100 mill. kroner for oppstart i 2003.

Fellesfinansiert EBA

NATO-finansiert bygge- og anleggsvirksomhet i Norge vil i 2003 i vesentlig grad bestå av videreføring av luftvarslingsradarene Sindre II. Prosjektet er blitt ytterligere forsinket med leveranser av den tekniske delen. Pågående testing og levering av radarutstyr vil dermed fortsette.

3.10 Forskning og utvikling

Forsknings- og utviklingsvirksomheten (FoU-virksomheten) i Forsvaret skal legge grunnlaget for og målrettes mot utvalgte områder som er av betydning for utviklingen av en effektiv organisasjon, valg av operasjonskonsept og doktriner, og valg av forsvarstekniske løsninger for å understøtte Forsvarets prioriterte oppgaver. Forsvarets egne FoU-organer skal konsentrere innsatsen på områder hvor sivil kompetanse ikke er tilgjengelig. Samarbeid med sivile fagmiljøer skal videreutvikles og styrkes på områder hvor dette er formålstjenlig og kostnadseffektivt.

Internasjonalt samarbeid om forsvarsmateriell bør styrkes bl.a. for å redusere kostnader, og som følge av nye sikkerhets- og forsvarspolitiske initia-

tiv. Målet er derfor at Forsvaret og norsk industri i større grad skal delta i internasjonalt forsknings- og teknologisamarbeid. Materiellrelatert forskning og utvikling skal bidra til at Forsvaret får egnet materiell, og gi norsk industri muligheter og tilgang til systemkunnskap og teknologi som kan utnyttes i egen kompetanse- og produktutvikling. Dette vil også bidra til å styrke norsk forsvarsindustri muligheter til å delta som partner i internasjonale samarbeidsprosjekter.

Departementet vil gjennomgå fordelingen av omfanget og innretningen på FoU-innsatsen med sikte på at den bidrar til oppnåelse av de mål og effekter som er nevnt over. Den reviderte strategien for FoU i Forsvaret vil danne grunnlaget for Forsvarets FoU-virksomhet.

3.11 Miljøvern

Forsvaret skal etterkomme miljøkrav som til enhver tid gjøres gjeldende gjennom lover og forskrifter. En effektiv oppfølging av forpliktelser og krav løses ved etablering av formelle kommunikasjonsrutiner mellom Forsvaret og miljøvernmyndighetenes ulike ledd, felles norm for miljøledelse og ved miljøvernkompetanse.

Hensikten med å planlegge og gjennomføre miljøverntiltak er å forebygge miljøproblemer, rydde opp i miljøproblemer og etterkomme miljøkrav. Sjefer på alle nivå i Forsvaret skal legge forholdene til rette for at hensikten blir forstått av alt personell, og at den følges opp gjennom planlegging og praktiske tiltak. Slike tiltak vil i første rekke være rettet mot at:

- anskaffelse og bruk av farlig materiale, operasjoner eller prosesser som representerer en miljøtrussel, samt avhending av farlige produkter eller systemer, eller utslipp av farlige eller giftige stoffer reduseres så langt ned mot null som mulig
- Forsvarets virksomhet ikke skader grunnlaget for stedlig biologisk mangfold
- støybelastningen fra Forsvarets aktiviteter reduseres
- bevaringsverdige objekter og områder sikres gjennom omforente, godkjente verneplaner.

Miljøverntjenesten skal i 2003 følge opp Forsvarsdepartementets miljøvernpolitiske handlingsplan for Forsvaret av 1999, samt de miljøvernmessige behov som er knyttet til militærfaglig virksomhet. Miljøverntiltak skal vurderes og koordineres mot øvrig virksomhet i Forsvaret, og spesielt mot kvalitet, helse og sikkerhet.

3.12 Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Regjeringen har i St.meld. nr. 17 (2001–2002) foreslått at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) opprettes som et eget direktorat administrativt underlagt Forsvarsdepartementet. Stortingsmeldingen ble ikke behandlet i vårsesjonen 2002, men det foreslås likevel at NSM opprettes som et eget direktorat fra 1. januar 2003.

Organiseringen av NSM innebærer at FO/S nedlegges, og at hoveddelen av de ressurser som ligger i FO/S i dag overføres til det nye direktoratet. Forsvarets militære organisasjon må imidlertid beholde en egen sikkerhetskompetanse og kapasitet på sentralt nivå, som skal ivareta sikkerhetstjenesten i Forsvaret. Det opprettes derfor en forsvarssjefens sikkerhetsavdeling (FSA). FSA skal være operativ samtidig med opprettelsen av det nye direktoratet.

4 Rapport for virksomheten i 2001

4.1 Innledning

Budsjettåret 2001 var det tredje året i planperioden 1999–2002. Perioden kjennetegnes av ambisjonene om å omstille Forsvarets fredstidsvirksomhet og stabilisere driftsutgiftene på sikt, for å kunne gjennomføre de nødvendige store fremtidige investeringene Forsvaret må foreta for å ha en tidsmessig styrkestruktur. Det var imidlertid klart at disse målsettingene ikke ville kunne nås slik langtidsmeldingen for planperioden hadde forutsatt. 2001 ble derfor preget av fremleggelsen av St.prp. nr. 45 (2000–2001) Omleggingen av Forsvaret i perioden 2002–2005, og Stortingets påfølgende vedtak 13. og 14. juni 2001. Forsvaret startet omleggingen på grunnlag av Stortingets vedtak allerede annet halvår 2001, slik at man ved begynnelsen av 2002

skulle være godt igang med strukturendringene og ha innrettet virksomheten i tråd med målene for den nye planperioden. På denne måten vant Forsvaret mye tid.

4.2 Budsjettutvikling

Ved Stortingets sluttsaldering («Blå bok») var budsjettets utgiftsramme 27 125 mill. kroner. Endringen gjennom året gjorde at budsjettet bevilgningsmessig økte til 27 375 mill. kroner ved årets slutt, dvs. en økning på 250 mill. kroner. Dette skyldtes i hovedsak lønnsreguleringen og tilleggsbevilgning ifm. omgrupperingen til sikkerhetstiltak som følge av terroranslaget mot USA 11. september 2001, og til å øke Luftforsvarets lagre av drivstoff.

I tillegg til nevnte bevilgningsendringer, hadde Forsvaret til disposisjon overførte midler fra 2000 på 988 mill. kroner. Overføringen lå innenfor rammen av overføringsadgangen gitt i bevilgningsreglementet og innebar en fleksibilitet som muliggjorde en mer fornuftig ressursanvendelse.

Det totale beløpet som ble overført fra 2001 til 2002 var på 1 790 mill. kroner. Isolert sett er dette et høyt beløp, men 988 mill. kroner av dette skyldes tre forhold: 740 mill. kroner var midler til prosjekt nordisk enhetshelikopter, hvor utbetaling ble utsatt fra 2001 til 2002, 165 mill. kroner var usikkerhetsbuffer ifm. fregattprosjektet, og det ble overført 83 mill. kroner på kapittel 1792 Norske styrker i utlandet. Mer generelt forventet man dertil i noen grad Stortingets behandling av proposisjonen om omleggingen av Forsvaret, St.prp. nr. 45 (2000–2001). Det var erkjent at strukturen ville bli mindre enn tidligere, og Forsvaret hadde derfor en tilbakeholden investeringspraksis første halvår 2001, for å unngå mulige feilinvesteringer.

Overføringene på driftspostene fra 2001 til 2002 utgjorde ca. 1,6 pst. av driftstildelingene. Det er isolert sett et godt driftsresultat.

Tabell 4.1 Bevilgningsmessige endringer

+/-	Innstilling	Proposisjon (2000–2001) eller (2001–2002)	Sum (i 1000 kr)
+	Innst. S. nr. 168 (2000–2001)	St.prp. nr. 43: Bergingsforsøk Kursk	9 730
+		Lønnsregulering	114 240
+	Innst. S. nr. 294 (2000–2001)	St.prp. nr. 90: Soldatproposisjonen	7 382
+	Innst. S. nr. 325 (2000–2001)	St.prp. nr. 84: RNB	18 045
+	Innst. S. nr. 42 (2001–2002)	St.prp. nr. 21: Omgrupperingen	100 596
=	Rammeøkning		249 993

4.3 Styrkestruktur

4.3.1 Felles ledelse og systemer

Etableringen av FLO fra og med 1. januar 2002 ble forberedt. Samtidig ble Forsvarets verksteder, forsyningslagre, sanitetsmateriellagre, kystradarkjeden og transportledelse med tilhørende fagpersonell integrert i FLO. FLO-Land, FLO-Sjø, FLO-Luft og FLO-IKT (tidligere Hærens forsyningskommando, Sjøforsvarets forsyningskommando, Luftforsvarets forsyningskommando og Forsvarets tele- og datatjeneste, Forsvarets overkommando/Transportkontrollkontoret med Forsvarets terminaler og Forsvarets overkommando/Sanitetsmagasin Sør-Norge) ble samtidig underlagt felles ledelse og kommando, jf. Innst. S. nr. 25 (2000–2001) og St.prp. nr. 55 (1999–2000).

Evje tekniske verksted ble nedlagt. Forsvarets boligjeneste ble lagt under Forsvarets militære organisasjon, jf. Innst. S. nr. 7 (2001–2002) og St.prp. nr. 1 (2001–2002). I Forsvarets overkommando ble sikkerhetsstaben opprettet som egen driftsenhet underlagt forsvarssjefen. Forsvarets kompetansesenter for internasjonal virksomhet ble omorganisert, og er, sammen med Forsvarets skole for etterretning og sikkerhet og Forsvarets virksomhet ved Norges idrettshøgskole, underlagt Forsvarets skolesenter. Det ble videre gjennomført forberedende tiltak med sikte på å etablere en felles lønnsadministrasjon i Harstad.

4.3.2 Landforsvaret

Det ble utarbeidet nye krigsoppsetningsplaner og utrustningsplaner for den mobile hærstrukturen. Et forparti i Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke (FIST-H) ble opprettet. Videre ble Brigade Sør, Brigade 6 og Brigade 15, territorielle feltavdelinger i Hæren med støttestruktur, samt utdanningsavdelingen ved Agder regiment nedlagt.

4.3.3 Sjøforsvaret

En Oslo-klasse fregatt, en minelegger av Vidar-klassen og fire Kobben-klasse undervannsbåter ble faset ut. To landgangsfartøyer av Reinøysund-klassen ble faset ut, og tre landgangsfartøyer av Tjeldsund-klassen ble videreført med ett mannskap. Arbeidet med å legge 15 stasjonære kystartillerianlegg i «møllpose» ble iverksatt. Styrkeproduksjonen ved Trondenes øvingsavdeling, Hysnes øvingsavdeling, Bolærne øvingsfort, Herdla øvingsfort og Nes øvingsfort ble stanset. Trondenes øvingsavdeling ble nedlagt, og Kystjegerkommandoen ble opprettet samme sted. Marineinspektoratet og Kystartilleriinspektoratet ble nedlagt.

Kysteskadren ble opprettet på Haakonsvern. En taktisk stab bestående av en kadrestab (for Norwegian Task Group) ble opprettet og inngår i Kysteskadren.

4.3.4 Luftforsvaret

Stasjonsstrukturen i Luftforsvaret ble omorganisert til tre kategorier: hovedflystasjoner, flystasjoner og mobiliseringsflystasjoner. Banak ble lagt under Bodø hovedflystasjon som egen stasjonsgruppe. Utdanning til Norwegian Advanced Surface to Air Missile System (NASAMS) ved Bardufoss ble nedlagt. L-70 kanonluftvern ble utfaset.

4.3.5 Heimevernet

Heimevernsskolen på Torpo ble nedlagt i 2001, men med en viss restvirksomhet knyttet til alliert trening vinteren 2002.

4.3.6 Forsvarets sivile etater

Forsvarets tele- og datatjeneste (FTD) inngår fra og med 1. januar 2002 i FLO, og er dermed ikke lenger egen etat under Forsvarsdepartementet. Forsvarets boligjeneste (FBOT) ble fra og med 1. januar 2002 del av Forsvarets militære organisasjon, jf. Innst. S. nr. 7 (2001–2002) og St.prp. nr. 1 (2001–2002). Forsvarets bygningstjeneste (FBT) ble omgjort til forvaltningsbedrift, Forsvarsbygg (FB), under Forsvarsdepartementet fra og med 1. januar 2002, jf. Innst. S. nr. 343 (2000–2001) og St.prp. nr. 77 (2000–2001). Statens kantiner ble omdannet til et aksjeselskap, Grødegaard, 17. januar 2001, 100 pst. eid av staten. Eieransvaret er overført til Nærings- og handelsdepartementet.

4.3.7 Internasjonalt militært engasjement

Norske styrkebidrag til flernasjonale operasjoner ble holdt på et høyt nivå i 2001. Hovedtyngden av Forsvarets innsats var konsentrert til Balkan, hovedsakelig bidrag til den NATO-ledede styrken med FN-mandat i Kosovo, KFOR. I tillegg til hærstyrker har Norge bidratt med marinefartøyer i NATOs stående marinestyrker STANAVFORLANT og MCMFORNORTH. De samlede utgifterne var 1 578 mill. kroner og utgjorde omkring 1 600 mann.

Det norske bidraget til KFOR var ekstra omfattende i 2001, ettersom et alliert hovedkvarter i Norge sammen med et alliert hovedkvarter i Danmark ledet hovedkvarteret for KFOR-styrkene (KFOR 5) i perioden fra april til september. Norge ble utpekt til ledelsesnasjon. I alt tjenestegjorde ca.

200 norske befal og soldater ekstra som følge av Norges ansvar som ledelsesnasjon.

Den norske bataljonen i KFOR utgjorde ca. 1 400 personer i tillegg til bidrag i forbindelse med ledelsesfunksjonen. KFOR er en styrke på ca. 44 000 soldater fra ca. 30 land, og ledelsen av KFOR 5 har gitt Norge verdifull erfaring i ledelse av store militære operasjoner og styrket den norske profilen både i NATO og EU. Samtidig fikk Norge synliggjort verdien av å ha et alliert hovedkvarter på norsk jord.

Forsvaret bidro i 2001 med observatører og stabspersonell til FN-operasjoner i blant annet Midtøsten (UNTSO), Øst-Timor (UNTAET), Kroatia (UNMOP), Den demokratiske republikken Kongo (MONUC), Etiopia/Eritrea (UNMEE) og Kosovo (UNMIK). I alt tjenestegjorde ca. 30 norske offiserer i FN-operasjoner i 2001.

Stabiliseringsstyrken i Bosnia-Hercegovina (SFOR) ble i løpet av år 2000 og 2001 redusert fra ca. 33 000 soldater til ca. 20 000. I juli 2001 ble også Norges bidrag redusert. I løpet av året har likevel ca. et dusin norske offiserer tjenestegjort i SFOR.

Med bakgrunn i Norges allianseforpliktelser, ble det etter terrorangrepene mot USA 11. september 2001, aktuelt med norsk deltagelse i den USA-ledede kampanjen mot internasjonal terrorisme. Norge meldte tidlig inn mulige styrkebidrag til operasjon «Enduring Freedom» og den internasjonale sikringsstyrken i Kabul (ISAF), men det ble ikke aktuelt med deployeringer før fra januar 2002. Siden november 2001 har Norge hatt 6 liasonoffiserer ved hovedkvarteret i Tampa, Florida. Disse har vært kontaktledd mellom de nasjonale enheter, hovedkvarterene og nasjonale myndigheter.

4.3.8 Kystvakten

Med unntak av de helikopterbærende havgående fartøyene var Kystvakten i 2001 oppsatt og tilgjengelig for fredstidsoppgavene i henhold til det planlagte programmet. Overvåking og kontroll med fisket i områder underlagt norsk kyststatsjurisdiksjon var fortsatt gitt høy prioritet. Det ble gjennomført i underkant av 2 800 inspeksjoner i 2001. Dette var en nedgang på ca. 200 i forhold til 2000. Antallet norske fartøyer som ble anmeldt eller oppbrakt for brudd på fiskeribestemmelsene ble noe redusert i forhold til 2000, mens det var en økning i reaksjoner for utenlandske fartøyer. De fleste anmeldelsene gjaldt norske fartøyer, de fleste oppbringelsene gjaldt utenlandske fartøyer. Kystvaktens aktivitet avvek noe fra målsettingen som følge av bl.a. skipstekniske problemer med de havgående helikopterbærende fartøyene.

Kystvakten yter betydelig støtte til det sivile samfunn, herunder i forbindelse med søk, redning og kystberedskap. En rekke etater har inngått avtaler med Kystvakten om utførelse av oppgaver på vegne av eller i samarbeid med de respektive etatene. Samarbeidet med de sivile etatene fungerte godt også i 2001.

Kystvakten samarbeidet nært med andre land. Blant annet ble det i 2001 gjennomført felles kurs, seminarer og besøk mellom Kystvakten og den russiske grensetjenesten i Murmansk. Dette samarbeidet omfattet også gjensidig utveksling av informasjon om fiskeriaktiviteter og utveksling av observatører på fartøyene. Kystvakten deltok i den årlige redningsøvelsen Barents i 2001.

4.3.9 Redningshelikoptertjenesten

Redningshelikoptertjenesten ivaretas av 330 skvadronen. Beredskapen på skvadronens avdelinger var 99 pst., det samme som i 2000. Detasjementet på Rygge hadde en beredskap på 95,5 pst., en reduksjon på 0,3 pst. i forhold til 2000. Kravet til beredskap på Rygge var 85 pst.

I 2001 ble det gjennomført i alt 349 søk og redningsoppdrag og 563 ambulanseoppdrag, totalt 912 oppdrag.

St.meld. nr. 44 (2000–2001) Redningshelikoptertjenesten i fremtiden, ble lagt frem for Stortinget 11. mai 2001, jf. Innst. S. nr. 156 (2001–2002). I meldingen anbefalte Regjeringen blant annet krav til beredskap, reaksjonstid, flytid og dekningsområde, basestruktur og samordning av helikopterressurser.

4.4 Virksomhetsområder

4.4.1 Styring

Styringsystemer

Golf er et omstillingsprogram bestående av flere prosjekter der effektiv utnyttelse av IT er et sentralt virkemiddel. Innfrielsen av krav til økonomisystemer i økonomiregelverket for staten og fremskaffing av styringsinformasjon i forhold til omleggingen av Forsvaret har vært sentrale milepæler for programmets fremdrift også i 2001.

For å redusere risikoen og for å gjøre programmet mest mulig håndterlig ble det høsten 2001 valgt en kontraherings- og innføringsstrategi som besto i at programmets samlede leveranseomfang ble delt opp i flere separate prosjekter. I desember 2001 ble det valgt leverandør til Golf-programmet.

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)

Etableringen av FLO ble forberedt, og Hærens, Sjøforsvarets og Luftforsvarets forsyningskommandoer, Forsvarets tele- og datatjeneste, materielldelen av Forsvarets overkommando/Sanitetsstab med sanitetsmagasiner, Transportkontrollkontoret, Forsvarets verksteder og lagre, samt teknisk personell og driftspersonell innen logistikkvirksomheten ble lagt inn under FLO fra og med 1. januar 2002. Da var allerede FLO-stab etablert og bemannet og sjef FLO tilsatt.

*4.4.2 Utdanning**Utdanning av befal og sivile*

Utdanningsvirksomheten i Forsvaret i 2001 er videreført med de intensjoner som er beskrevet i St.meld. nr. 22 (1997–98) og St.meld. nr. 22 (1992–93). Forsvarets utdanningsvirksomhet ble gitt høy prioritet og kvalitetsforbedringer ble gjennomført. Utdanningsvirksomheten ble rettet mot krigsstrukturens kompetansebehov, samtidig som fredsorganisasjonen ble tilført nødvendig kompetanse.

I 2001 har Forsvaret stått overfor flere viktige utfordringer. Forsvarets økende deltagelse i flernasjonale operasjoner avdekket et spesifikt behov for å høyne utdanningsstandarden på befal og soldater. Nye krav til utdanningen er kommet opp i kjølvannet av dette.

For at alt personell skal være best mulig forberedt på tjenestegjøring i flernasjonale operasjoner, har det blitt utarbeidet «Overordnede retningslinjer for utdanning til flernasjonale operasjoner». Disse ble tatt i bruk ved de fleste av Forsvarets skoler fra og med skoleåret 2001/2002.

Det ble arbeidet videre med å få til en økt fleksibilitet mellom militær og sivil utdanning, og studentene/kadettene ved Forsvarets tre krigsskoler vil få godkjent vektall på lik linje med andre sivile høgskole- og universitetsutdanninger. Handlings-

plan for fysisk fostring i Forsvaret 2001–2005 ble implementert våren 2001.

Voksenopplæringen

Det totale volum av virksomheten ble videreført. Det er lagt vekt på utdanning på høgskole- og universitetsnivå, og en mer målrettet utdanning for den enkelte. Flere vernepliktige benytter seg av tilbudet om kurs og spesielt tilrettelagt undervisning for elever med lese- og skrivevansker. Handlingsplanen mot soldatarbeidsledighet inngår i voksenopplæringens målstruktur. Voksenopplæringen hadde i 2001 et forbruk på ca. 121 mill. kroner. 1. august 2001 ble Voksenopplæringen i Forsvarets overkommando samorganisert med Velferdstjenesten i Forsvaret.

Velferdstjenesten

Differensierte minimumssatser for velferdsmidler er under implementering, men det gjenstår et arbeid før dette er tilfredsstillende etablert. Særlig gjelder dette Hæren, selv om situasjonen har vist en viss bedring i 2001. De differensierte minimumssatsene er basert på avdelingenes beliggenhet, størrelse og standard. Det legges særlig vekt på gjennomføring av en tilfredsstillende velferdstjeneste ved avsidesliggende og mindre enheter. Det er lagt vekt på å styrke det sivilt-militære kultursamarbeid i kommuner hvor Forsvaret er lokalisert.

Tillitsmannsordningen i Forsvaret (TMO)

Som følge av den omstruktureringen som nå skjer i Forsvaret og soldatenes klare ønsker og krav, oppnevnte Forsvarsdepartementet i mai 2001 et bredt sammensatt utvalg for å foreta en helhetlig vurdering av TMO. Utvalget leverte en enstemmig innstilling i november 2001. Stortinget ble orientert om de endringene forslagene resulterte i gjennom St.prp. nr. 69 (2001–2002).

Tabell 4.2 Førstegangstjeneste

Førstegangstjeneste	1997	1998	1999	2000	2001
Planlagt styrke første utdanningsdag	22 190	21 853	19 200	16 042	13 661
Faktisk styrke første utdanningsdag	19 589	18 862	17 870	15 278	13 671
Andel faktisk styrke ift. planlagt (pst.)	88	87	93	95	100
Fullført førstegangstjeneste	16 027	14 243	14 778	12 876	10 866
Andel ift. styrke første utdanningsdag (pst.)	82	76	83	77	77

Førstegangstjeneste

Førstegangstjenesten har vært tilpasset Forsvarets behov og tildelte ressurser i 2001. På grunn av omleggingen av styrkestrukturen er antall vernepliktige blitt gradvis redusert de siste årene.

Faktisk styrke første utdanningsdag tilsvarer i 2001 ca. 50 pst. av et gjennomsnittlig mannlig 19-årskull.

Øvelser

Planlegging for og gjennomføring av øvelser ses i større grad i en flernasjonal sammenheng. I forbindelse med bestrebelsene på å styrke NATOs forsvarsevne, legges det spesiell vekt på flernasjonale øvelser for å bedre evnen til samhandling i forhold til alliansen og medlemslandene. Derfor er øvelser og trening, både i Norge og i utlandet, som involverer norske innsatsstyrker gitt høy prioritet.

Øvelsesnivået i 2001 ble noe redusert både i forhold til det planlagte og sammenliknet med 2000. Dette skyldtes bl.a. munn- og klovsykepedemien i Storbritannia og på kontinentet. Videre la deployering av viktige elementer fra NATO-hovedkvarteret på Jåtta til Kosovo i perioden april til september visse begrensninger på kapasiteten til å planlegge og gjennomføre øvelser i Norge. Øvelsesaktiviteten ble også påvirket av krigen mot terror etter 11. september og omleggingen av Forsvaret. Det noe reduserte utbyttet av den planlagte øvelsesaktiviteten i 2001 ble likevel delvis oppveid gjennom de erfaringene man ervervet fra deltakelsen i faktiske operasjoner innenfor en flernasjonal ramme.

I 2001 prioriterte Forsvaret øvelser som involverte alle forsvarsgrenene og alliert deltakelse med spesiell fokus på innsatsstyrkene. En viktig øvelse i denne sammenhengen var Joint Winter, der norske og allierte styrker opererte innenfor et artikkel 5-scenario. Videre prioriterte Forsvaret krisehåndteringsøvelser, bl.a. NATO CMX (Crisis Management Exercise), og øvelser for spesialstyrkene. Nordic Peace var den høyest prioriterte «In the Spirit of» PfP-øvelsen. Denne ble gjennomført i Troms og tok utgangspunkt i en FN-ledet fredsoperasjon, der bl.a. samvirket mellom Forsvaret, sivilforsvaret, humanitære organisasjoner og politiet ble øvet.

Alliert trening i Norge ble i hovedsak gjennomført i henhold til planverket, og treningsnivået har de siste årene vært tiltagende. Våre allierte viser større interesse for å videreutvikle sin treningsaktivitet i Norge, særlig i forbindelse med vintertrening og bruk av luftrom og skytefelt for luftstyrker.

Som følge av økende deltakelse i flernasjonale operasjoner, økte antallet øvelser og trening med norske styrker i utlandet noe i 2001.

Repetisjonstjeneste

Det ble ikke innkalt personell til større repetisjonsøvelser. Spesielle kategorier personell involvert i oppgaver knyttet til bl.a. vertslandsstøtte og allierte mottak av forsterkninger, ble øvet.

4.4.3 Investeringer

Materiellinvesteringer

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2001 ble det bevilget 6 269 mill. kroner til materiellinvesteringer. Videre ble bevilgningene i løpet av året økt med 165 mill. kroner, samt at det ble overført 537 mill. kroner fra foregående termin. Total bevilgning for materiellinvesteringer i 2001 ble dermed 6 972 mill. kroner. Det ble investert for i alt 5 648 mill. kroner, noe som gav et mindreforbruk på 1 324 mill. kroner.

Mindreforbruket i 2001 har bakgrunn i flere forhold. Et forhold var omleggingsprosessen og den uavklarte fremtidige struktur. Det ble utvist stor forsiktighet når det gjaldt å inngå nye forpliktelser i prosjekter som var avhengig av strukturen. Den viktigste årsaken til mindreforbruket var at forskuddsutbetalingen på 740 mill. kroner i enhetshelikopterprosjektet ble forskjøvet fra desember 2001 til januar 2002. Videre forklares mindreforbruket med en ubenyttet buffer på fregattprosjektet med i alt 165 mill. kroner.

De realiserte investeringene på 5 648 mill. kroner utgjorde 20,9 pst. av de totale midler som var til disposisjon på utgiftssiden i 2001.

Status og fremdrift til de enkelte materiellprosjekter er omtalt under prosjektbeskrivelsen under kapittel 1760, post 45. I tillegg til kontrakten for nye enhetshelikoptre som ble inngått med et tysk/fransk/italiensk/nederlandsk konsortium, ble det i 2001 inngått en rekke mindre kontrakter med norske og utenlandske leverandører.

Materiellinvesteringene i Hæren har som hovedmål å gi økt stridsevne og tilpasning til ny struktur og nye oppgaver. Nødvendig tilpasning av prosjektenes omfang og fremdrift gjøres kontinuerlig.

Hovedutfordringen for Sjøforsvarets materiellinvesteringer i 2001 var å fortsette arbeidet med fregattprosjektet, samt å gjøre forberedelser til serieanskaffelsen av nye missiltorpedobåter og nye sjømålsmissiler.

Tabell 4.3 Materiellinvesteringer

Materiellinvesteringer	1998	1999	2000	2001
Realiserte investeringer i mill. kroner	6 196	5 543	4 998	5 648
Prosent av totale midler til disposisjon	23,5	20,8	18,7	20,9
Mindreforbruk i mill. kroner	61	385	523	1 324

Mye av arbeidet med Luftforsvarets investeringer var i 2001 rettet mot anskaffelsen av nye enhetshelikoptre til Forsvaret, der kontrakt ble inngått i november. Videre ble det fokusert på en evt. anskaffelse av nye kampfly, der flere alternativer utredes.

Bygg- og anleggsinvesteringer

Nasjonalfinansierte investeringer

Total ramme på kapittel 1760, post 47, var ca. 1 132 mill. kroner, total produksjon var 1 097 mill. kroner. Mindreforbruk i 2001 på 35 mill. kroner skyldes blant annet at «Prosjekt Regionfelt Østlandet» hadde forsinkelser i kjøp av erstatningsgrunn ved makeskifte, og grunnet den usikkerhet som var knyttet til omstillingen.

Prosjekter i tilknytning til omstillingen i Forsvaret har hatt høy prioritet sammen med totalprosjekterte materiellprosjekter og tiltak for å ivareta helse-, miljø og sikkerhet (HMS).

I 2001 ble prosjektene «Bardufoss – fellesverksted», «Lutvann – nytt forvaltningsbygg», «Rygge – ny brannstasjon» og «Sør-Varanger – diverse oppdrag ved grensevakten» ferdigstilt.

Kulturelle og allmenntilgynnlige formål

Prosjektet «Horten – lokaler for Norsk museum for fotografi» har fått forskjøvet oppstart og lavere forbruk i 2001 enn forutsatt. Prosjektet «Grenselosutstillingen på Kongsvinger festning» er tilført midler for ferdigstilling av lokaler til formålet. Det er ytt tilskudd til broprosjektet Storfosna-Kråkvåg, da Forsvaret har behov for broforbindelsen for jevnlig tilsyn med Kråkvåg fort.

Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider

Utgifter til gjennomføring av fellesfinansierte investeringsprosjekter i Norge, som over tid dekkes av NATO gjennom tilsvarende inntekter, var ca. 188 mill. kroner under kapittel 1760, post 48. I tillegg var de nasjonale utgifter under kapittel 1760, post 44, på ca. 166 mill. kroner i tilknytning til fellesfinansierte prosjekter.

Norge fikk i 2001 ikke autorisert nye større prosjekter. På grunn av betydelige forsinkelser hos leverandøren, var fremdriften i de tre SINDRE II-radarene lav også i 2001. I tillegg ble restaurering av rullebanen på Ørland utsatt i tid da NATO stilte krav om en internasjonal anbudsrunder («International Competitive Bidding») for prosjektet.

Lav aktivitet og fremdrift førte til et nedtrekk, med både utgifts- og inntektsreduksjon for de fellesfinansierte investeringspostene i forbindelse med omgrupperingen høsten 2001.

4.4.4 Drift og vedlikehold

Materiell

Mye av Forsvarets materiell er gammelt. Det koster mye å drifte og vedlikeholde dette materiellet, og kostnadene vil øke med tiden. Drift og vedlikehold av materiell som skulle utfases, ble søkt redusert til et minimum.

Vedlikehold av materiell i daglig bruk ble prioritert. Dette medførte et etterslep for vedlikehold av lagret materiell. Sjøforsvarets fartøyer og Luftforsvarets fly utsettes for store påkjenninger og krever mye vedlikehold. Tidvis mangel på reservedeler gjorde at vedlikeholdssituasjonen ikke var fullt ut tilfredsstillende.

Tabell 4.4 Antall søkte avgangsstimulerende tiltak pr. 31. desember 2001

	Menn	Kvinner	Totalt
Militære	1 977	99	2 076
Sivile	668	460	1 128
Totalt	2 645	559	3 204

Tabell 4.5 Antall innvilgede avgangsstimulerende tiltak pr. 31. desember 2001

	Menn	Kvinner	Totalt
Militære	1 302	59	1 361
Sivile	457	298	755
Totalt	1 759	357	2 116

I 2001 ble arbeidet med avhending av utfaset materiell som ikke skulle være en del av fremtidig struktur, påbegynt.

Pr. 1. januar 2002 var det solgt materiell, i hovedsak fra Hæren, for ca. 35 mill. kroner, blant annet et større antall kjøretøyer.

Eiendommer, bygg og anlegg

Det ble i 2001 brukt i overkant av 1,1 mrd. kroner til drift og vedlikehold av eiendom, bygg og anlegg fordelt på 736 mill. kroner på drift og 390 mill. kroner på vedlikehold. I tillegg kom vedlikeholdsrelaterte prosjekter som brannvern, sikring, ENØK, vann og avløp, HMS osv. som ble gjennomført på kapittel 1760, post 47, for å opprettholde verdien av Forsvarets eiendommer, bygg og anlegg.

Det ble gjennomført avhending av eiendom, bygg og anlegg som Forsvaret ikke lenger hadde bruk for. Avhendingen førte til en samlet reduksjon av eid og leid bygningsmasse på 119 554 kvm.

4.4.5 Organisering

Forsvarets virksomhet i 2001 var preget av avklaringene rundt omleggingen av Forsvaret. Etter Stortingets vedtak, ble det lagt stor vekt på å komme igang med gjennomføringen. Det ble raskt ferdigstilt et samlet planverk for omleggingen med

tidsfrister for hele planperioden. Forsvaret gjennomførte dermed allerede i annet halvår 2001 en rekke organisatoriske og strukturelle endringer.

Det ble forberedt et antall organsasjonsendringer på overordnet nivå i 2001. Arbeidet med selve etableringen av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) (fase I) ble videreført i 2001, jf. Innst. S. nr. 25 (2000–2001) og St.prp. nr. 55 (1999–2000). FLO ble etablert med virkning fra 1. januar 2002.

4.4.6 Personell

For å bedre familiepolitikken i Forsvaret iverksatte Forsvarsdepartementet en prøveordning med gratis barnepassreiser høsten 2001. Prøveordningen skal evalueres i 2002.

Forsvarets deltagelse i flernasjonale operasjoner ivaretas som en integrert del av Forsvarets virksomhet. Det er derfor lagt betydelig vekt på å tilpasse personellpolitikken også til slik tjeneste.

Den høye aktiviteten innen Forsvarets omstilling og internasjonal virksomhet, kombinert med arbeidet med nedbemanning, innebærer en betydelig belastning for Forsvarets personell.

I nedbemanningsprosessen er det satt sterk fokus på personellpolitiske virkemidler for å stimulere til frivillig avgang. Virkemidlene ble tatt i bruk fra 1. september 2000.

Tabell 4.6 Antall årsverk pr. 1. september 2000 og 1. februar 2002, samt utvikling

Årsverk	1/9–2000			1/2–2002			Endring		
	Sivile	Militære	Sum	Sivile	Militære	Sum	Sivile	Militære	Sum
FMO	8 860	11 897	20 756	7 278	10 671	17 949	-1 581	-1 226	-2 807
kap 1792	73	2 052	2 125	30	1 522	1 552	-43	-530	-573
FB	350	32	382	1 831	54	1 885	1 481	22	1 503
FTD	450	92	542				-450	-92	-542
FBOT	9	1	10				-9	-1	-10
Totalt årsverk	9 740	14 073	23 814	9 139	12 247	21 386	-601	-1 827	-2 428
Sum uten kap 1792	9 667	12 021	21 689	9 109	10 725	19 834	-558	-1 297	-1 855

FTD og FBOT ble fra og med 1. januar 2002 en del av Forsvarets militære organisasjon (FMO). Tallet for personell i internasjonal tjeneste varierer over tid, og var spesielt høyt i september 2000 som følge av kontingentskifte. Det er praksis å holde disse tallene utenfor ved vurdering av personellutvikling

Frem til utgangen av 2001 var det registrert 3 204 søkere. Av disse har 2 116 fått innvilget avgang.

Avgangstiltakene innebærer en viss risiko for at Forsvaret kan miste personell med kritisk kompetanse. Det er foretatt en fortløpende evaluering av tiltakene med sikte på å justere praksis og hindre utilsiktede effekter.

I perioden 1. september 2000 til 31. desember 2001 var den totale reduksjonen i Forsvarets militære organisasjon 1 855 årsverk. Den totale avgangen i 2001 utgjorde 1 480 årsverk.

Kvinneandelen blant militært personell har økt fra 5,4 pst. i september 2000 til 5,6 pst. i februar 2002.

Forskning og utvikling (FoU)

FoU-virksomheten har vært innrettet mot de seks hovedsektorer som ble lagt frem i St.meld. nr. 22 (1997–98) hvor FoU knyttet til prosjekter i Forsvarets fremtidige struktur er prioritert. En betydelig del av FoU-innsatsen har vært knyttet til gjennomføringen av store materiellanskaffelser, bl.a. nye fregatter og nytt sjømålsmissil. Ved gjennomføringen av materiellinvesteringsprosjektene er utvikling og tilpasning en del av anskaffelsen. Forsvarets FoU-engasjement har bidratt til at norsk industri er blitt tilført betydelige ressurser, både direkte og indirekte gjennom FoU-virksomheten knyttet til de større materiellanskaffelsene.

Det har i tillegg vært gjennomført FoU-aktiviteter knyttet til strukturanalyser, styrkeproduksjon,

moderne krigføring og militære operasjoner. Miljørelatert FoU har vært gjennomført ved Forsvarets bygningstjeneste og Forsvarets forskningsinstitutt. FoU-oppgavene innen sektoren går i hovedsak til Forsvarets forskningsinstitutt, men også frittstående forskningsmiljøer blir benyttet.

4.5 Forsvarsdepartementet og de sivile etatene

4.5.1 Forsvarsdepartementet (FD)

FDs virksomhet i 2001 var preget av arbeidet med forslagene til omlegging av Forsvaret og oppfølgingen av Stortingets vedtak av 13. og 14. juni 2001.

Stortinget vedtok at Forsvarets overkommando (FO) skulle legges ned, og at det skulle opprettes en forsvarsstab (FST) samlokalisert med Forsvarsdepartementet tidligst mulig og senest innen 31. desember 2004. Stortinget ba Regjeringen komme tilbake med forslag til generalinspektørens plass i den nye strukturen, og at lokaliseringen av den nye samlokaliserte ledelsen skulle forelegges Stortinget. Oppfølgingen av Stortingets vedtak var i 2001 organisert som et felles prosjekt mellom departement og overkommando. I hovedsak ble det utredet hvilke arbeidsoppgaver FD og FST skulle ha, intern organisering av FD og FST, herunder generalinspektørens plassering og ansvar, ressurs- og kompetansebehov samt lokalisering.

Terrorangrepet mot USA 11. september 2001 har vist at internasjonal terrorisme utgjør en alvorlig trussel mot det internasjonale samfunn og

Norge. Forebygging og bekjempelse av terrorisme er derfor en akutt så vel som en langsiktig oppgave. I 2001 arbeidet departementet for å sikre tilstrekkelig evne til å forebygge terrorisme, bidra til at effekten av eventuelle terrorangrep som gir masseødeleggelseeffekter begrenses og bidra til bekjempelse av terrorisme både nasjonalt og internasjonalt. Norge har fulgt etableringen av en europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikken (ESDP). For Norge var det i 2001 avgjørende å sikre medinnflytelse ved utviklingen av ESDP, spesielt i forbindelse med planlegging av mulige framtidige europeisk-ledede militære operasjoner.

Forsvarsdepartementet har bidratt aktivt i utviklingen av de baltiske lands forsvarsstrukturer, spesielt i henhold til de styrkemålene og standardene som er gitt gjennom NATOs forsvarsplanleggingsprosess for partnerlandene (PARP), og innenfor rammen av NATOs handlingsplan for medlemskap (MAP).

Det nordiske samarbeidet har blitt en viktig dimensjon i norsk sikkerhets- og forsvarspolitikken. Forsvarsdepartementet videreutviklet i 2001 dialogen med de nordiske landene i forbindelse med europeiske sikkerhetsstrukturer, militære operasjoner og omstilling av forsvarsvirksomheten.

Foruten et aktivt engasjement i NATO og andre multilaterale fora, har Forsvarsdepartementet lagt stor vekt på å videreutvikle og styrke de bilaterale forbindelsene med Russland innenfor Det permanente fellestrådet (PJC), Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC) og Partnerskap for fred (PfP).

Departementet har videre jobbet aktivt for å videreutvikle prosjektet for omskolering av overtallige russiske offiserer i Nordvest-Russland, samt videreutviklet det trilaterale AMEC-samarbeidet mellom Norge, Russland og USA.

Kunnskapsgrunnlaget for utformingen av norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk må stadig utvikles. Departementet finansierer over post 73 både grunn- og prosjekt-forskning gjennom sine årlige tildelinger av støtte til forsvars- og sikkerhetspolitisk forskning og utvikling (FoU). I 2001 finansierte FD seks doktogradstipendiater, samt et post-doktogradstipendiat. I tillegg mottok åtte enkeltprosjekter økonomisk støtte fra departementet.

Departementet startet i 2001 opp arbeidet med neste langtidsdokument som skal gjelde for perioden 2005–2008 med stortingsbehandling våren 2004. Hovedmålsettingene i arbeidet er å få nødvendige fullmakter fra Stortinget til å videreføre moderniseringen og effektiviseringen av Forsvaret i perioden, og sikre en budsjettering som står i forhold til ambisjonsnivået.

4.5.2 Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

Virksomheten ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) i 2001 fulgte i hovedsak instituttets langtidsprogram. Instituttets innsats og ressursbruk følger prioriteringer gjort i Forsvarets forskningspolitiske råd (FFR) og ved behandling av de enkelte prosjektforslag i Forsvaret. For å møte utfordringene som følger av omstillingene i Forsvaret, foretok instituttet i 2000 og 2001 en intern vurdering av virksomhetens innretning. Utredningen ble behandlet i FFR, og ble lagt til grunn for de hovedprioriteringer som ble gjort innen den strategiske forskningsaktiviteten og de oppdragsfinansierte prosjektene i løpet av 2001.

De strategiske programmene utgjør hoveddelen av basisbevilgningen, og fanger opp viktige trekk i den militærteknologiske utvikling. I 2001 ble det gjennomført arbeid bl.a. knyttet til IR-missiler, telekommunikasjon, ledelse og ledertrening på operasjonelt nivå, ubemannet luftfarkost (UAV), vinterkrig, nervegassinduserte hjerneskader, ikke-dødelige våpen, miljøanalyser og analyse av landoperasjoner og strukturer. Grunnforskningen, som har som mål å frembringe ny viten, var i hovedsak rettet inn mot elektrooptikk, ionosfærefysikk, nevrobiologi og numerisk matematikk.

I løpet av året ble 21 prosjekter avsluttet og 25 igangsatt. Ved årsskiftet var 65 prosjekter i arbeid. Instituttets totale omsetning i 2001 var på 414,6 mill. kroner, mens kostnadene var på 414,4 mill. kroner. FDs basistilskudd til FFI var 156,4 mill. kroner over kapittel 1710, post 51.

Forvaltningsoppdrag som ble gjennomført i 2001 var bl.a. ivaretagelse av norsk deltagelse i forskningsprogrammene under Western European Armaments Group (WEAG) og norsk deltagelse i NATO Research and Technology Organization (RTO). I tillegg ble det foretatt vurdering av eksportlisenser på regulært materiell og geofysisk kartlegging av nordområdene. FFI har også i 2001 deltatt i sanksjonskomitéen for Irak. Innen oppdragsforskningen legger FFI særlig vekt på å gi tellende bidrag i forbindelse med konseptvalg og teknologiløsninger for Forsvarets materiellinvesteringer. Mange av prosjektene er tverrfaglige med relativt stor faglig bredde. Eksempler på prosjekter i 2001 er nye fregatter, utvikling av KKI-systemer, nye sjømålsmissiler, fremtidige panservåpen, utvikling/produksjon av infrarød detektor for NSM-missilet, autonom undervannsfarkost (AUV) for Sjøforsvaret (og sivil virksomhet), stridshelikoptre, undervannsinformasjon og sonarteknologi, elektronisk krigføring, informasjonskrigføring i datanettverk og sårbarhetsreducerende tiltak

innen kraftforsyningen. FFI utfører også næringspolitiske vurderinger ved materiellanskaffelser.

4.5.3 Forsvarets bygningstjeneste (FBT)

FBT hadde i år 2001 ca. 850 investeringsprosjekter under arbeid, med et produksjonsbeløp på 1 381 mill. kroner. Beløpet er 103 mill. kroner under budsjett som følge av at hele prosjektporteføljen ble underkastet en kritisk gjennomgang for å unngå feilinvesteringer i lys av forberedelsene til arbeidet med St.prp. nr. 45 (2000–2001). FBT gjennomførte avhending av eiendom, bygg og anlegg (EBA) etter gitte retningslinjer for nettobudsjettering. Netto avhendingsinntekt for år 2001 ble 78,9 mill. kroner, mot budsjettert 76,7 mill. kroner. Avhendingen førte til en samlet reduksjon av eid og leid bygningsmasse på 119 554 kvm.

FBTs driftsopplegg var i 2001 basert på en mer presis oppdrags- og ressursplanleggingsmodell. Det ble gjennomført store forbedringer mht. synliggjøring av egen virksomhet og ressursbruken pr. oppdrag. Dette gjorde FBT bedre i stand til å måle egen produksjon, og hva som i realiteten ble utført i forhold til plan. Det ble således lagt et godt grunnlag for fastsetting av klare mål for virksomheten og videre effektivisering. Arbeidet med å styrke prosjektstyringen har også pågått i 2001, og et nytt styringssystem vil bli innført i 2002.

FBT har iverksatt tiltak for kompetanseheving for gjennomføring av NATO prosjekter, samt satt fokus på slutføring av alle eldre NATO-prosjekter. Brannverntiltak ble gjennomført i henhold til avtale med Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (DBE). Tiltak innenfor fysisk-/elektronisk sikring er videreført.

På miljøsidan er det gjennomført omfattende naturregistreringer med tanke på senere tiltak. Det er gjennomført oppdrag innenfor støy- og luftforurensing, grunn- og sjøforurensing, HMS og innemiljø og innenfor avfallsproblematikken. Det har i 2001 vært en betydelig satsing på internasjonalt samarbeid. FBT har gjennomført forskning- og utviklingsoppgaver innenfor de prioriterte satsingsområdene fortifikasjon, ammunisjonslagre, miljø, drift og vedlikehold, samt byggeprosessen.

I forbindelse med Forsvarsstudien 2000 har FBT i høy grad deltatt i kvalitetssikring og analyse av den sannsynlige dimensjon for den fremtidige EBA-strukturen. FBT iverksatte tiltak for omorganisering, slik at ny organisasjon var på plass fra årsskiftet 2001/2002. Da ble forvaltningen av Forsvarets eiendommer (bygg og investering) samlet i en forvaltningsbedrift, Forsvarsbygg (FB), under Forsvarsdepartementet, (jf. Innst. S. nr. 343 (2000–2001) og St.prp. nr. 77 (2000–2001)).

4.5.4 Forsvarets tele- og datatjeneste (FTD)

Forsvarets tele- og datatjeneste (FTD) gjennomførte i all hovedsak nasjonale materiellinvesteringsprosjekter i henhold til fastsatte planer. Innenfor områdene felles sambands- og informasjonssystemer (FSI), ble det foretatt anskaffelser for i alt 870 mill. kroner, hvorav prosjekt FISBASIS, som innføres som felles informasjonssystem for Forsvaret, alene sto for investeringer på 440 mill. kroner. NORCCIS II-prosjektet omfatter utvikling og implementering av datastøtte ved prioriterte stasjonære hovedkvarter. I løpet av 2001 ble systemet videreutviklet med ny funksjonalitet og flere brukersteder, herunder Forsvarsdepartementet og Forsvarets forskningsinstitutt. COSS (Coastal Operations and Surveillance System) ble ved utløpet av 2001 innført ved 6 brukersteder i Forsvaret og over 100 i politiet, og støtter politiets arbeid ifm. Norges tilknytning til Schengen-avtalen.

Innenfor FTDs ansvarsområder for NATO infrastrukturprosjekter, ble prosjektene gjennomført i henhold til opprinnelige planer. Materiellinvesteringer i forbindelse med NATO infrastrukturprosjekter utgjorde 97 mill. kroner. Drift av sambands-, data- og navigasjonssystemer ble i hovedsak gjennomført i henhold til fastsatte krav.

Regnskapet for 2001 viser at FTDs samlede utgifter under kapittel 1710, post 01 og 1760, post 01, utgjorde 540 mill. kroner.

FTD ble fra 1. januar 2002 overført fra Forsvarsdepartementet til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO), og ble fra samme dato en del av Forsvarets militære organisasjon.

4.5.5 Forsvarets boligjeneste (FBOT)

Forsvarets boligjeneste (FBOT) har foretatt befaringer i boområder, avholdt møter om bosituasjonen, boligbehovet og moderniseringer med vekt på omstruktureringen i Forsvaret. Låneavtalene med Forsvarets samarbeidspartnere ble videreutviklet.

FBOT gjennomførte økonomisk og juridisk rådgivning for Forsvarets ansatte, herunder ga informasjon om Forsvarets låne- og forskuddsordninger, i den hensikt å bidra til omstruktureringen, fremme personellens boligetablering og forbedre den enkeltes økonomi. Videre har FBOT ivaretatt administrasjonen og forvaltningen av mislighold i Forsvarets låneordning og Befalens låneordninger. FBOT ble fra og med 1. januar 2002 overført fra Forsvarsdepartementet til Forsvarets militære organisasjon.

4.6 Miljørapport

Handlingsplanen for miljøvern i Forsvaret (1999–2000) lå til grunn for aktiviteten i 2001. Utvikling av et landsomfattende nettverk med kontaktpersoner for de ulike miljøvernpolitiske resultatområder ble utarbeidet. Arbeidet med registrering av biologisk mangfold innen Forsvarets forvaltningsområde ble igangsatt ved oppdrag til Forsvarets bygningstjeneste som oppfølging av St.meld. nr 42 (2000–2001) Biologisk mangfold: Sektoransvar og samordning. Oppdraget er planlagt fullført i 2005. Innføring av miljøledelse har fortsatt, og en rekke kurs har blitt avholdt. Når det gjelder ivaretagelsen av friluftslivet har det pågått ryddearbeid etter øvelser, reparasjon av terrengskader, fjerning av etterlatenskaper og lagt til rette for flerbruk i enkelte øvingsområder. Det har vært arbeidet med oppdatering av planverk for avfallstjenesten, og utarbeidelse av håndbok for avfallstjenesten under øvelser er gjennomført. Vedrørende kulturminner, har det ved forberedelsen av større øvelser blitt avmerket slike områder innen øvingsområdet for å unngå skader på disse. I forbindelse med støyreduksjon har det foregått arbeid med å forbedre støysonekart for militære flyplasser og for skyte- og øvingsfelt. Behovet for miljøvernrelatert FoU, med vekt på forsvarsspesifikke behov er utredet. Ved Haakonssvern orlogsstasjon ble det i 2001 gjennomført PCB-opprensking i sjøen utenfor hovedkai og i MTB-havn. I Kongsberg sølvgruver ble det påvist dumping av ukjent mengde ammunisjon og annet avfall. Gjenstander og beholdere som ble funnet i Mjøsa i 1999, som antas å delvis tilhøre Forsvaret, vil foreløpig bli liggende i ro. Innen internasjonalt militært miljøsamarbeid deltar Forsvaret i Arctic Military Environmental Cooperation, et samarbeid mellom Norge, Russland og USA om miljøtiltak i Nordvest-Russland. Det samarbeides om en rekke prosjekter, både av nukleær og ikke-nukleær karakter.

5 Informasjonssaker

5.1 Ny kapittelstruktur

Regjeringen la i Revidert nasjonalbudsjett for 2002 frem for Stortinget hvordan ny kapittelstruktur var tenkt gjennomført for budsjettåret 2003. Finanskomitéens flertall, alle utenom Høyre, KrF og Venstre, gikk i mot forslaget til ny kapittelstruktur med bakgrunn i at dette ville gi Stortinget mindre innsikt i hvordan Forsvarets ressurser disponeres. Forsvarsdepartementet har på bakgrunn av Finanskomitéens merknad på nytt gjennomgått

forslaget til ny kapittelstruktur, med tanke på at det ikke skal innebære noen endring når det gjelder hvilken innsikt Stortinget blir gitt ift. ressursdisponering. På grunn av innføringen av horisontal samhandel og for å bedre ressursbruken i Forsvaret, vil departementet be Stortinget om å se på forslag til ny kapittelstruktur med det formål å innføre denne fra 2004.

Det ble i St.prp. nr 1. (2001–2002) varslet at det ville være nødvendig å komme tilbake til Stortinget med vesentlige endringer i Forsvarets kapittelstruktur. Bakgrunnen var daværende regjeringens ønske om bl.a. å kunne oppfylle Stortingets forutsetning ved etableringen av Forsvarets logistikkorganisasjon. Målet var at forholdet mellom primær- og støttevirksomheten i Forsvaret skulle reguleres gjennom horisontal samhandel som i et ordinært kunde/leverandørforhold, dvs. at brukerne må betale for oppdrag og tjenester som Forsvarets logistikkorganisasjon utfører. Videre var formålet å øke fleksibiliteten med hensyn til å kunne tverrprioritere midler på tvers av forsvarsgrenene, som igjen vil medføre betydelig økt effektivitet i bruk av statens midler.

Forslaget gikk ut på å dele budsjettet opp i tre programkategorier (mot dagens ene). Følgende tre kategorier med kapitler er foreslått:

04.10 Fellesutgifter og ledelse

- bestående av ett kapittel 1700 Forsvarsdepartementet og tilskudd til foretak, som omfatter drift av departementet samt en del fellesutgifter

04.20 Militære formål

- bestående av kapittel 1710 Forsvarets militære organisasjon og kapittel 2463 Forsvarsbygg. Kapittel 1710 består av alle direkte forsvarsrelaterte utgifter hvorav utgifter til forsvarsgrenene, militær ledelse og fellesutgifter utgjør hoveddelen

04.30 Sivilmilitære formål og tjenester

- bestående av kapittel 1720 Nasjonal sikkerhetsmyndighet, kapittel 1730 Kystvakten og kapittel 1740 Redningshelikoptertjenesten.

Ovennevnte kapittelstruktur er i henhold til de tankene som lå bak tidligere informasjon til Stortinget i St.prp. nr. 1 (2001–2002) om at Forsvarsdepartementet ville komme tilbake til Stortinget i 2003 med forslag til ny kapittelstruktur. Den vesentligste endringen ligger i å etablere ovennevnte kategori 04.20 Militære formål med ett kapittel som omfatter størstedelen av Forsvarets utgifter, spesielt rettet mot Forsvarets militære organisasjon. Dette for å kunne gjennomføre Stortingets vedtak

om å etablere samhandel mellom kunde og leverandør etter opprettelsen av Forsvarets logistikkorganisasjon, samtidig som det vil medføre at ressursene benyttes mer fornuftig.

For at Forsvaret skal kunne innføre reell samhandel uten at et stort og kostbart byråkrati skal spise opp inntjeningseffekten av horisontal samhandel, må kapittelgrenser fjernes, spesielt mellom forsvarsgrenene. Siden Stortinget bevilger på kapittel, er det ikke adgang til pengeflyt mellom kapitlene, og samhandel vil derfor kreve at store ressurser vil måtte brukes på å følge alle fiktive transaksjoner gjennom året, til omgrupperingsproposisjonen eventuelt kan formalisere disse i desember. En slik ordning vil, foruten å være svært ressurskrevende, også være betenkelig ved at man da må forutsette transaksjoner som Stortinget først behandler på et senere tidspunkt. Opprettholdelse av dagens kapittelstruktur fører til en byråkratisering av den horisontale samhandlingsprosessen som står i skarp kontrast til de krav og føringer som er gitt for en effektivisering av staten.

Den mest praktiske løsningen på dette er å slå sammen kapitler. Dette vil i tillegg til å muliggjøre reell horisontal samhandel, gi Forsvaret en mulighet til å kunne se ressursituasjonen under ett. Ett større kapittel for Forsvarets militære organisasjon vil følgelig gi Forsvaret mulighet til bedre økonomistyring, som på sin side medfører at statens midler brukes på en mest mulig fornuftig måte.

Følgende hensyn har vært viktige under utarbeidelsen av forslaget:

- forholdene må legges til rette for reell horisontal samhandel
- ressursbruken for å håndtere horisontal samhandel bør minimaliseres

- muligheten for etatsstyring av Forsvarets militære organisasjon må ikke svekkes
- Stortingets behov for god oversikt og informasjon må ivaretas (det er spesielt viktig at informasjon om forsvarsgrenenes disponeringer og prioriteringer ikke svekkes)
- fristilling av Forsvarets logistikkorganisasjon ved eventuell etablering av forvaltningsbedrift må ikke vanskeliggjøres.

Stortinget vil ikke miste styringsmuligheter over eller innsikt i bruk av midler ved innføring av den foreslåtte kapittelstruktur. Blant annet vil Stortingets kontroll med større materiellanskaffelser bestå uendret. Den foreslåtte struktur vil dessuten være i tråd med god forvaltningspraksis, være i samsvar med hvordan andre departementsområder er organisert budsjettmessig, og styrke mulighetene for effektiv kontroll over Forsvarets virksomhet.

Når det gjelder styring av bruk av midlene, kan Stortinget til tross for at det bevilges på kapittel, stille krav på de nivå av budsjettet man finner formålstjenlig. Dersom Stortinget finner å ville gi mer spesifikke føringer for bruk av midler/tildeling til for eksempel Hæren, har man samme mulighet til det som tidligere, selv om Hæren ikke lenger utgjør et eget kapittel. Forslag til bevilgning til forsvarsgrenene vil ved ny kapittelstruktur komme like klart frem som tidligere, det samme gjelder forklaringer under de enkelte forsvarsgrener/institusjoner. For å illustrere dette er det nedenfor illustrert et fiktivt budsjettforslag som viser hvordan det nye store kapitlet for Forsvarets militære organisasjon ville kunne sett ut dersom ny kapittelstruktur var blitt innført for 2003.

Kap 1710 Militære formål

Post 01 Driftsutgifter, fordelt på ulike institusjoner under kapitlet

Kap	Institusjon	Regnskap 2001	Tildeling 2002	Forslag 2003
1710				
	Forsvarets overkommando	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Hæren	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Sjøforsvaret	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Luftforsvaret	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Heimevernet	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Norske styrker i utlandet	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx

Kap	Institusjon	Regnskap 2001	Tildeling 2002	Forslag 2003
	Felles velferdsutgifter	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Fellesutgifter	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Etc.	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Sum post 01	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx

Forklaring om hva kapitlet omfatter og bevilgningsmessige endringer ift. forrige år.

Forsvarets overkommando

Forklaringer på hvilke prioriteringer og aktiviteter som foreslås for kommende budsjettår (som tidligere).

Post 45 Større nyanskaffelser, fordelt på institusjoner

Kap	Institusjon	Regnskap 2001	Tildeling 2002	Forslag 2003
1710				
	Hæren	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Sjøforsvaret	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Luftforsvaret	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Heimevernet	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Etc.	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx
	Sum post 45	xxxxxxx	xxxxxxx	xxxxxxx

Forklaringer vil bli som tidligere, men midlene vil være fordelt på brukerne, i motsetning til tidligere hvor bare totalsummen på post 45 ble forevist.

5.2 Statushevede tiltak for vernepliktige

En arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utrede og fremme forslag til statushevede tiltak for vernepliktige avleverte sin innstilling 16. april 2002.

Arbeidsgruppen har fremmet forslag som går ut på å bedre det faglige militære i tjenestens innhold og tiltak som innebærer vesentlig bedring av de økonomiske vilkårene. Slike kostnadskrevende tiltak er ikke forenlig med å realisere vedtatt struktur innenfor gjeldende rammer, og vil derfor bli utredet og vurdert i en større sammenheng i forbindelse med arbeidet med neste langtidsperiode.

Hæren

Forklaringer på hvilke prioriteringer og aktiviteter som foreslås for kommende budsjettår (som tidligere).

Sjøforsvaret

Forklaringer på hvilke prioriteringer og aktiviteter som foreslås for kommende budsjettår (som tidligere).

Det vil arbeides videre med tiltak som kan gjennomføres innenfor gjeldende fullmakter og økonomiske rammer. Eksempler på dette er bedring av informasjon til den vernepliktige, innføring av et egenmeldingssystem, videreutvikling av avdelingsmerker og bransjemerker, medarbeidersamtaler og tiltak som går på tjenesten innhold.

5.3 Befalsordningen

Det er nødvendig å gjennomgå befalsordningen, for på lengre sikt å rekruttere, utdanne og vedlikeholde en befalsstruktur tilpasset Forsvarets behov. Både utdanningsordningen, avansementsordningen og disponeringsordningen vil bli vurdert i lys av endringene i Forsvarets organisasjon og oppgaver. Utredningsarbeidet vil bli utført i samarbeid med berørte personellorganisasjoner. På grunnlag

av utredningsarbeidet vil Forsvarsdepartementet i 2003 vurdere behovet for endringer i nåværende befalsordning og på egnet måte fremme forslag til endringer for Stortinget. Det er også aktuelt å vurdere yrkesbefalsloven bl.a. med sikte på å oppnå større fleksibilitet i muligheten for å justere befalsordningen og personellstrukturen i forhold til utviklingen i Forsvaret.

5.4 Strategisk sjøtransport

Norge har ansvaret som ledernasjon for strategisk sjøtransport innenfor Defence Capabilities Initiative (DCI) i NATO. Målsettingen er å finne nye muligheter for å bedre tilgangen til strategisk sjøtransport i alliansen. Som følge av dette arbeidet har 16 NATO-land dannet Multinational Sealift Group (MSG). Den operative delen av MSG, Sealift Co-ordination Cell (SCC), etableres offisielt høsten 2002 i Eindhoven i Nederland. Til nå har syv nasjoner bekreftet fullt medlemskap av SCC, mens ni er observatører. Sjøtransportcellen har som mål å effektivt koordinere og utnytte medlemmenes eksisterende ressurser for strategisk sjøtransport og samkjøre transport av militært materiell til øvelser og operasjoner sjøveien. Norge vil lede cellen som i første omgang vil prøves ut for ett år. Norges arbeid med strategisk sjøtransport innenfor DCI vil fortsette, herunder vurdering av muligheten for en felles rammeavtale i NATO som sikrer nasjonene tilgang på strategisk sjøtransport.

5.5 Norsk medlemskap i Styrkebeskyttelse innenfor European Air Group (EAG)

EAG består i dag av er Belgia, Frankrike, Nederland, Storbritannia, Tyskland, Italia og Spania. Målet er å styrke interoperabiliteten mellom luftstyrkene fra de syv nasjonene, bl.a. etter noen uheldige erfaringer fra Golf-krigen. Organisasjonen er et multilateralt samarbeidsorgan uten formelle tilknytninger til NATO eller EU. Deltagernasjonene

har et bevisst forhold til at EAGs arbeid ikke skal overlapse virksomheten innen NATO eller EU.

Det er et ønske med fullverdig medlemskap i EAG, men det lyktes Forsvaret ikke med i 2002. Allikevel har Norge blitt tilbudt å bli med i EAG samarbeidet om Styrkebeskyttelse. Styrkebeskyttelse er beskyttelse av luftforsvarets operative ressurser nasjonalt og internasjonalt. Medlemskapet gir Norge tilgang til et bredt utdanningstilbud, utveksling av personell og deltagelse på hverandres øvelser innenfor dette området. Medlemmene vil også utveksle tilgang til nasjonale øvingsfelt. Hensikten er å utvikle økt operabilitet, med sikte på samarbeid i flernasjonale operasjoner i regi av NATO og EU. Dette vil gi Norge verdifull erfaring innenfor samarbeidet EAG og vil tilrettelegge for et fullverdig medlemskap på et senere tidspunkt.

5.6 Norsk medlemskap i Air Transport Air to Air Refuelling and Other Exchange of Services (ATARES) og European Airlift Co-ordination Cell (EACC)

ATARES er en avtale som gir deltagerne muligheten til å bytte flytjenester gjennom byttehandel. Tjenestene som kan byttes reguleres gjennom avtalen og dette inkluderer for eksempel tankfly, transportfly, elektronisk krigføringsfly og VIP-fly. EACC er den operative cellen som skal ivareta den handelen som ATARES åpner for. ATARES og EACC har inntil 1. juni 2002 vært en del av EAG. EAG har imidlertid innsett at de er best tjent med at ATARES og EACC skilles ut av EAG med et selvstendig styre som raskere kan ta beslutninger bl.a. om nye medlemmer. Et medlemskap i ATARES og EACC betraktes som svært attraktivt da det gir Forsvaret muligheter til å bytte flytjenester med medlemslandene, og det anses som et potensiale for driftsinnsparinger og økt fleksibilitet. Regjeringen vil aktivt gå inn for et norsk medlemskap før årsskiftet.

Del II
Budsjettforslag

Programområde 04 Militært forsvar

Programkategori 04.10 Militært forsvar m.v.

Kapitlene i budsjettet

De følgende to tabeller viser nominelle endringer på de forskjellige kapitler. Det betyr at det i forslaget for 2003 er lagt inn pris- og lønnskompensasjon og virkningen i 2003 av lønns- og soldatoppjøret i 2002.

På utgiftssiden er inkludert budsjetterte inntekter iht. etablert praksis. Dersom inntektene blir lavere enn budsjettert, vil forsvarsrammen bli tilsvarende redusert, om inntektene blir større enn budsjettert, gjelder Forsvarsdepartementets generelle merinntektsfullmakt.

Utgifter fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003	Pst. endr. 02/03
Militært forsvar m.v.					
1700	Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)	143 756	154 158	177 902	15,4
1710	Fellesinstitusjoner og statsforetak under Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4710)	671 716			
1719	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4719)	142 752	379 417	361 742	-4,7
1720	Felles ledelse og kommando- apparat (jf. kap. 4720)	1 255 361	1 123 294	1 249 793	11,3
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)	1 509 794	58 750	76 451	30,1
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarets overkommando (jf. kap. 4725)	173 066	2 369 925	2 595 005	9,5
1731	Hæren (jf. kap. 4731)	4 617 272	4 354 933	4 565 695	4,8
1732	Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)	2 868 370	2 647 003	2 882 024	8,9
1733	Luftforsvaret (jf. kap. 4733)	3 858 696	3 691 716	3 578 024	-3,1
1734	Heimevernet (jf. kap. 4734)	791 307	699 342	1 064 039	52,1
1735	Forsvarets etterretningstjeneste	560 045	600 539	660 111	9,9
1760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)	7 691 577	9 324 501	10 324 227	10,7

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003	Pst. endr. 02/03
1790	Kystvakten (jf. kap. 4790)	607 779	625 725	649 080	3,7
1791	Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)	221 208	191 896	231 842	20,8
1792	Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)	1 578 203	1 242 385	1 019 074	-18,0
1795	Kulturelle og allmenntilretteleggende formål (jf. kap. 4795)	140 784	193 334	178 804	-7,5
2463	Forsvarsbygg	0	0	0	0
	Sum kategori 04.00	26 831 686	27 656 918	29 613 813	7,1
	Sum programområde 04	26 831 686	27 656 918	29 613 813	7,1
	Sum utgifter	26 831 686	27 656 918	29 613 813	7,1

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003	Pst. endr. 02/03
Militært forsvar m.v.					
4700	Forsvarsdepartementet (jf. kap. 1700)	2 675			
4710	Fellesinstitusjoner og statsforetak under Forsvarsdepartementet (jf. kap. 1710)	78 669			
4720	Felles ledelse og kommando- apparat (jf. kap. 1720)	40 495	19 309	17 197	-10,9
4723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)		285	297	4,2
4725	Fellesinstitusjoner og inntekter under Forsvarets overkommando (jf. kap. 1725)	67 897	90 448	117 211	29,6
4731	Hæren (jf. kap. 1731)	198 113	74 609	77 633	4,1
4732	Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)	89 638	42 805	44 539	4,1
4733	Luftforsvaret (jf. kap. 1733)	173 354	100 511	104 899	4,4
4734	Heimevernet (jf. kap. 1734)	8 502	2 467	2 567	4,1
4760	Nyanskaffelse av materiell, nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)	425 691	370 636	314 000	-15,3
4790	Kystvakten (jf. kap. 1790)	1 929	327	340	4,0

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003	Pst. endr. 02/03
4791	Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 1791)	408	17 025	17 715	4,1
4792	Norske styrker i utlandet (jf. kap. 1792)	4 796			
4795	Kulturelle og almennyttige formål (jf. kap. 1795)	9 623	5 266	779	-85,2
4799	Militære bøter	1 504	1 109	1 109	0,0
	Sum kategori 04.00	1 103 294	724 797	698 286	-3,7
	Sum programområde 04	1 103 294	724 797	698 286	-3,7
	Sum inntekter	1 103 294	724 797	698 286	-3,7

Budsjettets struktur

Proposisjonen er bygd opp på samme måte som tidligere år. Kapittel 1 inneholder et sammendrag av kapitlene 2 og 3, samt hovedtabellen for forsvarsrammen. Kapitlene 2, 3, 4 og 5 omfatter hhv.

sikkerhetspolitiske rammebetingelser, hovedmål og prioriteringer, rapport for virksomhetsåret 2001 og informasjonssaker. Kapittel 6 gir en omtale av virksomheten og ressursbruken under budsjettkapitlene.

Kap. 1700 Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	135 160	146 658	170 330
73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	8 596	7 500	7 572
	Sum kap 1700	143 756	154 158	177 902

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er post 01 driftsutgifter økt med 9 mill. kroner. Økningen skyldes utgifter ifm. omorganiseringen i FD og av utgifter til engasjement i utlandet (2,5 mill kroner).

Post 01 Driftsutgifter

Post 01 bevilges til dekning av departementets driftsbudsjett, Norges delegasjon til NATO og spesialutsendingen til den norske ambassaden i Washington DC. I tillegg er det på posten avsatt 14,3 mill. kroner til Forsvarets forskningsinstitutt for forvaltningsoppdrag.

Forsvarsdepartementet vil vektlegge følgende hovedområder i 2003:

- videreutvikling av norsk sikkerhets- og forsvarspolitik
- overordnet styring og omlegging av Forsvaret
- utforme bedre presisert politikk på utvalgte områder
- utvikling og omstillingstiltak for å øke kvaliteten og effektiviteten i departementets arbeid.

Forsvarsdepartementet vil i 2003 videreføre arbeidet med å følge opp Stortingets vedtak gitt i Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), og i Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

Det sikkerhetspolitiske trusselbildet er i stadig endring. Truslene er mer diffuse enn tidligere og

kjennetegnes av glidende overganger mellom det nasjonale og internasjonale, og mellom fred, krise og krig. Trusler kan oppstå og utvikle seg meget raskt, uten at det er gitt noe forhåndsvarsel, blant annet fordi ikke-statlige aktører i større grad også er blitt sikkerhetspolitiske aktører. Utviklingen i NATO stiller nye krav til Norge, og det er fortsatt usikkert hvilken innvirkning ESDP-samarbeidet vil få for Norge og NATO som helhet. Regjeringen vil derfor i 2003 fortsatt arbeide for å sikre norsk innflytelse i internasjonale fora, samt legge til rette for norsk deltagelse i fredsbevarende og fredsopprettende operasjoner.

Forsvarets virksomhet har to overordnede mål i perioden 2002–2005, som er tett sammenvevd. Det første er å gjennomføre en omfattende omlegging av Forsvaret. Det andre er å sikre Forsvarets evne til å kunne løse sine oppgaver både på kort og lengre sikt. Dette innebærer blant annet å få kontroll over driftsutgiftene på et nivå som kan opprettholdes over tid. I tillegg må Forsvaret sikres nødvendig operativ kompetanse for å kunne utføre hele bredden av mulige fremtidige oppgaver, inklusive en eventuell gjenoppbygging til en større struktur. En rekke av disse oppgavene må løses i samarbeid med allierte land og styrker.

Forsvarsdepartementets virksomhet i 2003 vil bli preget av gjennomføringen av Stortingets vedtak om å integrere forsvarssjefen og hans strategiske funksjoner i departementet, samtidig som det opprettes en forsvarsstab samlokalisert med departementet. Det tas sikte på at denne omorganiseringen iverksettes sommeren 2003 eller så snart det praktisk lar seg gjøre. Siden det planlagte nye bygget for den strategiske ledelsen ikke vil stå ferdig på dette tidspunktet, må lokaliseringen skje midlertidig i flere bygninger på og ved Akershus festning.

Post 73 Forskning og utvikling

Post 73 videreføres med samme nominelle beløp som i 2002. Kunnskapsgrunnlaget for utformingen av norsk sikkerhets- og forsvarspolitikkk utvikles kontinuerlig. I den forbindelse ønsker departementet å medvirke til langsiktig kompetanseoppbygging innenfor det sikkerhets- og forsvarspolitiske forskningsmiljøet. Dette gjøres i form av midler til stipendiatsordninger og støtte til forskningsprosjekter ved utvalgte norske institutter. I tillegg yter departementet støtte til en stipendiattstilling i humanitær rett ved Universitetet i Oslo.

Kap. 4700 Forsvarsdepartementet (jf. kap. 1700)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
16	Refusjon fødselspenger	1 005		
17	Refusjon lærlinger	20		
18	Refusjon sykepenger	1 650		
	Sum kap 4700	2 675		

Kap. 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4719)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	7 824	47 826	46 650
43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet		20 000	20 000
51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt		160 458	152 458
71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	50 341	52 133	52 634
78	Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i>	84 587	99 000	90 000
	Sum kap 1719	142 752	379 417	361 742

Post 01 Driftsutgifter

Posten er redusert med 0,9 mill. kroner ift. vedtatt budsjett for 2002.

Samarbeid med nye allierte

De årlige samarbeidsprogrammene mellom Forsvarsdepartementet og forsvarsdepartementene i Polen, Tsjekkia og Ungarn bidrar til å styrke det generelle sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet med disse landene, samt til ytterligere å integrere de nye landene i NATO.

Familieprosjekt i indre Troms

Forsvarsdepartementet finansierte i perioden 1998–2001, i samarbeid med Troms fylkeskommune og berørte kommuner, et prøveprosjekt for forsvarsfamilier. Hensikten med prosjektet har vært å stimulere til at familier flytter samlet, og tiltakene har primært vært rettet mot ektefeller/samboere ved bistand til utdanning, etablering av egen virksomhet og tilpasning mellom tilflytters kompetanse og det lokale næringslivet. Prøveprosjektet var vellykket, og Forsvarsdepartementet avsatte 750 000 kroner i 2002 for å videreføre prosjektet i regi av Forsvaret. Departementet avsetter samme sum til prosjektet i 2003.

Forsvarsdepartementets «Ymse-konto»

Forsvarsdepartementet yter prosjektstøtte/engangs-tilskudd til sivile organisasjoner, veteranforeninger, forsvarsrelaterte jubileeer, bokverk etc. Posten dekker i tillegg uforutsatte fellesutgifter.

Tilskudd til Norges hjemmefrontmuseum

Norges hjemmefrontmuseum arbeider med en samlet kildebasert fremstilling om Storbritannias «Special Operations Executive» og Norge under annen verdenskrig. Det er gitt støtte i 2001 og 2002, og det foreslås 350 000 kroner i støtte i 2003. Arbeidet skal avsluttes i 2004, og departementet vil komme tilbake med forslag til støtte i budsjettproposisjonen for 2004.

Tilskudd til Forsvarsbygg

Samtlige oppgaver knyttet til Forsvarets eiendomsforvaltning er samlet i Forsvarsbygg som er en forvaltningsbedrift direkte underlagt Forsvarsdepartementet, se omtale under kapittel 2463.

Forsvarsbyggs grunntilskudd er på ca. 36 mill. kroner over post 01 for 2003. Grunntilskuddet dekker bl.a. utgifter til nyprosjektering, forskning og utvikling, areal- og etablisementsplanlegging og faste oppgaver.

Post 43 Til disposisjon for Forsvarsdepartementet

Posten videreføres på samme nivå som for 2002 og nyttes til finansiering av uforutsette utgifter som trenger rask avklaring.

Post 51 Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt

Posten er redusert med åtte mill. kroner ift. saldert budsjett for 2002.

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, uttrykt i

instituttets vedtekter. Styret er instituttets øverste organ og er ansvarlig overfor departementet for instituttets virksomhet. Forsvarets forskningspolitiske råd gir departementet og instituttet vurderinger og råd slik at instituttets virksomhet rettes inn mot å dekke militære behov, samtidig som den er koordinert med sivil og internasjonal forskning og utvikling.

Instituttet skal drive forskning og utvikling ut fra Forsvarets behov og være rådgiver for Forsvarets politiske og militære ledelse i faglige spørsmål innenfor instituttets arbeidsområde. Spesielt skal instituttet holde seg underrettet om trekk ved den vitenskapelige og militærtekniske utvikling som kan påvirke forutsetningene for sikkerhets- og forsvarspolitikken eller forsvarsplanleggingen, og ta nødvendige initiativ til at slik innsikt blir meddelt Forsvarets politiske og militære ledelse. Denne rollen finansieres av det direkte tilskuddet fra departementet til instituttet. I tillegg driver instituttet oppdragsforskning gjennom horisontal samhandel, som støtte til strukturutviklingen og materiellanskaffelsene i Forsvaret. Når militære og sivile interesser er overlappende, kan instituttet også utføre oppdrag for sivile institusjoner. Virksomheten forankres i den militære organisasjonen ved utstrakt kontakt også ifm. den bevilgningsfinansierte virksomhet.

Forslag 2003

Departementet vil gjennomføre en grundig vurdering av FFIs virksomhet, jf. Innst. S. nr. 232 (2001–2002) og St.prp. nr. 55 (2001–2002). Vurderingen vil omfatte instituttets støtte til Forsvarets politiske og militære ledelse ifm. den langsiktige planleggingen og utviklingen av Forsvaret, og arbeidet med konkrete materiell- og teknologiprojekter. Dette innebærer en gjennomgang av bl.a. instituttets satsingsområder, forholdet mellom oppdragsinntekter og basisbevilgning og instituttets tilkynningsform ift. departementet. Konklusjonene av dette arbeidet kan få innvirkning for instituttets innretning og virksomhet i 2003.

I 2003 forventer instituttet en samlet omsetning på 404,5 mill. kroner. Det foreslås at 152,5 mill. kroner gis som basisbevilgning fra departementet for å understøtte instituttets strategiske og rådgivende funksjon, mens andre inntekter fra militære og sivile institusjoner er estimert til 252 mill. kroner.

Langsiktig virksomhet – basisbevilgning

Basisbevilgningen danner et grunnlag for den langsiktige kompetanseoppbygging og vurdering av den vitenskapelige utvikling. Under henvisning

til Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), om reduksjon av minimum 30 mill. kroner i basisbevilgningen til FFI i perioden 2003–2005, er basisbevilgningen i 2003 redusert med ti mill. kroner. Det foreslås at 152,5 mill. kroner gis som basisbevilgning fra departementet over kapittel 1719, post 51. Bevilgningen inndeles i et grunn-tilskudd på 32,2 mill. kroner og et tilskudd til strategiske programarbeider på 120,3 mill. kroner. De nødvendige endringer og tilpasninger i instituttets prosjektportefølje som følge av reduksjonen i basisbevilgningen vil bli gjennomført i tråd med prioriteringer i Forsvarets forskningspolitiske råd og samordnes med Forsvarets militære organisasjon innenfor rammen av de ordinære samhandlingsrutiner. Tilpasningen vil også ses i sammenheng med ovennevnte vurderinger av FFIs virksomhet.

Grunntilskuddet finansierer studier for å frembringe ny viten. Denne type grunnforskning integreres med den mer nytteorienterte og anvendbare forskningen, enten ved at arbeidene gir direkte føringer mot strategiske programmer eller prosjekter, eller ved at resultatene gir grunnlag for utveksling med internasjonale vitenskapelige miljøer. Forsvarets forskningspolitiske råd spiller en viktig rolle så vel i planleggingen som i evalueringen av denne typen aktiviteter. De pågående studier er konsentrert om elektrooptikk, ionosfærefysikk, nevrobiologi og numerisk matematikk. De strategiske programmer reflekterer hovedretningen av instituttets virksomhet og vil, avhengig av sitt innhold, kunne løpe over en periode på fem til 15 år. Det foretas årlige vurderinger og eventuelle justeringer av programmenes innretning. I 2003 gjennomføres aktiviteter innenfor strategiske programmer innenfor områdene forsvarsstrukturelle konsepter og analyser, kommando-, kontroll- og informasjonssystemer, land/luftbaserte sensorer og våpensystemer, sjø/undervannsbaserte sensorer og våpensystemer, elektronisk krigføring, virkninger, sårbarhet og beskyttelse, miljøtiltak, ABC og ekstreme belastninger og næringsstrategi.

Post 71 Overføring til andre

Posten er økt med 0,5 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2002.

Bakgrunn og formål

Driftsstøtte gis til frivillige forsvarsopplysningsorganisasjoner som i utgangspunktet skal bidra til å styrke folkeopplysningen om norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Forsvarsdepartementet skal som hovedregel være den eneste statlige kilde for tildelingen av slik støtte.

Tabell 6.1 Tildeling sivile organisasjoner

Organisasjon	Fordeling 2003	Organisasjon	Fordeling 2003
Det frivillige skyttervesen	28 492	Norges Forsvarsforening	630
Folk og Forsvar	6 700	Oslo Militære Samfund	175
Den norske Atlanterhavskomite	3 800	Norsk militært tidsskrift	100
Norske Reserveoffiserers Forbund	2 200		
Kvinnens Frivillige Beredskap	2 000	Diverse prosjektstøtte	1 114
Norges Lottforbund	1 423		
FN-Veteranenes Landsforbund	6 000		
Sum			52 634

Departementets vil søke å styrke det faglige samarbeidet for 2003. Dette ikke minst på bakgrunn av at Forsvaret befinner seg i en omstillingsprosess som medfører store kommunikasjons- og informasjonsutfordringer.

Krigsinvalid hjemmet Bæreia

I 1999 ble det igangsatt et toårig prøveprosjekt ved Krigsinvalid hjemmet Bæreia. Målet med prosjektet var å vurdere hvorvidt deler av Bæreia kunne brukes som et velferds-, rekreasjons- og kompetansesenter for tidligere FN- og NATO-soldater og deres nærmeste familier. I regi av FN-Veteranenes Landsforbund (FNVL) har en rekke militær- og medisinskfaglige miljøer i Forsvaret bidratt til prosjektet. Utgangspunktet er kameratstøtte og «likemannsarbeid», og tiltakene har i hovedsak vært rettet mot å forebygge alvorlig skade på psykisk helse som følge av posttraumatisk stress.

Sosialdepartementet, Helsedepartementet og Forsvarsdepartementet har inngått et samarbeid for å få avklart forholdene omkring fremtidig drift

og styring Bæreia, herunder ansvars- utgiftsfordelingen. Sosialdepartementet vil fortsatt ha ansvar for krigsveteranene, mens andre veterangrupper i hovedsak skal ivaretas av FD. For 2002 ble det over forsvarsbudsjettet bevilget 4,3 mill. kroner til prosjektet ved Bæreia og 1,7 mill. kroner til drift av FNVL, til sammen 6 mill. kroner. Beløpet blir videreført i 2003.

Post 78 Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett

Posten er redusert med 9 mill. kroner ift. saldert budsjett for 2002, for å tilpasse bevilgningen til endrede rammebetingelser. Posten dekker Norges bidrag til militærbudsjettet i NATO og vår tilknytning til materiellsamarbeidet innenfor rammen av det forsvarspolitiske samarbeidet i EU. Militærbudsjettet omfatter drift av kommandostrukturen, overvåkings- og kommunikasjonssystemer og utgifter til øving av NATO-styrker. I tillegg dekkes utgifter til den fellesfinansierte delen av NATO-ledede fredsoperasjoner over militærbudsjettet.

Kap. 1720 Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	1 255 361	1 123 294	1 249 793
	Sum kap 1720	1 255 361	1 123 294	1 249 793

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er post 01 økt med 73 mill. kroner ift. vedtatt budsjett for 2002. Endringen har bakgrunn i etableringen av Forsvarets fellesoperative hovedkvarter, inkludert Landsdelskommando Nord og Landsdelskommando Sør, en ny utenlandsenhet med norsk representasjon i hovedkvarteret til det tysk-nederlandske korpset i Munster, samt etablering av Forsvarssjefens sikkerhetsavdeling. Videre var det en underbudsjettering av Forsvarets overkommando i 2002, som kompenseres i 2003. For utenlandsenhete har budsjettet en reduksjon som i hovedsak kan tilskrives færre stillinger ved allierte hovedkvarter i Ramstein, Brunssum og Brussel og reduksjon ved Combined Air Operations Centre (CAOC).

Forsvarets øverste militære ledelse

Forsvarets øverste militære ledelse består av Forsvarets overkommando (FO), Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK), Landsdelskommando (LDK) Nord og LDK Sør, samt utenlandsstasjonene. Forsvarssjefen (FSJ) er øverste militære rådgiver for forsvarsministeren og regjeringen. FSJ er dessuten etatsleder for Forsvarets militære organisasjon (FMO).

Som et ledd i omstruktureringen av Forsvarets øverste ledelse skal FO legges ned. FSJ og hans strategiske funksjoner skal integreres i Forsvarsdepartementet (FD). Samtidig skal det opprettes en forsvarsstab av begrenset størrelse til støtte for FSJ i hans rolle som sjef for FMO. Det tas sikte på at denne omorganiseringen blir iverksatt sommeren 2003 eller så snart det praktisk lar seg gjøre.

Forsvarets overkommando

FO er FSJs stab og utøvende styringsorgan. FO utarbeider overordnede planer og sørger for at disse iverksettes og følges opp i FMO. FO utarbeider videre overordnet policy og direktiver innen de ulike operative og forvaltningsmessige områder og forestår sentral saksbehandling innen disse områdene.

Overordnet oppdrag frem til integrering finner sted

FO skal:

- Ivareta etatslederansvaret i FMO
- gjennomføre overordnet beredskaps- og mobiliseringsplanlegging for hele landet og følge med i den overordnede planleggingsvirksomheten for beredskap og mobilisering i sivile organer
- sørge for at beskyttelsesverdige objekter i fred, krise og krig er sikret mot sikkerhetstruende

virksomhet, mot uautorisert tilgang og uautorisert endring og tap

- sørge for at samfunnet totalt sett får rettidig og korrekt informasjon og opplysning av militærfaglig karakter, og sørge for at personellet er tilstrekkelig informert om viktige saker av forsvarsmessig betydning
- utarbeide forslag til langtidsplaner for Forsvarets virksomhet, utarbeide budsjettforslag og følge opp at de tildelte midler blir anvendt i samsvar med departementets retningslinjer
- gjennomføre en forsvarlig økonomistyring
- gjennomføre investeringer og forvalte materiell, bygg- og anlegg
- etablere nødvendige direktiver for forsyninger og tjenester i Forsvaret, og gi FSJ grunnlag for deltakelse på sentralt plan i behandling av prioriteringsspørsmål innen det militærfaglige området i andre deler av totalforsvaret
- etablere retningslinjer og direktiver for personelltjenesten i Forsvaret
- etablere nødvendige direktiver og retningslinjer for informatikkområdet i Forsvaret, herunder ivareta integrasjon mellom system-, personell-, og organisasjonsutvikling og samordne med allierte og sivile myndigheter
- kontrollere, granske og evaluere internkontrollsystem i etaten.

Oppgaver det vil bli lagt spesiell vekt på i 2003

Arbeidet med utformingen av den nye organisasjonen med en integrert strategisk ledelse (ISL) og opprettelsen av den nye forsvarsstaben (FST) vil være en prioritert virksomhet og kreve betydelige ressurser. Parallelt med dette arbeidet skal FO, sammen med FD, fortsatt lede og kontrollere arbeidet med implementeringen av de øvrige organisasjonsendringer og oppdrag som en følge av Stortingets behandling av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

Fellesoperativt hovedkvarter

FOHK med to underlagte landsdelskommandoer (LDK) er FSJs utøvende operative ledd og vil ha det overordnede operative ansvar i alle områder under norsk suverenitet samt i tilstøtende områder hvor Norge har sikkerhetsinteresser eller ansvar for miljø- og ressursforvaltning. Øverstkommanderende (ØK) vil føre operativ kommando over tildelte stående nasjonale styrker og oppsatte mobiliseringsstyrker samt operativ eller taktisk kontroll over eventuelle tildelte allierte styrker. ØK er samtidig sjef for NATO-kommandoen i Stavanger.

LDK Sør skal være en landtung kommando i stand til å føre kommando over territorialforsvaret i Sør-Norge, herunder tildelte styrker fra Heimvernet.

LDK Nord skal på tilsvarende måte ta seg av oppgavene i Nord-Norge, men skal i tillegg være nasjonal krisestyringskommando for nordområdene og skal være bemannet og utrustet for tett samvirke med aktuelle sivile etater, særlig i kystberedskap og aksjonsledelse i redningssammenheng.

Overordnet oppdrag

ØK skal innen sitt kommandoområde sørge for den militære forsvarsberedskap og ledelse av det militære forsvar. ØK skal opprettholde et hovedkvarter med evne til å planlegge og lede nasjonale og allierte operasjoner i krig. I fred skal hovedkvarteret forberede krigsoppdrag, samt planlegge og lede de nasjonale og allierte øvelser den er gitt ansvaret for.

Landsdelskommandoene skal utføre operativ planlegging og ledelse med vekt på sikring og sikkerhetstjeneste. Overordnet koordinering mellom de militære og sivile deler av totalforsvaret, samt tilrettelegging for mottak og innsetting av allierte forsterkningsstyrker.

Organisering

I fred forutsetter ledelsen av nasjonale fellesoperasjoner et nødvendig kompetansenivå innenfor kri-

tiske funksjoner for at krigsstrukturen ved FOHK og i de respektive landsdelskommandoer skal kunne etableres og bli funksjonsdyktig i tide. Fredsoppdragene omfatter flere funksjoner som er spesielle i fred og i krisesituasjoner, eksempelvis myndighetsutøvelse, forsvars- og øvingsplanlegging. Evnen til å utføre krigsoppdraget må også understøttes av virksomheten i fred.

Norges militære misjoner

Forsvarsattachéene skal holde seg orientert om forsvarspolitiske og militære forhold i det/de land vedkommende er akkreditert, og rapportere om disse forhold til norske myndigheter. Forsvarsattachéene skal bistå i saker av forsvars- og sikkerhetspolitisk karakter, teknisk informasjon, materiellanskaffelser og utdanning. Forsvarsattachéene skal videre medvirke aktivt i å etablere kontakter mellom vertslandets myndigheter og norsk næringsliv på de felter som naturlig faller innenfor virksomhetsområdet. Dette innebærer at de må ha god kjennskap til norsk forsvarsindustri og holde seg orientert om vertslandets behov. I lys av situasjonen og det norske nærværet i Sentral-Asia, har forsvarsattachéen i Moskva i løpet av 2002 blitt sideakkreditert til Kirgisistan, Usbekistan, Kasakhstan og Tadsjikistan. Videre er det opprettet en stilling som forsvarsattaché i Tyrkia (Ankara) fra 1. juli 2002. Dette har medført at stillingen som assisterende attaché i Storbritannia (London) er inn-

Tabell 6.2 Norges militære misjoner i utlandet

Misjon	Sideakkreditering	Assisterende attachéer
Finland (Helsinki)		
Frankrike (Paris)	Spania	
Italia (Roma)	Slovenia, Ungarn, Bulgaria, Romania	
Latvia (Riga)	Estland, Litauen	
Nederland (Haag)	Belgia, Luxemburg	
Polen (Warszawa)	Tsjekkia, Slovakia	
Russland (Moskva)	Hviterussland, Ukraina Nye land: Kirgisistan, Tadsjikistan, Usbekistan, Kasakhstan	1
Storbritannia (London)	Irland	

Tabell 6.2 Norges militære misjoner i utlandet

Misjon	Sideakkreditering	Assisterende attachéer
Sverige (Stockholm)		
Tyrkia (Ankara) fra 1. juli 02 (Midlertidig besatt av liason-offiseren i den tyrkiske generalstaben, vil bli permanent fra 1. januar 03)	Sveits, Østerrike	1
Tyskland (Berlin)		
USA (Washington)	Canada	2

Kap. 4720 Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter	7 325	19 309	17 197
11	Salgsinntekter	19 718		
15	Refusjon fra arbeidsmarkedstiltak	164		
16	Refusjon fødselspenger	3 582		
18	Refusjon sykepenger	9 706		
	Sum kap 4720	40 495	19 309	17 197

Korrigert for priskompensasjon er post 01 redusert med 2,7 mill. kroner. Endringen skyldes i

hovedsak reduserte refusjoner ifm. reiseaktiviteten i Forsvaret.

Kap. 1723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	1 509 794	58 750	76 451
	Sum kap 1723	1 509 794	58 750	76 451

Post 01 Driftsutgifter

Kapitlet for utgifter til Nasjonal sikkerhetsmyndighet er nyopprettet som følge av at tjenesten foreslås organisert som et direktorat.

Nasjonal sikkerhetsmyndighets hovedoppgaver

Nasjonal sikkerhetsmyndighet, skal iht. lov av 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) ha et kontrollerende og koordinerende ansvar for sikkerhetstiltak i tilknytning til forebyggende sikkerhetstjeneste i sivil og militær forvaltning. Den forebyggende sikkerhetstjeneste i Norge står i årene som kommer overfor

en rekke nye oppgaver og utfordringer. Dette skyldes flere forhold, herunder den samfunnsmessige, sikkerhetspolitiske og teknologiske utvikling, men i særlig grad tjenestens utvidede ansvar og oppgaver i den sivile forvaltning. Det vil være en utfordring å sikre en helhetlig tilnærming til sikkerhetsarbeidet på tvers av militær og sivil sektor, og sikre en effektiv utnyttelse av ressursene innenfor forebyggende sikkerhet. Det vil i den forbindelse være en særlig utfordring å få på plass en effektiv styring og kontroll av tjenesten. Det er videre viktig av nasjonale hensyn at man viderefører det i tidligere FO/S etablerte fagmiljø innenfor kryptologi og tekniske sikkerhetsundersøkelser og nærheten til Forsvaret som største bruker av slik teknologi. På den annen side er det behov for en tettere kobling mellom alle IKT-sikkerhetsmiljøer, både sivile og militære. Det legges derfor opp til at NSM skal rapportere (med faglig ansvarlinje) i militær

sektor til Forsvarsdepartementet, og til Justisdepartementet i sivil sektor.

Organisasjon

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) foreslås opprettet som et eget direktorat administrativt underlagt Forsvarsdepartementet fra 1. januar 2003. Organiseringen av NSM innebærer at FO/S nedlegges, og at hoveddelen av de ressurser som ligger i FO/S i dag overføres til det nye direktoratet. Forsvarets militære organisasjon må imidlertid beholde en egen sikkerhetskompetanse og kapasitet på sentralt nivå, som skal ivareta sikkerhetstjenesten i Forsvaret. Det opprettes derfor en forsvarssjefens sikkerhetsavdeling (FSA) på kap. 1720. FSA skal være operativ samtidig med opprettelsen av det nye direktoratet.

Kap. 4723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter		285	297
	Sum kap 4723		285	297

Kapitlet inneholder refusjoner for oppdrag som planlegges utført for sivile etater.

Kap. 1725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarets overkommando (jf. kap. 4725)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	88 578	2 294 356	2 524 184
50	Overføring Statens pensjonskasse, <i>kan overføres</i>	84 488	66 069	60 821
70	Renter låneordning, <i>kan overføres</i>		8 500	8 735
90	Lån til private, <i>kan overføres</i>		1 000	1 265
	Sum kap 1725	173 066	2 369 925	2 595 005

Post 01 Driftsutgifter

Korrigert for lønns og priskompensasjon er posten økt med 53 mill. kroner i forhold til vedtatt budsjett 2002. Økningen skyldes etablering av store felles enheter som Forsvarets skolesenter (FSS) og Militær medisinsk utdanning- og kompetansesenter (MUKS). Videre er rabatter hos flyselskapene redusert, noe som medfører høyere kostnader. Kostnadsreduksjoner gjelder forventet reduksjon av midler til avgangsstimulerende tiltak, forventet gevinst ved etablering av felles vernepliktsforvaltning og videreutvikling av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO). Konsernstaben i FLO, og sentrale deler i organisasjonen budsjetteres på kapitlet.

Forsvarets logistikkorganisasjon

1. januar 2002 ble FLO etablert ved at Hærens, Sjøforsvarets og Luftforsvarets forsyningskommandoer, Forsvarets tele- og datatjeneste, materielldelen av Forsvarets overkommando/Sanitetsstab med sanitetsmagasiner mv. ble lagt inn i FLO. I motsetning til andre deler av Forsvarets militære organisasjon som er bevilgningsfinansiert, er FLO i hovedsak kundefinansiert. Hovedoppgaven er å utøve fagmyndighet og forvaltningsoppgaver, anskaffe og levere materiell, forsyninger og andre varer på rett sted, til riktig tid med avtalt kvalitet. Utviklingen av organisasjonen følger en fasedelt prosess.

Som en følge av Stortingets behandling av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St. prp. nr. 55 (2001–2002), er etableringen av en felles investerings- og utviklingsorganisasjon (IUO) forsert og etableres 1. januar 2003.

I 2003 vil arbeidet med å utvikle FLO fortsette. Det vil bli gjennomført et omfattende prosessarbeid for å forberede «FLO fase 3». Den omfatter en organisasjonsutviklingsprosess som skal føre til en mer prosessbasert struktur i FLO, støttet av implementeringen av Felles integrert forvaltningssystem (FIF) som skal leveres av program Golf. Golf er et omstillingsprogram bestående av flere prosjekter der effektiv utnyttelse av IT er et sentralt virkemiddel. Utredninger og implementeringer i FLO skal skje parallelt og synkront med omstillingen i FMO, gjennomføringen av Golf og virksomheten til Forsvarsbygg.

Det tas sikte på at prinsipielle organisatoriske og lokaliseringmessige endringsforslag som disse prosessutredninger medfører, vil bli lagt frem for Stortinget i løpet av 2003 eller senest våren 2004.

Forsvarets sanitet

Som en følge av Stortingets behandling av Innst. S. nr. 122 (2001–2002), jf. St. prp. nr. 36 (2001–2002), skal Forsvarets sanitet opprettes som det øverste faglige organ i Forsvaret innen 31. desember 2004. Hærens sanitet legges ned fra samme dato. Sanitetsregimentet er lagt ned fra 1. august 2002.

I 2003 vil virksomheten være preget av at den delen av fagområdet sanitets- og veterinærtjeneste som er felles for forsvarsgrenene, samles under Militærmedisinsk utdannings- og kompetansesenter (MUKS) på Sessvollmoen, under ledelse av sjefen for Forsvarets sanitet. De forsvarsgrensvise sanitetslementer i stabene blir redusert i omfang og tilpasset den nye sanitetsorganisasjonen for bedre utnyttelse av den samlede kompetansen innen fagområdet sanitet.

Forsvarets skolesenter Akershus festning

Forsvarets skolesenter Akershus festning består av: Forsvarets høyskole, Forsvarets stabsskole, Forsvarets fjernundervisning, Forsvarets forvaltningsskole, Forsvarets kompetansesenter for internasjonal virksomhet, Institutt for forsvarsstudier, Forsvarets institutt for ledelse, Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste og Norges idrettshøyskole/Forsvarets institutt. Den 1. januar 2002 ble Forsvarets skolesenter (FSS) opprettet som ledd i omstillingen i Forsvaret. FSS skal sørge for at personellet i organisasjonen til enhver tid har den kompetansen som kreves for å løse organisasjonens oppdrag.

Forsvarets høyskole (FHS) skal gi nøkkelpersonell i militær og sivil sektor kunnskap om og innsikt i norske forsvars-, utenriks- og sikkerhetspolitiske faktorer som påvirker det norske totalforsvar.

Forsvarets stabsskole (FSTS) skal kvalifisere personell for stabstjeneste og lederstillinger på midlere og høyere nivå til krigs- og fredsorganisasjonen.

Forsvarets forvaltningsskole (FFS) skal bidra til at Forsvaret har faglig kompetanse for å sikre nødvendig utvikling innen fagfeltet forvaltning. Skolen skal tilføre FSTS forvaltningskompetanse mht. utdanning på stabsskole II-nivå. Videre skal skolen gjennomføre funksjonsrettede kurs og seminarer innenfor fagfeltet forvaltning.

Institutt for forsvarsstudier (IFS) driver forskning hovedsakelig innenfor tre programområder: militærteori og strategiske studier; norsk sikkerhetspolitikk; forsvarspolitik og forsvarskonsept; samt internasjonale konflikt- og samarbeidsmønstre.

Forsvarets kompetansesenter for internasjonal virksomhet (FOKIV) skal videreutvikle Forsvarets kompetanse knyttet til nasjonalt og internasjonalt samarbeid, samt doktriner og konsepter om flernasjonale operasjoner.

Forsvarets fjernundervisning (FFU) er rådgivende, koordinerende og utøvende funksjonsansvarlig for fjernundervisning og nettbaserte opplæringsystemer. Innen dette ligger å utvikle standarder, verktøy, metoder og pedagogikk.

Forsvarets institutt for ledelse (FIL) skal bidra til at Forsvaret har faglig kompetanse for å sikre nødvendig utvikling innen fagfeltet ledelse. FIL skal tilføre FSTS ledelseskompetanse mht. utdanningen på stabsskole II-nivå, og gjennomføre kurs og seminarer innen fagfeltet ledelse.

Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste (FSES) skal ivareta Forsvarets behov for opplæring i etterretnings- og sikkerhetstjeneste, og delta i produksjon av den sivile forvaltningens behov for sikkerhetstjeneste.

Norges idrettshøgskole/Forsvarets institutt (NIH/F) er Forsvarets kompetansesenter og overordnet faginstans for fysisk fostring, og skal utøve forskning og fagutvikling innen sitt område.

Mange av de ovennevnte enkeltinstitusjonene som nå samles ved skolesenteret har hver for seg utviklet høy kompetanse innenfor sine spesialfelt. Videreutviklingen av FSS skal ikke medføre at de enkelte kompetansemiljøene mister den styrke som ligger i deres egenart og kyndighet.

Forsvarets militærgeografiske tjeneste

Forsvarets militærgeografiske tjeneste skal sørge for at norske og allierte enheter i Norge har kart og militærgeografisk informasjon som øker deres stridsevne og handlefrihet. All informasjon skal tilfredsstillende nasjonale og allierte krav til standardisering.

Velferdstjenesten

Velferdstjenestens virksomhet er rettet mot alt personell i Forsvaret, med vernepliktige mannskaper som primær målgruppe. Velferdstjenesten skal bidra til å fremme trivsel og sosial trygghet for alt personell med sikte på økt effektivitet. Ordningen med innføringen av differensierte minimumssatser for Velferdstjenesten vil bli vurdert. De differensierte minimumssatsene er basert på avdelingens beliggenhet, størrelse og standard. Det skal legges særlig vekt på å gjennomføre en god og likeverdig velferdstjeneste ved avsidesliggende og mindre enheter. Sivilt-militært kultursamarbeid skal videreføres.

Voksenopplæringen er fra og med 1. august 2001 samorganisert med Velferdstjenesten. Voksenopplæringens primære målgruppe er vernepliktige mannskaper, vervede og kontrakts-/pliktjenestebefal. Virksomheten skal gi de enkelte vernepliktige mannskaper mulighet til å øke sin sivile kompetanse under førstegangstjenesten, og å ivareta deler av den enkeltes totale utdanningsløp. Det skal gis tilbud om samfunns- og samtidsorientering sammen med generell og individuell yrkes- og studieinformasjon. Videre gis det bistand etter behov til jobb- og studiesøking.

Lærlingeordningen

Forsvaret vil drive et aktivt rekrutteringsarbeid mot bransjer og bedrifter som utdanner i fag som Forsvaret etterspør. Samarbeidet med enkeltbedrifter, opplæringskontorer og store organisasjoner for utveksling av lærlinger skal videreutvikles. Det vil bli satset på utvidelse av fagkategoriene og flere lærlinger på kontrakt og som befalslærlinger. Lærlingeordningen i forsvarsgrenene koordineres av Forsvarets opplæringskontor, som nå er tillagt Vernepliktsverket. Ordningen er delvis inntektsfinansiert.

Feltprestkorpsset

Feltprestkorpsset skal utøve en fullverdig kirkelig tjeneste for alt Forsvarets personell i fred, krise og krig i samsvar med Den norske kirkes orden. Feltprestkorpsset gjennomfører tjenesten ved gudstjenester, diakoni, sjelesorg og kirkelige handlinger, gjennomfører sosialsamtaler som bidrar til personellomsorg og arbeider med rekreasjons- og trivselsfremmende tiltak.

Forsvarets ressursorganisasjon

Forsvarets ressursorganisasjon er en prosjektorganisasjon som ble opprettet i forbindelse med tidligere omstilling i Forsvaret. Ansvar for reduksjon og tilpasning av personellkorpsset til ny struktur er tillagt linjeorganisasjonen. Personellens trygghetsbehov skal ivaretas ved at ressursorganisasjonen vil bli trukket inn så tidlig som mulig i prosessen for å bidra med støtte og veiledning. Ressursorganisasjonens hovedoppgaver er å yte støtte både til linjeorganisasjonen og i forhold til den enkelte arbeidstaker gjennom å veilede forventet overtallig personell mot ny karriere og forvalte overtallig personell. Ressursorganisasjonen skal støtte og forvalte personellet slik at det snarest mulig finner arbeid i eller utenfor Forsvaret. Det tas sikte på å vurdere nærmere behov for samordning av ressur-

sene med linjeorganisasjonen, og om den kompetansen som ressursorganisasjonen har opparbeidet, kan brukes på flere områder.

Rustningskontroll

Norske interesser innenfor internasjonal rustningskontroll skal ivaretas ved å pålegge og iverksette tiltak som følge av inngåtte rustningskontrollavtaler. Arbeidet innebærer å gi direktiver og følge opp passive tiltak, informasjonsutveksling, delta i det koordinerende rustningskontrollarbeidet internasjonalt, forvalte en gruppe av kvalifisert ekspertpersonell og inspektører og bidra til at alt personell er kjent med avtalene, følge pågående forhandlinger og gi vurderinger mht. fremtidige rustningskontrollavtaler.

Støtte til partnerland

Det gis støtte til partnerland til gjennomføring av bilaterale aktiviteter og tiltak i henhold til samarbeidsplanene med partnerland, herunder støtte til kurs og seminarer i regi av Forsvarsdepartementet og ulike forsvarsstaber. Tiltak som for eksempel medie- og informasjonsseminar, er ledd i norsk støtte til utviklingen av demokrati i partnerland. Foruten generelle kurs i tilknytningen PfP Partnership Work Programme (PWP), vil støtten bli prioritert til samarbeidsprosjekter med Russland, Baltikum, og øvrige søkerland til NATO-medlemskap.

Prosjekter i Baltikum

Hoveddelen av Norges forsvarsrelaterte støtte til de baltiske statene finner sted innenfor en forbedret bilateral ramme, og reguleres gjennom årlige tiltaksplaner med hvert av landene. Samarbeidet utvikler seg i henhold til den generelle fremdriften i forholdet mellom NATO og de baltiske land på PfP-området. Tiltaksplanene inneholder aktiviteter som besøksutveksling, bilaterale samtaler, overføring/donasjon av forsvarsmateriell, utdanning og kursvirksomhet, felles øvelser, samt rådgivning på en hel rekke områder. I tillegg vil Norge være en tung bidragsyter i arbeidet med å videreutvikle trenings-senteret for hæraktiviteter i Adazi, Latvia. Norge vil også videreføre de årlige bilaterale konsultasjonene med hvert av landene om utviklingen av deres Membership Action Plan (MAP) og PfP Planning and Review Process (PARP).

I tillegg til bilateral aktivitet, støtter Norge også de baltiske stater innenfor rammen av flernasjonale prosjekter. En viktig forutsetning for prosjektstøtten er at de baltiske land gradvis overtar ansva-

ret og videreføringen av prosjektene. Den multilaterale støtten koordineres innenfor diskusjons- og koordineringsforumet Baltic Security Assistant Group (BALTSEA). Norge vil fortsette sitt formannskap i styringsgruppen også i 2003.

Norge vil videreføre støtten til de baltiske prosjektene BALTRON (en baltisk minerydderskvadron) og den baltiske dykkerskolen, BALTNET (et regionalt luftkontroll- og koordineringssenter), og BALTDEFCOL (den baltiske stabsskolen). Det forventes at BALTBAT (en bataljon for fredsbevarende operasjoner) vil overtas av baltiske myndigheter innen utgangen av 2002 og støtten vil derfor videreføres innenfor en endret ramme. I tillegg vil Norge lede et arbeid med et prosjekt for vertslandstøtte (BALTHNS) med hvert av landene, samt lede utviklingen av et internett-basert utdannelsestilbud i samarbeid med USA – BALTVIMA (Baltic Virtual International Military Academy).

Arctic Military Environmental Cooperation (AMEC)

AMEC er et militært miljøprogram mellom Norge, USA og Russland. Formålet med AMEC er å bedre miljøsikkerheten i de arktiske områder. Dette skal gjøres ved å gjennomføre avtalte fellesprosjekt som vil motvirke radioaktiv og konvensjonell forurensningsfare fra militære aktiviteter. I tillegg skal AMEC skape tillit og kontakt mellom de militære myndighetene. AMEC har utviklet et titalls prosjekter som er under gjennomføring, og med omfattende deltakelse av russiske militære myndigheter.

AMEC kan medvirke til bedre fysisk sikring av atomanlegg og derigjennom redusere trusselen for bruk av radioaktivt materiale som terrorvåpen, samt bidra til et tryggere og sikrere livsmiljø i regionen. Å løse miljøproblemene i Nordvest-Russland krever finansiell og teknisk bistand fra flere land. Norge ønsker derfor å styrke det multilaterale samarbeidet som AMEC representerer.

Norsk støtte til omskolering av russiske offiserer

Hovedmålet med det norske omskoleringsprosjektet er å øke muligheten for at overtallige russiske offiserer kan skaffe seg arbeid på det sivile arbeidsmarkedet. Tiltaket har også som formål å bidra til fortsatt utdyping av tillit og gjensidig forståelse på det forsvarsrelaterte området mellom Norge og Russland. Tatt i betraktning vår felles grense mot Russland i nord, er norsk forsvarsrelatert samarbeid med Russland i betydelig grad fokusert på nordområdene. Det har derfor vært naturlig å avgrense engasjementet på omskolingssektoren til Nordvest-Russland.

Kursene gjennomføres i Murmansk og går over fire måneder, med faginnhold tilpasset lokale behov. Prosjektet er meget godt mottatt i Nord-vest-Russland, hvor det er et stort behov for å omskolere offiserer til sivile yrker. Det er inngått en intensjonsavtale mellom forsvarsdepartementene i Norge og Russland, mens gjennomføringen av prosjektet på lokalt hold er forankret i en avtale mellom samtlige parter, dvs. de respektive forsvarsdepartementene, de russiske utdanningsinstitusjonene og Høgskolen i Bodø.

Post 50 Overføring statens pensjonskasse

Posten er redusert med 4,4 mill. kroner. Posten gjelder førtidspensjonering av sivile før Folketrygden overtar ansvaret. Det forventes en økning i bruk av virkemiddelet, men posten reduseres da

andel overgang til Folketrygden er større (gamle avtaler) enn tilgang nye avtaler.

Post 70 Renter låneordning

Posten er økt med 0,2 mill. kroner. Posten gjelder utgifter til rentestønad for å dekke differansen mellom utlånsrenten i Befalets låneordning og markedsrenten, samt utbetalinger av garantiansvar.

Post 90 Lån til boligformål

Posten er økt med 0,3 mill. kroner. Posten gjelder utgifter til forskudd for å dekke likviditetsbehov ved etablering av bolig på nytt tjenestested for militært og sivilt personell som flytter ifm. organisasjonsendringer.

Kap. 4725 Fellesinstitusjoner og inntekter under Forsvarets overkommando (jf. kap. 1725)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter	4 282	83 956	110 011
11	Salgsinntekter	52 440		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	998		
16	Refusjon fødselspenger	1 808		
17	Refusjon lærlinger	2 898		
18	Refusjon sykepenger	5 471		
70	Renter låneordning		1 965	2 200
90	Lån til boligformål		4 527	5 000
	Sum kap 4725	67 897	90 448	117 211

Kapitlet omfatter inntekter til FLO-IKT, Voksenopplæringen, Forsvarets sanitet og Forsvarets uniformsutvalg. Korrigert for priskompensasjon er post 01 økt med 21,5 mill. kroner. Økningen skyldes i hovedsak inntekter ifm. drift av Crossfox

(NATO Strike Fleet radiosystem) og leieinntekter ved Akershus kommandantskap. Post 70 og 90 gjelder renteinntekter fra Forsvarets låneordning og tilbakebetaling avdrag i forbindelse med denne.

Kap. 1731 Hæren (jf. kap. 4731)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	4 617 272	4 354 933	4 565 695
	Sum kap 1731	4 617 272	4 354 933	4 565 695

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er posten netto økt med 33 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002. Styrkeproduksjon for flernasjonale operasjoner utgjør ca. 70 mill. kroner. Denne endringen er av budsjetteknisk karakter da utgiften tidligere har vært finansiert over et annet utgiftskapittel. Posten er således reelt redusert med 37 mill. kroner.

For å oppnå de mål som Stortinget la til grunn ved behandling av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), har Hæren gjennomført omfattende strukturtiltak. Dette har medført netto innsparing på Hærens kapittel. Av strukturtiltak kan nevnes nedleggelse av distriktskommandoer og territorielle distrikter, samtidig som Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke (FIST-H) er opprettet.

Overordnede oppgaver

Hærens hovedoppgave er å styrkeprodusere til Forsvarets styrkestruktur, gjennomføre pålagt fredsvirksomhet, samt å bidra til å løse oppdrag i fred, krise og krig både nasjonalt og internasjonalt.

Hæren skal omorganiseres i henhold til Stortingets vedtak ifm. behandling av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002). Målet med omleggingen av Hæren er å etablere et moderne forsvar med betydelig forbedret operativ evne, som kan løse et bredere spekter av oppgaver – oftest sammen med allierte styrker – raskere og mer effektivt enn i dag.

Hæren skal bestå av fleksible og mobile styrker med kort reaksjonstid som skal være i stand til å løse oppdrag både nasjonalt og internasjonalt. Hæren skal utføre suverenitetshevdelse på norsk territorium og støtte de andre forsvarsgrenene, Heimevernet og totalforsvaret for øvrig. Styrkeproduksjon og vedlikehold av kapasiteter skal kontinuerlig tilpasses ny struktur.

Organisering og styrkestruktur

Arbeidet med å videreutvikle og effektivisere Hærens styrkestruktur fortsetter i 2003. Hæren skal etablere sin del av Forsvarets innsatsstyrke (FIST-H) ved å justere organisasjonen og materielloppsettet til Brigade 12 slik at FIST-H inngår som en del av brigaden. FIST-H vil bestå av en hurtig reaksjonsstyrke på høy beredskap, en reaksjons- og oppfølgingsstyrke som skal stå på beredskap eller ivareta et løpende uteengasjement, samt en forsterkningsstyrke på beredskap. Ordningen vil skape større sikkerhet i planleggingen og samtidig sette klarere rammer for hva Hæren kan delta med.

Telemark bataljon vil bli omorganisert i 2003 til den hurtige reaksjonsstyrken som inngår i FIST-H. Styrken vil få nytt standkvarter i Østerdal garnison, parallelt med at Hærens virksomhet på Heistadmoen avvikles. Det vil skje en utvikling av Utdannings- og kompetansesenteret for Hærens kampvåpen (KAMPUKS) i Østerdal garnison, ved overføring av virksomhet fra Haslemoen og Hvalsmoen. Det skal videre etableres en felles befalskole for Hærens kampvåpen i Østerdal garnison. Infanteriets befalsskoler i Harstad legges ned. Det vil også være en videreutvikling av Utdannings- og kompetansesenteret for Hærens logistikkvåpen (LOGUKS) på Sessvollmoen med overføring av virksomhet fra Helgelandsmoen.

Utdanning og kompetanse

Omleggingen fordrer at Hærens kompetanseutvikling og utdanning med tilhørende forskning fortsatt effektiviseres og tilpasses en situasjon med krav til økt kvalitet og redusert personellstruktur. Kompetanseutvikling tar tid. Kompetanseplanlegging gis prioritet under omstillingen i perioden 2003–2005. Det kreves en samordning av utdanningen for å kunne opprettholde og videreutvikle et effektivt og attraktivt utdanningssystem. Riktig kompetansebeholdning tilpasset ny hærstruktur blir en hovedutfordring.

Tabell 6.3 Utdanning i Hæren (opptakskvoter)

Kategorier	Mål 02	Mål 03	Endringer 02–03
Grunnleggende befalsutdanning	700	600	-100
Høyere utdanning med rett og plikt til yrkestilsetting	170	140	-30
Videregående utdanning for befal	146	146	0
Sum	1016	886	-130

Personell

Hæren skal i perioden 2003–2005 redusere personellkorpset for å oppnå målsettingen om reduserte driftskostnader i Forsvaret. Så langt har Hæren redusert personellkorpset med i overkant av 700 årsverk. I den nye Hæren er det behov for et høyt antall yngre offiserer i utdanningsorganisasjonen og innsatsstyrkene. I tillegg vil det være behov for å opprettholde et relativt høyt antall offiserer på de lavere og midlere gradsnivåene for å fordele og redusere belastningen ifm. flernasjonale operasjoner. Dette krever en balansert personellstruktur med fokus både på kompetanse og alderssammensetning. I det videre arbeidet med personellstrukturen er det også nødvendig med en nærmere ana-

lyse av organisasjonens behov for videreutdanning av personellet.

Drift og vedlikehold

Driftsutgiftene i Hæren vil bli fulgt nøye opp i 2003. Det vil bli lagt spesiell vekt på å etablere et mer hensiktsmessig nivå, ved bl.a. å konsentrere virksomheten. Kapasiteter som ikke lenger er en del av den fremtidige strukturen, skal snarest mulig avvikles. Materiell som ikke skal overføres til Heimvernet, skal raskest mulig avhendes. Overflødig eiendommer, bygg og anlegg skal så raskt som mulig utfases og leieforhold avvikles.

Kap. 4731 Hæren (jf. kap. 1731)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter	8 833	74 609	77 633
11	Salgsinntekter	124 418		
15	Refusjon fra arbeidsmarkedstiltak	3 518		
16	Refusjon fødselspenger	11 148		
17	Refusjon lærlinger	4 007		
18	Refusjon sykepenger	46 189		
	Sum kap 4731	198 113	74 609	77 633

Post 01 er økt med 3 mill. kroner som tilsvarende pris-kompensasjonen. Kapitlet omfatter serveringsavgift ved salg av måltider fra Forsvarets messer, inntekter ved utleie av kvarter-, familie- og tjenesteboliger, inntekter ved salg av materiell, refusjoner for

lønnsutgifter til yrkesvalghemmede og refusjoner Troms militære sykehus. Videre inneholder kapitlet refusjoner for vedlikehold av forhåndslagret materiell.

Kap. 1732 Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	2 868 370	2 647 003	2 882 024
	Sum kap 1732	2 868 370	2 647 003	2 882 024

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er posten netto økt med 112 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002.

For å oppnå de mål som Stortinget la til grunn ved behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), har Sjøforsvaret gjennomført strukturtiltak. Sjøforsvaret har bl.a. overtatt rekruttutdanningen for Luftforsvaret.

Overordnede oppgaver

Sjøforsvarets hovedoppgave er å styrkeprodusere til Forsvarets styrkestruktur, gjennomføre pålagt fredsvirksomhet og bidra til å løse oppdrag i fred, krise og krig både nasjonalt og internasjonalt.

Sjøforsvaret skal omorganiseres i henhold til Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002). Målet med omleggingen av Sjøforsvaret er å etablere et moderne forsvar med betydelig forbedret operativ evne, som kan løse et bredere spekter av oppgaver – oftest sammen med allierte styrker – raskere og mer effektivt enn i dag.

Sjøforsvaret skal bestå av fleksible og mobile styrker med kort reaksjonstid som skal være i stand til å løse oppdrag både nasjonalt og internasjonalt. Sjøforsvaret skal utføre suverenitetshevdelse i norsk territorialfarvann, ivareta norske suverene rettigheter gjennom nødvendig myndighetsutøvelse til havs, og gi støtte til de andre for-

svarsgrenene, Heimevernet og totalforsvaret for øvrig. Styrkeproduksjon og vedlikehold av kapasiteter skal kontinuerlig tilpasses ny struktur.

Organisering og styrkestruktur

Arbeidet med oppbygging av ny struktur og med å videreutvikle Sjøforsvaret til en mer rasjonell og effektiv virksomhet, fortsetter og har høy prioritet i 2003. Sjøforsvaret skal utvikles videre mot en mer mobil og fleksibel struktur. Eldre og uhensiktsmessig materiell fases ut av styrkestrukturen.

Forsvaret skal administrere og drifte Hauk-klassen MTB-er fra Haakonsværn orlogsstasjon (HOS), og videreføre Olavsvern som base under HOS. Regjeringen legger ikke opp til en videre deltakelse i Prosjekt Viking. De gjenværende tre landgangsfartøyene utfases i 2003. Førstegangstjeneste for mannskaper til Sjøheimevernet etableres ved KNM Harald Haarfagre, og Kystradar Sør legges ned i 2003.

Utdanning og kompetanse

De nærmeste årene vil kompetanseutvikling for og bemanning av nye fregatter, representere en stor utfordring for Sjøforsvaret. Samtidig medfører anskaffelsen av nye MTB-er og oppbyggingen av en mobil kystjegerkommando behov for ny kompetanse. Dette krever at virksomheten ved Sjøforsvarets skoler moderniseres og rettes inn mot ny struktur. Økt bruk av simulatorer og teknologi-basert opplæring skal bidra til høyere læringseffekt og bedre utnyttelse av ressursene.

Tabell 6.4 Utdanning i Sjøforsvaret (opptakskvoter)

Kategorier	Mål 02	Mål 03	Endring 02–03
Grunnleggende befalsutdanning	316	316	0
Høyere utdanning med rett og plikt til yrkestilsetting	106	106	0
Videregående utdanning for befal	132	111	-21
Sum	554	533	-21

Personell

Bemanningsreduksjoner er gjennomført, og Sjøforsvarets organisasjon er i hovedsak tilpasset vedtatt struktur. Personellkorpset er redusert med i overkant av 250 årsverk fra september 2000. Utfordringen i 2003 vil være å tilpasse personellressursene til ny organisasjon.

Det skal sikres en balansert personellstruktur, både mht. antall, kompetanse og alderssammensetning. Dette krever at Sjøforsvaret utdanner personell til ny og eksisterende virksomhet.

Drift og vedlikehold

Driftsutgiftene i Sjøforsvaret vil bli fulgt nøye opp i 2003. Det vil bli lagt spesiell vekt på å etablere et hensiktsmessig nivå, ved bl.a. å konsentrere virksomheten. Kapasiteter som ikke lenger er en del av den fremtidige strukturen, skal snarest mulig avvikles. Materiell som ikke skal overføres til Heimevernet, skal raskest mulig avhendes. Overflødig eiendommer, bygg og anlegg skal så raskt som mulig utfases og leieforhold avvikles for å redusere driftsutgiftene.

Kap. 4732 Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter	9 685	42 805	44 539
11	Salgsinntekter	44 100		
15	Refusjon fra arbeidsmarkedstiltak	443		
16	Refusjon fødselspenger	5 696		
17	Refusjon lærlinger	4 166		
18	Refusjon sykepenger	25 548		
	Sum kap 4732	89 638	42 805	44 539

Post 01 er økt med 1,7 mill. kroner som tilsvarer priskompensasjon. Kapitlet omfatter serveringsavgift ved salg av måltider fra Forsvarets messer, inn-

tekter ved utleie av kvarter, familie- og tjenesteboliger.

Kap. 1733 Luftforsvaret (jf. kap. 4733)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	3 858 696	3 691 716	3 578 024
	Sum kap 1733	3 858 696	3 691 716	3 578 024

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er posten netto redusert med 250 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002.

For å oppnå de mål som Stortinget la til grunn ved behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), har Luftforsvaret gjennomført omfattende strukturtiltak. Dette har medført innsparing på Luftforsvarets kapittel. Av strukturtiltak kan nevnes nedleggelse av Stavern, Gråkallen og Kongsvinger. Luftforsvaret har justert sin aktivitet som følge av operasjonen i Afghanistan, og det er derfor overført 78 mill. kroner til kapittel 1792 for delvis dekning av utgifter til F16-deployering i Afghanistan.

Overordnede oppgaver

Luftforsvarets hovedoppgave er å styrkeprodusere til Forsvarets styrkestruktur, gjennomføre pålagt fredsvirksomhet og bidra til å løse oppdrag i fred, krise og krig både nasjonalt og internasjonalt.

Luftforsvaret skal omorganiseres i henhold til Stortingets vedtak ifm. behandling av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002). Målet med omleggingen av Luftforsvaret er å etablere et moderne forsvar med betydelig forbedret operativ evne, som kan løse et bredere spekter av oppgaver – oftest sammen med allierte styrker – raskere og mer effektivt enn i dag.

Luftforsvaret skal bestå av fleksible og mobile styrker med kort reaksjonstid som skal være i stand til å løse oppdrag både nasjonalt og internasjonalt. Luftforsvaret skal utføre suverenitetshevdelse i norsk luftterritorium og støtte de andre for-

svarsgrenene, Heimevernet og totalforsvaret for øvrig i fred, krise og krig. Styrkeproduksjon og vedlikehold av kapasiteter skal kontinuerlig tilpasses ny struktur.

Organisering og styrkestruktur

Omorganiseringen av Luftforsvaret fortsetter i 2003. Rasjonaliseringer i Luftforsvarets struktur vil bli ytterligere vurdert som en følge av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002). I tråd med proposisjonen vil det bli iverksatt utredninger med sikte på å identifisere løsninger for Forsvarets totale behov for transport- og tankflykapasitet, og evt. nedleggelse av Gardermoen flystasjon i denne forbindelse.

I 2003 skal midtlivsoppdateringen av F-16 kampfly ferdigstilles. Det anskaffes målbelysningsutstyr til F-16. Målbelysningsutstyret og midtlivsoppdateringen av F-16 gjør flyene bedre i stand til å engasjere mål på egne premisser med egnede presisjonsvåpen. Luftvern utdannings- og kompetansesenter (LVUKS) på Rygge opprettes i 2003.

Utdanning og kompetanse

Omleggingen fordrer at Luftforsvarets kompetanseutvikling og utdanning med tilhørende forskning fortsatt effektiviseres og tilpasses en situasjon med krav til økt kvalitet og redusert personellstruktur. Kompetanseutvikling tar tid. Kompetanseplanlegging gis derfor prioritet under omstillingen i perioden 2003–2005. Luftforsvaret skal rekruttere og utdanne offiserer og mannskap i et omfang som er tilpasset Luftforsvarets struktur og bidrag til Forsvarets struktur for øvrig.

Tabell 6.5 Utdanning i Luftforsvaret (opptakskvoter)

Kategorier	Mål 02	Mål 03	Endringer 02–03
Grunnleggende befalsutdanning	294	340	46
Høyere utdanning med rett og plikt til yrkestilsetting	76	95	19
Videregående utdanning for befal	98	116	18
Sum	468	551	83

Personell

Et redusert personellkorps vil være en avgjørende faktor for å redusere Luftforsvarets driftsutgifter. Det arbeides for å sikre en balansert personellstruktur, både mht. totalmengde, kompetanse- og alderssammensetning. Personellkorpset i Luftforsvaret er redusert med i overkant av 500 årsverk siden september 2000.

Drift og vedlikehold

Driftsutgiftene i Luftforsvaret vil bli fulgt nøye opp i 2003. Det vil bli lagt spesiell vekt på å etablere et hensiktsmessig nivå, ved bl.a. å konsentrere virksomheten. Kapasiteter som ikke lenger er en del av den fremtidige strukturen, skal snarest mulig avvikles. Materiell som ikke skal overføres til Heimevernet, skal raskest mulig avhendes. Overflødig eiendommer, bygg og anlegg skal så raskt som mulig utfases og leieforhold avvikles.

Kap. 4733 Luftforsvaret (jf. kap. 1733)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter	37 917	100 511	104 899
11	Salgsinntekter	77 691		
15	Refusjon fra arbeidsmarkedstiltak	850		
16	Refusjon fødselspenger	11 331		
17	Refusjon lærlinger	3 890		
18	Refusjon sykepenger	41 675		
	Sum kap 4733	173 354	100 511	104 899

Post 01 er økt med 4,4 mill. kroner som tilsvarer priskompensasjonen. Kapitlet omfatter inntekter ved utleie av kvarter-, familie- og tjenesteboliger,

refusjon fra NATO vedrørende drift av fjernvarslingsstasjoner, inntekter fra vedlikeholdsoppdrag mm.

Kap. 1734 Heimevernet (jf. kap. 4734)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	791 307	699 342	1 064 039
	Sum kap 1734	791 307	699 342	1 064 039

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er posten økt med 320 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002. Av dette utgjør 194 mill. kroner overtakelse av nye oppgaver/garnisoner i 2003. Denne endringen er av budsjetteknisk karakter da utgiften tidligere har vært finansiert over et annet utgiftskapittel. Reelt er posten økt med 126 mill. kroner.

Det planlegges med en økt øvings-/treningsaktivitet for Heimevernet ift. vedtatt budsjett 2002. Dette for å kunne holde det øvingsnivået som Stortinget la opp til ved behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

Overordnede oppgaver

Heimevernets hovedoppgave er å styrkeprodusere til Forsvarets styrkestruktur og å gjennomføre pålagt fredsvirksomhet. Heimevernet skal omorganiseres i tråd med Stortingets vedtak ifm. behandling av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001) og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

Heimevernet skal utgjøre det territoriale landforsvar, herunder sikre totalforsvarets mobilisering, overvåke landområdet og gi nødvendig støtte til Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvarets operasjoner. Heimevernsdistriktssjefene skal være territoriale sjefer i fred, krise og krig.

Heimevernet skal gi støtte til det sivile samfunn, bl.a. gjennom å bidra til å avverge eller begrense naturkatastrofer og andre alvorlige ulykker. Heimevernet skal støtte forsvarsgrenene, totalforsvaret og det sivile samfunnet.

For å synliggjøre det økte ansvaret for territoralforsvaret som Heimevernet er gitt etter omleggingen, vises de samlede utgifter fordelt på drift og investering i tabellen nedenfor.

Organisering og styrkestruktur

Som følge av at Heimevernet skal utgjøre det territoriale landforsvar er Heimevernets 18 distrikter

omorganisert for å kunne planlegge og lede operasjoner innenfor dette konseptet. Heimevernets struktur videreføres og heimevernsdistriktene videreutvikles som nivå tre i kommandokjeden med territorielt ansvar i fred, krise og krig. Heimevernet vil fortsatt ha en mobiliseringsstyrke på om lag 83 000 mann hvorav 73 000 tilhører landheimevernet. Styrkeproduksjon og vedlikehold av kapasitetene skal kontinuerlig tilpasses ny struktur i takt med innføringen av denne. Styrkeproduksjonen i Heimevernet legges til Garnisonen i Porsanger, samt Værnes og Heistadmoen. Virksomheten ved heimevernsskolen på Dombås videreføres med en våpenskole og en kursavdeling.

Heimevernets krigsstruktur vil bli videreutviklet gjennom en revidert oppdragsportefølje, en rekke materiellprosjekter og overføring av overskuddsmateriell fra forsvarsgrenene.

Utdanning og kompetanse

Ressurssituasjonen og omleggingen av Heimevernet fordrer at Heimevernets kompetanseutvikling og utdanning med tilhørende forskning effektiviseres og tilpasses en situasjon med krav til økt kvalitet. Det skal innføres en ny utdanningsmodell for heimevernsmannskaper. Målet er at 800 soldater påbegynner 100 operative dagers førstegangstjeneste på Værnes i 2003. For øvrig vil inntil 70 pst. av Heimevernets mannskaper gjennomføre årlig trening i et differensiert treningsmønster, hvor trening av befal og spesialister blir prioritert. Virksomheten i Heimevernet preges av overgang til ny struktur. Årlig trening vil bli gjennomført slik at Heimevernets samlede militære kapasitet blir størst mulig.

Personell

Innen utgangen av 2005 vil antall årsverk i Heimevernet øke i forhold til dagens organisasjon. Det skal sikres en balansert personellstruktur, både mht. totalmengde, kompetanse- og alderssammensetning.

Tabell 6.6 Investeringsutvikling på Heimevernet

		(i mill. kr)			
Post		Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003	Pst. endr. 2002-03
01	Heimevernets driftsutgifter	791,3	699,3	1 064,0	52,2%
45	Heimevernets investeringsutgifter	108,2	50,0	173,8	247,6%
	Sum Heimevernets totale utgifter	899,5	749,3	1 237,8	65,2%

Tabell 6.7 Utdanning i Heimevernet (opptakskvoter)

Kategorier	Mål 02	Mål 03	Endringer 02–03
Grunnleggende befalsutdanning	200	205	5
Sum	200	205	5

Drift og vedlikehold

Heimevernets materiellbehov skal delvis dekkes ved overføringer av kurant overskuddsmateriell fra forsvarsgrenene. Det vil i 2003 bli lagt spesiell vekt på å etablere et riktig nivå på driftsutgiftene i Heimevernet, ved bl.a. konsentrasjon av virksomhe-

ten. Kapasiteter som ikke lenger er en del av den fremtidige strukturen, skal snarest mulig avvikles. Overflødige eiendommer, bygg og anlegg skal så raskt som mulig utfases og leieforhold avvikles for å redusere driftsutgiftene.

Kap. 4734 Heimevernet (jf. kap. 1734)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter	1 032	2 467	2 567
11	Salgsinntekter	1 847		
15	Refusjon fra arbeidsmarkedstiltak	176		
16	Refusjon fødselspenger	984		
17	Refusjon lærlinger	120		
18	Refusjon sykepenger	4 343		
	Sum kap 4734	8 502	2 467	2 567

Post 01 er økt med 0,1 mill. kroner som tilsvarer priskompensasjonen. Kapitlet omfatter inntekter

ved bl.a. utleie av kvarter-, familie- og tjenesteboliger og inntekter ved salg av mindre materiell.

Kap. 1735 Forsvarets etterretningstjeneste

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
21	Spesielle driftsutgifter	560 045	600 539	660 111
	Sum kap 1735	560 045	600 539	660 111

Etterretningstjenesten skal, iht. lov av 20. mars 1998 nr. 11 om etterretningstjenesten, innhente, bearbeide og analysere informasjon som angår norske interesser ift. fremmede stater, organisasjo-

ner eller individer. På denne bakgrunn skal det utarbeides risikoanalyser og etterretningsvurderinger som kan bidra til å ivareta viktige nasjonale sikkerhetsinteresser.

Etterretningstjenesten skal betjene militære brukere. I tillegg skal tjenesten holde Forsvarsdepartementet og andre berørte departementer orientert om relevante endringer i den militære og politiske situasjon i norsk interesseområde.

På områder som tjener nasjonale sikkerhetsinteresser, skal det etableres og opprettholdes samarbeid og gode forbindelser med tilsvarende tjenester i andre land.

For å ivareta de oppdrag som er tillagt tjenesten, vektlegges høy faglig kompetanse og videreut-

vikling av den tekniske standard. Endringene i trusselbildet og kampen mot internasjonal terrorisme gir nye oppgaver for etterretningstjenesten med økt fokus utover våre nærområder. Dette, kombinert med en svært hurtig og omfattende teknologisk utvikling, gjør det nødvendig å iverksette tiltak for å modernisere tjenesten. Moderniserings tiltakene reflekteres i den økning i budsjettet som er foreslått for 2003.

Kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap 1760, postene 45 og 47</i>	525 915	620 393	574 082
44	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres, kan nyttes under kap 1760, post 47</i>	109 431	147 000	108 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 648 269	6 266 846	6 763 495
47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 096 963	1 839 819	2 504 650
48	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	165 870	270 443	194 000
75	Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap 1760, post 44</i>	145 129	180 000	180 000
	Sum kap 1760	7 691 577	9 324 501	10 324 227

Post 01 Driftsutgifter

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er posten netto redusert med ca. 70 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2002. Posten er redusert med 170 mill. kroner som er overført til kapittel 2463 og gjelder den aktiviteten Forsvarsbygg skal gjennomføre. I tillegg er 100 mill. kroner overført fra kapittel 1760, post 45 for gjennomføringskostnader ifm. program Golf. Begge endringen gjelder rene budsjettekniske justeringer som ikke innebærer noen reell aktivitetsendring.

Posten dekker gjennomføringskostnader til anskaffelsesprosjekter i Forsvaret.

Post 44 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel

Posten er reelt redusert med 39 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2002. Reduksjonen skyldes færre nye prosjekter og redusert fremdrift i eksisterende prosjekter.

Posten skal dekke de nasjonale utgifter som er knyttet til gjennomføringen av NATOs investeringsprogram for sikkerhet i Norge. Posten skal dekke alle nasjonale utgifter i prosjekter som er autorisert for gjennomføring og utgifter til forhåndsfinansierte prosjekter.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er posten netto økt med ca. 433 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002. 100 mill. kroner er budsjetteknisk overført til kapittel 1760, post 01. Beløpet gjelder gjennomføringskostnader ifm. program Golf. Brutto rammeøkning for 2003 er følgende 533 mill. kroner. Gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), ble posten økt med 607 mill. kroner for 2002. Forslaget for 2003 innebærer således en reell reduksjon på 74 mill. kroner, eller 1,1 pst., ift. 2002 når det tas hensyn til de ekstra midlene i 2002.

Posten omfatter utgifter til investeringer i nytt materiell til Forsvaret.

Post 47 Nybygg og nyanlegg

Posten er økt med 665 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002. Økningen skyldes viktige omleggingsrelaterte behov innen eiendommer, bygg og anlegg (EBA). Av økningen er 25 mill. kroner budsjetteknisk overført fra kapittel 1795 Kulturelle og allmenntilgode formål. 120 mill. kroner av utgiftsrammen er forutsatt dekket ved salg av EBA (jf. kapittel 4760, post 47 og 49).

Omleggingen av Forsvaret omfatter en betydelig satsing på utbygging av ny EBA, jf. Innst. S. nr. 342 (2000–2001), St.prp. nr. 45 (2000–2001), og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), St.prp. nr. 55 (2001–2002). Herunder skal også store arealer utrange- og avhendes.

Posten omfatter utgifter til oppføring av nybygg og anlegg og større moderniseringstiltak. Innenfor posten finansieres også større investeringstiltak for å ivareta bygningsmessige krav i lover og forskrifter, herunder brannverntiltak, utbedring av vann- og avløpsanlegg og andre pålegg av helse-, miljø- og sikkerhetshensyn. Posten kan også benyttes til erverv av EBA. Fra 2003 omfatter posten også nasjonale festningsverk tidligere finansiert over kapittel 1795 Kulturelle og allmenntilgode formål.

Post 48 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel

Posten er reelt redusert med 76 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002. Reduksjonen skyldes færre nye prosjekter og redusert fremdrift i eksisterende fellesfinansierte prosjekter. Fremdriftstakten for fellesfinansierte prosjekter fastsettes i sin helhet gjennom beslutninger i NATO.

Posten dekker utgifter til NATOs investeringsprogram for sikkerhet i Norge. For autoriserte prosjekter forskutteres utgifter på grunnlag av prognoser for forbruk. I utgangspunktet skal disse utgiftene dekkes av NATO og inntektsføres på kapittel 4760, post 48 samme år som de påløper. I den grad prognosene ikke holder, må innbetalinger justeres i den påfølgende oppgjørstermin. Utgiften på kapittel 1760, post 48 er derfor ikke alltid overensstemmende med inntekten på kapittel 4760, post 48 i det enkelte budsjettår, men over tid vil disse være like.

Post 75 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet

Posten er uendret sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002.

Posten skal dekke Norges bidrag til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, og utgjør ca. 2,1 pst. av alliansens kostnader avhengig av hvor mange land som deltar i den enkelte prosjektkategori.

Materiellinvesteringer – generelt

Behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), har resultert i bl.a. en ny investeringsprofil. Forsvarets investeringer innrettes og prioriteres mot oppbygging og etablering av den vedtatte strukturen. For 2003 vil eksisterende prosjekter bli videreført kun i den grad de bidrar positivt til den vedtatte strukturen. I tillegg vil nye prosjekter bli utviklet som konkrete bidrag til strukturen.

Først og fremst satser Forsvaret på investeringer i sjøforsvarsstyrker; om lag 1/3 av investeringsmidlene er planlagt brukt innen dette området i 2003. Prosjekt Nye fregatter er det samlet sett største enkeltprosjektet. For landstyrkenes del satses det i 2003 på tilpasning til flernasjonale operasjoner for Hærens del av FIST (FIST-H). Denne satsningen fremkommer særlig gjennom anskaffelse og tilpasning av brukt materiell i prosjekt Brukt Leopard 2 A4 og prosjekt Pansrede brukte spesialkjøretøy. I tillegg nevnes prosjekt Taktisk treningssystem som vil innebære en avgjørende heving av kvaliteten på utdannelsen til strid. Det satses også betydelige ressurser på luftforsvarsstyrker hvor prosjekt Nytt enhetshelikopter er det største enkeltprosjektet i 2003. I tillegg kommer prosjekt for oppgradering av luftvernssystemet NASAMS, samt prosjekt for oppgradering av utstyr for elektronisk krigføring for F-16. Videre satses det på felles infrastrukt-

tur, spesielt innen prosjektene IS/IT med FISBasis og Multirolle radio, MRR. Endelig bør nevnes satsingen på styrket evne til militært samvirke med allierte, herunder spesielt anskaffelsesprogram for Taktisk datalink 16. Av fremtidige viktige prosjekter som vil bli utviklet i 2003, bør spesielt nevnes prosjekt for innføring av nye roller og oppdrag for F-16 og prosjekt for erstatning av F-16 MLU.

Totalporteføljen

Forsvarets totale prosjektportefølje presenteres etter sine formål.

De enkelte strukturrelaterte objektene er innrettet mot å utføre funksjoner som knytter seg til Forsvarets ulike oppgaver.

De fleste objekter bidrar til å løse mer enn én funksjon og oppgave. Et objekt vil som oftest bestå av flere prosjekter, også av kategori 1-prosjekter, og planrammen er summen av prosjektenes kostnadsrammer. Kategori 1-prosjektene er i tillegg listet i en egen tabell og beskrevet i påfølgende tekst. Enkelte objekter har stor planramme og forventet utbetaling uten at de inneholder store enkeltprosjekter. Disse objektene inneholder en lang rekke enkeltprosjekter av lavere kategori, som til sammen gjør at totalbeløpet blir relativt stort. Totalrammen og forventet utbetaling på objektnivå vil variere fra år til år som følge av at prosjekter innen objektene blir avsluttet og nye kommer til.

Tabell 6.8 Objekttabell (i mill. kroner)

Formål/ Objekt	Kostnads- rammer	Gjenstå- ende pr 1/1 2003	Kontrakts- forpliktet pr 31/12 2002	Nye kontrakter 2003	Forventet utbeta- ling 2003	Behov for bestillings fullmakt
FELLESFORMÅL						
Felles- og støttefunksjoner	1 284	1 205	233	321	90	464
Felles infrastruktur	9 878	4 988	890	1 327	1 101	1 116
Felles befalsutdanning	74	29	26	0	18	8
HÆRSTYRKER						
Felles	6 820	4 539	764	1 546	717	1 593
Infanteriavdelinger	390	265	0	0	0	0
Artilleriavdelinger	3 243	2 307	554	0	122	432
Kavaleriavdelinger	3 896	641	606	172	195	583
Ingeniøravdelinger	1 090	677	163	21	86	98
Sambandsavdelinger	84	46	35	39	33	41
SJØFORSVARSSTYRKER						
Felles	679	426	36	121	31	126
Kystartilleri	973	729	100	136	36	200
Eskortefartøy	18 262	14 272	8 994	77	1 825	7 246
Missiltorpedobåter	1 662	357	98	14	112	0 ¹⁾
Undervannsbåter	2 495	2 411	169	347	121	395
Minefartøy/-enheter	1 253	1 253	15	30	27	18
Transport- og hjelpefartøy/-enheter	960	960	0	0	0	0

Tabell 6.8 Objekttabell (i mill. kroner)

Formål/ Objekt	Kostnads- rammer	Gjenstå- ende pr 1/1 2003	Kontrakts- forpliktet pr 31/12 2002	Nye kontrakter 2003	Forventet utbeta- ling 2003	Behov for bestillings fullmakt
Andre styrker	110	36	31	0	28	3
LUFTFORSVARSSTYRKER						
Felles	1 605	721	136	232	135	233
Kontroll og varsling	771	437	8	240	42	206
Luftvern	1 514	1 289	1 164	87	167	1 084
Kampfly	11 791	5 760	3 514	900	916	3 498
Helikopter	5 320	4 502	3 420	60	137	3 343
Overvåkingsfly	752	-108	54	11	20	45
Transportfly, andre flyenheter	5 228	5 168	62	50	58	54
HEIMEVERN						
Felles	1 114	958	105	130	148	87
Bordingsbåter	25	10	0	10	9	1
SPESIELLE FORMÅL						
Allierte anlegg med mer	160	24	86	0	5	81
Etterretning	1 700	1 700	0	0	0	0
Kystvakt	150	150	0	100	27	73
Andre prosjekter/tiltak				557	557	0
Sum	83 284	55 749	21 263	6 528	6 763	21 028

¹⁾ Kontraktsforhandlinger for Skjold-klassen MTB-er pågår frem til desember 2002. Kontrakt vil bli inngått i 2003, og det vil da bli besluttet hvor stort beløp av investeringskostnadene som skal belastes dette år.

Kategori 1-prosjekter

Kategori 1-prosjektene, som er Forsvarets største og viktigste investeringer, følges spesielt. Nye prosjekter, prosjekter med endringer i omfang/kostnadsrammen, og prosjekter som foreslås overført til en lavere kategori eller avsluttet, legges frem for Stortinget. Stortinget godkjenner endringer av omfang, men endringer forårsaket av pris- og valutaendringer, krever ikke særskilt godkjenning, jf. Innst. S. nr. 118 (1992–93), Innst. S. nr. 197 (1992–

93) og St.meld. nr. 17 (1992–93). I de prosjekter der utviklingsfasen er spesielt omfattende, vil denne fasen defineres som et eget prosjekt. Kostnadsrammen omfatter da normalt bare utviklingsfasen. Det bes ikke om særskilt godkjenning av faseoverganger for prosjekter der utviklingsfasen er en integrert del av prosjektet, eller for andre faseoverføringer. Når hoveddelen av materiellet er anskaffet, blir slike prosjekter normalt foreslått overført til en lavere kategori.

Tabell 6.9 Kategori 1-prosjekter (i mill. kroner)

Evt. endring	Formål/Objekt/ Prosjektbetegnelse	Kostnads- ramme (post 45)	Forventet gjenstående 1/1 2003	Forventet utbetaling 2003	Bestillings- fullmakter (post 45)
	FELLESFORMÅL				
	Felles infrastruktur				
	FISBasis	1 279	273	231	24
	Multi rolle radio (MRR)	2 171	360	220	233
	HÆRSTYRKER				
	Felles				
	Pansrede spesialkjøretøy på stridsvognchassis	1 187	295	55	0
Økning	Pansrede spesialkjøretøyer – brukt materiell	1 086	711	128	136
	Panserbekjempelsesvåpen – middels rekkevidde	1 220	1 180	41	954
	Taktisk treningssystem	568	444	136	227
	Program Soldat 2000	436	209	92	51
	Artilleriavdelinger				
	Divisjonsartilleri	2 841	1 915	87	263
	Kavaleriavdelinger				
	Brukte Leopard 2A4	1 300	876	133	496
	SJØFORSVARSSTYRKER				
	Eskortefartøy				
	Nye sjømålmissiler – utviklingsfase	1 808	292	162	130
	Nye fregatter – U/A/O fasene	14 706	12 266	1 663	7 116
	Missiltorpedobåter				
	Ny MTB-struktur	1 662	357	112	0
	Undervannsbåter				
	LUFTFORSVARSSTYRKER				
	Kampfly				
	Nye kortholdsmissiler og hjelmontert siktesystem	1 300	1 280	17	1 022
	F-16 EK	770	162	30	119
	Luftvern				

Tabell 6.9 Kategori 1-prosjekter (i mill. kroner)

Evt. endring	Formål/Objekt/ Prosjektbetegnelse	Kostnads- ramme (post 45)	Forventet gjenstående 1/1 2003	Forventet utbetaling 2003	Bestillings- fullmakter (post 45)
	NASAMS II	980	840	100	700
	Helikopter				
	Enhetshelikopter til Forsvaret	5 300	4 499	150	3 324

Kategori 1-prosjekter – Nye prosjekter for godkjenning

Forsvarsdepartementet (FD) legger ikke frem nye materiellinvesteringsprosjekter for godkjenning i denne proposisjonen.

Kategori 1-prosjekter – Godkjenning av endring av omfang og kostnadsrammer

Hærstyrker, felles

5026 Pansrede brukte spesialkjøretøy

Prosjektet ble vedtatt av Stortinget ved behandlingen av Innst. S. nr. 7 (1995–96), jf. St.prp. nr. 1 (1995–96). Prosjektets målsetting er å bygge om pansrede beltegående kjøretøy av type M113. Ombyggingen av kjøretøyene til ulike spesialvarianter skal gi økt mobilitet og beskyttelse, videreutvikle vognenes yteevne, øke tilgjengeligheten og redusere driftskostnadene.

Prosjektet skal tilføre Hærens mekaniserte brigader pansrede brukte spesialkjøretøyer innen år 2007 og tilføre Forsvarets innsatsstyrke (FIST) pansrede brukte spesialkjøretøyer innen 1. juli 2003.

Ved behandling av Innst. S. nr. 7 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 1 (2000–2001), ble totalprosjektets kostnadsramme redusert fra 563 til 414 mill. kroner. Reduksjonen ble gjennomført av hensyn til forventede reduksjoner i investeringsrammene. Dette var ett av flere prioriterte prosjekter som det på kort sikt var mulig å redusere uten å bryte kontrakter med sivile leverandører.

Det er foretatt en teknisk justering for pris- og valutakompensasjon på 46 mill. kroner. Kostnadsrammen er oppjustert fra 414 mill. kroner til 460 mill. kroner. Det er anskaffet 204 brukte vogner fra utlandet (øvrige vogner kommer fra egen beholdning), reservedeler og oppgraderingssett til samtlige kjøretøy. 80 vogner er oppgradert, og et antall vogner er under oppgradering.

De senere år er ambisjonsnivået økt for vår deltakelse i flernasjonale operasjoner. Kravene til materiellet er blitt strengere ikke minst for å iva-

reta personellens sikkerhet, eksempelvis gjelder det beskyttelse mot miner og håndvåpen. Dette har medført at Hæren må tilføres pansrede spesialkjøretøy med økte ytelse ift. prosjektets opprinnelige målsetting. Disse ytelsene knytter seg primært til økt beskyttelse (pansring), noe som i neste omgang gir behov for kraftigere motorer.

For å tilpasse Forsvarets verkstedstruktur til den vedtatte forsvarsstrukturen, er enkelte militære verksteder lagt ned. Følgelig vil ombyggingen av M113-vognene bli kontrahert fra sivile bedrifter. Av denne grunn er kostnader som opprinnelig var forutsatt dekket over driftsbudsjettet, nå synliggjort innenfor prosjektets ramme på investeringsbudsjettet.

For å kunne gjennomføre prosjektet ut fra nye krav og endrede forutsetninger, er det nødvendig å heve kostnadsrammen.

Prosjektets kostnadsramme foreslås økt med 626 mill. kroner til 1 086 mill. kroner, inkludert en avsetning for usikkerhet. Av økningen utgjør ca. 1/3 synliggjøringen av kostnader på investeringsprosjektet, mens de resterende 2/3 av økningen relaterer seg til økt ytelse på vognene for å gi personellet bedre sikkerhet. Ny ramme gir rom for ca. 440 vogner i hovedsak til FIST-H. Hvis det ikke blir nødvendig å gjøre bruk av midler fra prosjektets usikkerhetsavsetning, vil denne bli benyttet til å bygge om ytterligere ca. 80 vogner. Disse vognene vil i hovedsak være til mobiliseringsdelen av Brigade Nord.

Kategori 1-prosjekter – Status og fremdrift

Fellesformål, felles infrastruktur

2933 FISBasis

Prosjektet ble godkjent ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 1 (2000–2001). Kontrakt om videreutvikling, realisering samt drift og vedlikeholdstjenester ble inngått januar 2001. Pilotinstallasjoner er gjennomført i Forsvaret fra 2000. Kontrakten er reforhandlet for å ivareta endret omfang i januar 2002.

Målet med program FISBasis er å implementere en felles IS (informasjonssystem) infrastruktur for å tilrettelegge for en sikker og smertefri informasjonsutveksling mellom alle staber og avdelinger i Forsvaret. Prosjekt FISBasis omfatter arbeidet med å utarbeide konsepter og å innføre systemløsning for Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret, Heimevernet og utvalgte fellesinstitusjoner frem til høsten 2002. Prosjektet skal også etablere og bemanne de deler av et sentralt driftssenter for Forsvaret (FDS) som er nødvendig for å ivareta drift av system FISBasis etter hvert som det blir innført.

FISBasis skal understøtte et nytt Felles Integrert Forvaltningssystem (FIF) som tas frem gjennom program Golf. En felles IS/IT infrastruktur bidrar også til å nå målene om å innføre gjennomgående elektronisk saksbehandling og arkivering gjennom Forsvarets intranett. Tilsvarende vil en to-nivå sikkerhetsløsning (begrenset/ugradert) legge forholdene til rette for elektronisk handel via internett, hvilket også vil understøtte leveranser fra program Golf.

Prosjektets kostnadsramme for post 45 er 1 279 mill. kroner. Gjennomføringskostnader under post 01 er 281 mill. kroner. Totalprosjektets kostnadsramme er 1 560 mill. kroner.

5112 Multi Rolle Radio (MRR)

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1993–1994), jf. St.prp. nr. 1 (1993–94). Prosjektet omfatter utvikling og anskaffelse av en ny generasjon VHF-radioer til Hæren. I tillegg vil samme radio bli anskaffet til Luftforsvaret, samt i begrenset omfang til Sjøforsvaret.

Det ble inngått kontrakt og senere utløst opsjoner for en samlet leveranse av 7 000 radioer. Det kan være aktuelt å anskaffe flere radioer på et senere tidspunkt.

I 1996 startet utprøvingen av radioen. Leveransene er blitt forsinket som følge av at utvikling og testing av systemet har tatt lengre tid enn opprinnelig forutsatt. For å starte kompetanseoppbygging ble 120 radiosett med redusert funksjonalitet utlånt av leverandør i 1999. Det ble videre levert 740 radiosett med redusert funksjonalitet i 2000. I 2001 ble det levert 600 radiosett med redusert funksjonalitet og 600 radiosett med full funksjonalitet. Det forventes levert 1 600 radiosett i 2002 og det samme antall for 2003. Som følge av forsinkede leveranser kan det forventes at sluttleveransen blir forskjøvet med to år til 2005 slik at forventet avslutning av prosjektet utsettes tilsvarende.

Prosjektet har siden 1999 fulgt fastlagte planer for avslutning av utviklingen med etterfølgende leveranse av radiosett. Ved utgangen av 2003 vil

halvparten av i alt 7 000 radiosett være levert. I dag er alle leverte radiosett i operativ bruk, bl.a. ifm. flernasjonale operasjoner. Brukende avdelinger gir radiosystemet svært positive tilbakemeldinger. Radioen har unike egenskaper, bl.a. har den lang rekkevidde i vanskelig terreng og den er avlyttingssikker både for overføring av tale og data. Dette har ført til stor interesse for MRR på eksportmarkedet.

Prosjektets kostnadsramme er justert fra 1 828 mill. kroner til 2 171 mill. kroner pga. kompensasjon for prisglidning og endrede regler for mva.

Hærstyrker, felles

5036 Panserbekjempelse – middels rekkevidde

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandlingen av Innst. S. nr. 7 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 1 (2001–2002). Panserbekjempelse – middels rekkevidde er et supplement til eksisterende våpensystemer med hhv. kort og lang rekkevidde. Våpensystemet vil bli en viktig del av manøverkonseptet, og representerer en viktig tilpasning til deltakelse i flernasjonale operasjoner. Det er en forutsetning i manøverkonseptet at manøveravdelingene gis større ildkraft med lengre rekkevidde. I ny struktur skal deler av avdelingene i Hæren dimensjoneres til å føre strid etter et indirekte konsept. En av forutsetningene for å kunne oppnå dette er å gi manøveravdelingene større ildkraft med lengre rekkevidde enn i dag, hvilket medfører vektlegging av offensive operasjoner med dertil egnede våpensystemer som støtter opp om hurtig stridsutvikling og høy mobilitet.

Prosjektet skal innen 2007 anskaffe panserbekjempelsesvåpen med nødvendig logistikk, tilleggsutrustning, ammunisjon og utdannings- og treningssystemer. Prosjektet er startet i 2002 med testing av kandidater, og det er planlagt å inngå kontrakt i 2003.

Gjennomføring av prosjektet og kostnader til EBA utgjør 22 mill. kroner, kostnadsrammen på post 45 er 1 220 mill. kroner. Totalprosjektets kostnadsramme er 1 242 mill. kroner.

Hærstyrker, felles

5025 Pansrede spesialkjøretøy på stridsvognchassis

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1994–95), jf. St.prp. nr. 1 (1994–95). Prosjektet inkluderer prosjekt 5027 som ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 191 (1994–95), jf. St.prp. nr. 48 (1994–95). Disse to prosjektene ble slått sammen etter vedtak ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1995–96).

Anskaffelsen skal gi mobilitet og beskyttelse for avdelinger og funksjoner som støtter Hærens pansrede avdelinger i strid. Dette materiellet er også viktig for å støtte avdelinger som deltar i flernasjonale operasjoner.

Prosjektet omfatter anskaffelse og ombygging av til sammen 55 vogner og tilhørende utdanningsmaterieil. Chassis av brukte stridsvogner (Leopard 1) og bergingspanservogner er anskaffet. Følgende leveranser er gjennomført ved utgangen av 2002: ni bropanservogner med broer, 22 ingeniørpanservogner og fem av 17 bergingspanservogner. Alle bergingspanservogner forventes levert i 2003. Prosjektet er planlagt avsluttet i 2004.

Prosjektets kostnadsramme er 1 187 mill. kroner.

Hærstyrker, felles

5284 Taktisk treningssystem

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1997–98), jf. St.prp. nr. 1 (1997–98). Prosjektet skal anskaffe et system for taktisk trening i et miljø mest mulig likt virkelig strid. Systemet skal gi automatisk tilbakemelding av hendelsesdata for etterfølgende analyser. Prosjektet omfatter materieil til et treningssenter med kapasitet til å gjennomføre tosidige øvelser på kompaninivå med normale støttefunksjoner.

Etableringen av treningssenteret vil innebære en avgjørende heving av kvaliteten på utdannelsen til strid på kompaninivå og ned til den enkelte soldat. Senteret vil også gi helt nye muligheter for kontroll med utdannelsen og kvalitetssikring ved objektiv måling av avdelingsprestasjoner. Treningssenteret vil være et sentralt element i forberedelsene for Forsvarets innsatsstyrke og er lokalisert til Rena leir. Kontrakt ble inngått i 2001, leveranser av materieil er planlagt fra 2002 med første test i 2003. Senteret forventes å være i ordinær drift innen 2005. Prosjektet er planlagt avsluttet i 2006.

Prosjektets kostnadsramme er 568 mill. kroner.

Hærstyrker, felles

58xx Program Soldat 2000

De tre første prosjektene i programmet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1995–96), jf. St.prp. nr. 1 (1995–96), mens det fjerde prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1996–97), jf. St.prp. nr. 1 (1996–97). Programområdet består av fire prosjekter for å gi den enkelte soldat bedre beskyttelse, utholdenhet og mobilitet.

Den nye strukturen i Hæren er betydelig min-

dre enn den strukturen som tidligere har ligget til grunn for programmets anskaffelser. Det vil derfor bli gjennomført anskaffelser med sikte på å utruste hele den mobile strukturen med personlig bekledning og utrustning fra Program Soldat 2000. Spesialstyrker vil som tidligere få tildelt spesialutrustning. Prosjektet blir avsluttet innen utgangen av 2004.

Prosjektets kostnadsramme er 436 mill. kroner.

Hærstyrker, artilleriavdelinger

5013 Divisjonsartilleri

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1994–95), jf. St.prp. nr. 1 (1994–95). Prosjektet skal tilføre Hærens artilleri tilstrekkelig rekkevidde, ildkraft og overlevelsessevne.

Prosjektet har så langt anskaffet tolv stk. utskytingsenheter, øvingsammunisjon, mineammunisjon (AT-2), opplæringsmaterieil, dokumentasjon og initiell logistikk. Prosjektet skulle også anskaffe to ulike typer bombletammunisjon, langtrekende, selvsøkende, panserbrytende ammunisjon og logistikk for våpensystemet. Videre inngår en oppgradering av utskytingsenhetene.

Norge har stilt krav om at bombletammunisjon som ikke eksploderer ved anslag på bakken, skal være selvødeleggende. Så langt har dette kravet ikke latt seg oppfylle og det er derfor ikke anskaffet bombletammunisjon til våpensystemet MLRS.

Siden 2001 har det skjedd en utvikling som gjør det sannsynlig at raketter med bomblets som tilfredsstillt våre krav, vil kunne anskaffes i nær fremtid. For selvsøkende panserbrytende ammunisjon har det vært liten utvikling og en evt. anskaffelse av disse ligger et stykke inn i fremtiden. FD tar derfor sikte på å fullføre prosjektet ved å gjennomføre anskaffelse av bombletammunisjon med selvødelegger, oppgradere utskytingsenhetene, og anskaffe nytt værsonderingsmaterieil og logistikk. Ammunisjonsalternativene vil kunne bli endelig avklart i løpet av det kommende år, og Stortinget kan få seg forelagt et forslag til revidert prosjekt med redusert kostnadsramme ifm. behandlingen av St.prp. nr. 1 (2003–2004).

Prosjektets kostnadsramme er 2 841 mill. kroner.

Hærstyrker, kavaleriavdelinger

5060 Brukt Leopard 2 A4

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 1 (2000–2001).

Brukte Leopard 2 fra Nederland omfatter 52 moderne stridsvogner, med langt bedre ytelser

mht. beskyttelse og ildkraft enn de stridsvogner som Forsvaret har hatt inntil i dag. Leopard 2 er et viktig system for å oppnå strukturmålene.

Av hensyn til nasjonal struktur og logistikk anskaffes to bataljonsenheter, hver med 26 stridsvogner. Kontrakt ble signert med Nederland i 2001. Vognene skal anskaffes og innføres i perioden 2001–2006. De skal erstatte et tilsvarende antall gamle stridsvogner (Leopard 1 A1). Alle vogner forventes levert innen utgangen av 2002. Etter levering vil vognene bli tilpasset norske forhold samtidig som det vil foregå en opparbeiding av kompetanse og etablering av ammunisjon- og reservedelslager. Vognene vil deretter bli påmontert ekstra minebeskyttelsesutstyr. Samlet prosjektavslutning er forutsatt innen 2006.

Prosjektets kostnadsramme er 1 300 mill. kroner.

Sjøforsvarsstyrker, eskortefartøy

6026 Nye sjømålmissiler

Prosjektets utviklingsfase ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1994–95), jf. St.prp. nr. 1 (1994–95). Prosjektet omfatter utvikling av et missilsystem for bekjempelse av sjømål. Anskaffelsen koordineres med fregattprosjektet og nye missiltorpedobåter (MTB) av Skjold-klassen. Utviklingsfasen vil pågå frem til og med 2004. For å sikre levering av missiler til operativ evaluering av Fridtjof Nansen-klasse fregatter medio 2006, er det i 2003 behov for å iverksette prosessen med overgang til anskaffelsesfasen medio 2005. FD vil i løpet av våren 2003 legge frem anskaffelse av Nytt sjømålmissil (NSM) for Stortinget med forslag til vedtak om oppstart og kostnadsramme. Anskaffelsen må ses i sammenheng med prosjekt 6300 Bygging av Skjold-klassen.

Prosjektets kostnadsramme er 1 808 mill. kroner.

Sjøforsvarsstyrker, eskortefartøy

6088 Nye fregatter

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 207 (1998–99), jf. St.prp. nr. 65 (1998–99). Hovedkontrakt for levering av fem fartøyer ble inngått med Empresa Nacional Bazán (nå Izar) i 2000. Utvikling og anskaffelse gjennomføres delvis som parallelle aktiviteter fra 2000 til 2005. Første fartøy er planlagt overlevert i 2005, deretter ett fartøy pr. år. Utviklingsdelen av kontrakten startet umiddelbart etter at hovedkontrakten var inngått, med produksjon av spesifikasjonsgrunnlag for byggingen. Byggingen startet primo 2002. Under anskaffelsesfasen vil fartøyet bli bygget

samtidig som det blir gjennomført løpende kvalitetskontroll og opplæring av personell for bemanning og vedlikehold av fartøyene.

Totalprosjektets kostnadsramme er justert fra 15 398 mill. kroner til 15 317 mill. kroner. Justeringen gjelder korrigerende for faktisk priseskalering i 2001 og oppdatert prognose for 2002 og 2003 iht. hovedkontraktens beregningsgrunnlag for kostnadseskalering. I tillegg gjelder korrigerende økt kostnad som følge av endret lov om mva.

Sjøforsvarsstyrker, missiltorpedobåter

6081 Ny MTB-struktur

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 191 (1994–95), jf. St.prp. nr. 48 (1994–95) og Innst. S. nr. 207 (1998–99), jf. St.prp. nr. 65 (1998–99). Prosjektet omfatter utvikling av en ny type MTB og oppdatering av 14 MTB-er av Hauk-klassen. Sistnevnte arbeid omfatter bl.a. oppdatering av skipsteknisk utstyr, anskaffelse av ildledningsutstyr, kommando- og våpenkontrollsystemer og nytt øvingssystem. Kontrakt for oppdatering av Hauk-klassen ble inngått i 1997. Oppdateringen av Hauk-klassen har en kostnadsramme på 1 334 mill. kroner og forventes avsluttet i løpet av 2004.

Utvikling, produksjon, testing og evaluering av en ny MTB (Skjold-klassen) som våpenplattform er gjennomført som forprosjekt innen dette prosjektet. Forprosjektet, som omfattet bygging av et forseriefartøy, hadde en kostnadsramme på 328 mill. kroner. Kontrakt for bygging av forseriefartøyet omfattet bygging av selve fartøyet med fremdrifts- og navigasjonssystemer, men uten våpen og ildledningsutstyr. Fartøyet ble levert i 1999 og har gjennomført en prøveperiode med tilfredsstillende resultat. Overordnede forberedelser til serieproduksjon og forarbeid ifm. fremtidig våpenintegrasjon har pågått fra 2000. Det vises for øvrig til informasjon under avsnittet «Fremtidige prosjekter» vedrørende serieanskaffelse av Skjold-klasse MTB.

Prosjektets kostnadsramme er 1 662 mill. kroner.

Luftforsvarsstyrker, kampfly

7102 Nye kortholdsmissiler

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 1 (2001–2002). Prosjektet skal anskaffe nye kortholdsmissiler og et hjelmbasert siktesystem til F-16. To aktuelle missiler vurderes, det europeiske IRIS-T og det amerikanske AIM-9X. Valg av missil er planlagt høsten 2002, med kontraktsinngåelse i 2003. Missi-

lene skal benyttes med et avansert hjelmbasert siktesystem. Anskaffelsen er en del av prosjektet. Det er planlagt å inngå kontrakt på helmsikte i 2003.

Missiler og helmsikter er planlagt levert i perioden 2004–2007, og prosjektet er planlagt avsluttet innen 2010.

Gjennomføringskostnader på post 01 er 22 mill. kroner. Prosjektets kostnadsramme på post 45 er 1 300 mill. kroner. Totalprosjektets kostnadsramme er 1 322 mill. kroner.

7512 F-16 Elektronisk egenbeskyttelse

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1997–98), jf. St.prp. nr. 1 (1997–98).

Målet med prosjektet er å anskaffe elektronisk egenbeskyttelsesutstyr til F-16 for økt overlevelsessevne. Prosjektet består av to delprosjekter, delprosjekt jammepod, en enhet som skal gi elektronisk beskyttelse mot bakke-til-luft våpen, og delprosjekt pylon, en enhet som skal gi beskyttelse mot luft-til-luft trusler.

De siste jammepodene og testutstyr ble mottatt i 2000. Et samarbeid om programvareutvikling pågår fortsatt. Delprosjekt pylon avsluttet definisjonsfasen i 2000 og kontrakt for anskaffelse ble inngått i 2001. Delprosjekt jammepod er planlagt avsluttet i 2003, mens delprosjekt pylon skal avsluttes i 2005.

Prosjektets kostnadsramme er 770 mill. kroner.

Luftforsvarsstyrker, luftvern

7611 NASAMS II

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1999–2000), jf. St.prp. nr. 1 (1999–2000), med en kostnadsramme på 804 mill. kroner. Prosjektet gjennomgikk senere en fornyet vurdering av omfang og kostnader for å bli tilpasset fremtidig struktur og materiell som blir brukt av våre allierte. Det reviderte prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

Prosjektet omfatter en systemteknisk oppgradering av Norwegian Advanced Surface-to-Air Missile System (NASAMS). Det er planlagt å inngå kontrakt høsten 2002, og prosjektet er planlagt avsluttet innen 2007.

Prosjektets kostnadsramme er 980 mill. kroner. Gjennomføringskostnader er 20 mill. kroner. Totalprosjektets kostnadsramme er 1 000 mill. kroner.

Luftforsvarsstyrker, helikopter

7660 Enhetshelikopter til Forsvaret

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 1 (2000–2001). Prosjektet omfatter anskaffelse av seks helikoptre til støtte for Sjøforsvarets nye fregatter og åtte helikoptre til Kystvakten som erstatning for Lynx. Kontrakten for kjøp av helikoptrene ble inngått høsten 2001. Leveranser av kystvakthelikoptre er planlagt i perioden 2005–2007, mens leveranse av fregatthelikoptre er planlagt i perioden 2006–2008. Høsten 2002 inngikk både Norge og Sverige en kontrakt for såkalt Interim Contract Support med hovedleverandøren NATO Helicopter Industries (NHI). Leverandøren forplikter seg her til å forsyne forsvaret i de to landene med alle deler for å utføre vedlikehold på helikoptrene i perioden 2005–2010. Denne kontrakten kan også være med på å gi norske bedrifter oppdrag.

St.meld. nr. 44 (2000–2001) Om redningshelikoptertjenesten i fremtiden ble behandlet i Stortinget 16. mai 2002, jf. Innst. S. nr. 156 (2001–2002). Stortinget ga sin tilslutning bl.a. til forslag om etablering av tilstedevakt på basene for å redusere reaksjonstiden, etablering av ny fast base på Nordvestlandet i Florø og overføring av budsjettansvaret for Redningshelikoptertjenesten til Justisdepartementet. Justisdepartementet vil overta budsjettansvaret for Redningshelikoptertjenesten fra og med budsjettåret 2004.

Det skal nedsettes et helikopterfaglig forum for å vurdere valg av ny helikoptertype til Redningshelikoptertjenesten. Vurderingene vil bli lagt frem for Stortinget i løpet av 2003. Når spørsmålet om erstatning av Sea King og finansieringen av Redningshelikoptertjenesten er avklart, vil prosjektet kunne bli utvidet til også å omfatte anskaffelse av nye redningshelikoptre. I påvente av denne avklaringen er det forhandlet frem en opsjon på ti helikoptre for Redningshelikoptertjenesten til erstatning for Sea King.

Prosjektets kostnadsrammen på post 45 er 5 300 mill. kroner. I tillegg kommer gjennomføringskostnader på post 01 og EBA-kostnader på post 47, med til sammen 450 mill. kroner.

Totalprosjektets kostnadsramme er 5 750 mill. kroner.

Prosjekter som foreslås avsluttet og/eller overført fra kategori 1 til kategori 2

Tabell 6.10 Prosjekter som foreslås avsluttet eller overført til lavere kategori (i mill. kroner)

Endringer	Objekt/prosjekt- betegnelse	Kostnads- ramme	Forventet gjenstående 1/1 2003	Forventet utbetaling 2003	Bestillings- fullmakter
Avsluttet	Odin 2	520	335	0	0
Til kategori 2	Ombygging av beltevogner	514	477	43	57
Til kategori 2	Lette missilbat- terier	919	109	0	0
Til kategori 2	Mellomdistan- semissiler	4 594	142	8	57

Fellesformål, felles infrastruktur

5270 Odin 2

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1996–97), jf. St.prp. nr. 1 (1996–97). Prosjektet omfatter utvikling og anskaffelse av nytt ildledningssystem til feltartilleriet. Hærens nye operasjonskonsept stiller store krav til bruken av feltartilleriet, og anskaffelsen er nødvendig for å kunne operere med nye ammunisjonstyper og for å lede artilleriet som det nye stridskonseptet forutsetter.

Anskaffelsen koordineres tett opp mot andre prosjekter som tilhører programmet K2IS (kommando, kontroll og informasjonssystemer). Fremdriften i K2IS-programmet er koordinert ved å etablere blokker. Leveransen av Blokk 1 er planlagt avsluttet i 2002 og omfatter et ildledningssystem til røartilleri fra det opprinnelige Odin 2-prosjektet (se for øvrig omtale under avsnittet om «Øvrige prosjekter med spesiell omtale»). Aktivitetene i Odin 2 blir videreført under program K2IS Blokk 1 og 2. Prosjekt 5270 Odin 2 er planlagt avsluttet i 2003.

Prosjektets kostnadsramme er 520 mill. kroner.

Hærstyrker, felles

5085 Ombygging av beltevogner

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1996–97), jf. St.prp. nr. 1 (1996–97). Prosjektet het tidligere Nye beltevogner og omfattet anskaffelse av inntil 1 000 nye beltevogner i forskjellige spesialversjoner, inklusive tilleggsutstyr, og oppgradering av omlag 1 000 eksisterende vogner. Anskaffelsen skulle bidra til å gi Hærens

prioriterte avdelinger i Nord-Norge den mobilitet og overlevelsessevne som er forutsatt for gjennomføringen av Hærens nye stridskonsept.

Omfanget av anskaffelsen ble vedtatt endret ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 1 (2000–2001), fra nyanskaffelse til ombygging/oppgradering av eksisterende BV-206. Det var planlagt med ombygging/oppgradering av 1 100 beltevogner, og en opsjon på 260 beltevogner.

I forbindelse med endret hærstruktur er behovet for BV-206 blitt endret. Det er nå planlagt med ombygging/oppgradering/funksjonstilpasning av flere varianter innenfor ledelse, systemplattformer og logistikk.

Prosjektets kostnadsramme er 514 mill. kroner hvorav 144 mill. kroner utgjør opsjoner. Opsjonene vil ikke bli utløst.

Sjøforsvarsstyrker, kystartilleri

6172 Lette missilbatterier

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 191 (1994–95), jf. St.prp. nr. 48 (1994–95). Prosjektet var i utgangspunktet planlagt å omfatte tolv lette missilbatterier. På bakgrunn av nye studier ble antallet batterier redusert fra tolv til ni. 20 stridsbåter er levert for fem batterier.

Med bakgrunn i fremtidig struktur er prosjektets omfang redusert til kun å omfatte fem batterier med 20 stridsbåter, jf. Innst. S. nr. 7 (2001–2002), St.prp. nr. 1 (2001–2002).

Prosjektets kostnadsramme foreslås redusert med 109 mill. kroner fra 919 til 810 mill. kroner og foreslått endret til kategori-2 med sikte på avslutning i løpet av 2003.

Luftforsvarsstyrker, kampfly

7101 Mellomdistansemissiler

Prosjektet ble vedtatt ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 7 (1993–94), jf. St.prp. nr. 1 (1993–94).

Målet med prosjektet er å anskaffe et våpen som skal benyttes i kampflyenes primærrolle og av bakke-til-luft rakettbatterier (NASAMS). Det er ikke ventet teknologisk fordyrelse for dette prosjektet.

Prosjektet følger oppsatt fremdriftsplan, men i 1998 ble levering av et antall missiler utsatt med fem år, bl.a. i påvente av utviklingen av en forbedret versjon av missilet. Avslutning av prosjektet er derfor utsatt til 2004. De siste missiler som er bestilt er levert. En programvareoppdatering av eksisterende missilbeholdning vil bli gjennomført i løpet av 2002 innenfor prosjektets rammer.

Planene for et forbedret missil er fortsatt lite konkrete, og det vil være mer hensiktsmessig å opprette et eget prosjekt for evt. å anskaffe denne kapasiteten.

Det opprinnelige antall missiler som var tenkt anskaffet, vil ikke bli anskaffet. Videre har prisendringer og fritak for å betale utviklingskostnader redusert kostnadene.

Prosjektets kostnadsramme foreslås redusert med 2 854 mill. kroner fra 4 594 til 2 100 mill. kroner.

Øvrige objekter/prosjekter med spesiell omtale*Nye ledelses- og informasjonssystemer – program Golf*

Det vises til bred omtale av program Golf i Innst. S. nr. 7 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 1 (2001–2002). Frem til juni 2002 forhandlet Forsvaret med Team IBM om innhold, omfang og kostnad for forprosjekt 1. Kontrakt for forprosjektet ble undertegnet primo juni 2002. Dette skal danne grunnlag for første leveranseprosjekt som skal bidra til at Forsvaret oppfyller de funksjonelle forpliktelsene i økonomireglementet for staten. Målet er at dette prosjektet skal sluttføres i løpet av første halvdel 2003. Under forutsetning av at leveranseprosjekt 1 går i henhold til plan (ift. tid, kostnad og kvalitet), vil Forsvaret starte arbeidet med forprosjekt 2 primo 2003. Leveranseprosjekt 2 vil ha som sentralt formål å understøtte omleggingen av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO).

Program K2IS i Hæren

Programområdet K2IS (kommando-, kontroll- og informasjonssystemer) i Hæren er et materiellpro-

gram som omfatter flere prosjekter. Målsettingen er å anskaffe taktisk K2IS for Hæren som ivaretar behovene fra det øverste taktiske nivå og ned til det stridstekniske nivå. Programmet omfatter følgende prosjekter: Odin 2, EDB Stabsstøtte, Kommandoplassmateriell, Kommandoplass sambands-systemer og Taktisk meldingshåndteringssystem. I tillegg er foreløpige prosjekter for følgende funksjonsområder i definisjonsfasen: etterretning, manøver, luftvern, ingeniør, ABC, samband, vedlikehold, sanitet, EK og forsyning/transport/MP.

- Blokk 1 skal realisere basisfunksjonalitet i et taktisk K2IS og en ildledelsesapplikasjon for feltartilleriet (Odin 2, se over). Blokken danner et helt nødvendig grunnlag for utvikling av de feltfunksjonsvise applikasjonene i programmet. Utbredelsen av K2IS i Blokk 1 vil av økonomiske hensyn være begrenset til utvalgte avdelinger i Hæren. En ytterligere utbredelse vil først bli realisert gjennom blokk 2 og 3.
- Blokk 2 vil bestå av en kombinasjon av kommandoplassmateriell, feltfunksjonsvise applikasjoner og økt utbredelse av K2IS. Blokken vil levere kommandoplassmateriell og et oppgradert K2IS til Forsvarets innsatsstyrke-Hæren (FIST-H) og til utdanningsavdelinger i den mobile hærstrukturen.
- Blokk 3 vil på lik linje med Blokk 2 tilføre nye funksjonsvise applikasjoner til K2IS og tilføre den mobile hærstrukturen nødvendig kommandoplassmateriell og maskinvare for funksjonell utøvelse av kommando og kontroll.

Innføring av et moderne K2IS i Hæren er en forutsetning for kompetansebygging, og for å kunne operere på det moderne stridsfeltet. Materiellet, kompetansen og organisasjonsutviklingen som er en del av programmet, er selve grunnstenen for etablering av et manøverorientert operasjonskonsept iht. gjeldende doktrine. I tillegg ivaretar programområdet Hærens forpliktelser mht. interoperabilitet fastsatt ved NATO-krav og de av Norge aksepterte styrkemål i NATO.

Blokk 1 er planlagt avsluttet i 2002. K2IS-programmet blir videreført i Blokk 2 som er planlagt gjennomført i perioden 2002–2005, for deretter å bli vurdert videreført i Blokk 3.

6095 Nye undervannsbåter

Stortinget ble informert om prosjekt Nye undervannsbåter ved St.prp. nr. 1 (1998–99) og om «Samarbeidsavtale Viking» ved St.prp. nr. 1 (1999–2000). Det nordiske samarbeidsprosjektet Viking ble signert av Danmark, Norge og Sverige i desember 1994. Prosjektgruppe Viking ble etablert i

Malmø i 1997, og bemannet med offiserer fra Danmark, Norge og Sverige.

Ved avslutning av prosjektdefinisjonsfasen del 1 har det vært lagt inn mulighet for de enkelte nasjoner til å trekke seg ut av samarbeidet. Denne delen var planlagt avsluttet innen utgangen av 2002, men er blitt forsinket med omlag seks måneder. Av hensyn til gjennomføringen av prosjektet, var det hensiktsmessig allerede sommeren 2002 å meddele de andre nasjonene at Norge ikke vil delta i en evt. videreføring av prosjektet etter prosjektdefinisjonsfasen del 1.

Ved Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), ble Stortinget informert om at det ikke er avsatt midler til å fortsette å delta i Viking-prosjektet etter avsluttet prosjektdefinisjonsfase del 1.

Kostnadsrammen frem til avslutning av prosjektdefinisjonsfasen del 1 er 130 mill. kroner.

6281 UVB redning

Norge deltar sammen med Storbritannia, Frankrike og Tyrkia i et fellesprosjekt for utvikling og anskaffelse av et NATO Submarine Rescue System (NSRS).

Prosjektet ble etablert med basis i NATO Project Group 38, NATO Submarine Rescue System, opprettet i 1994. Frankrike, Italia, Norge, Storbritannia og USA inngikk et Memorandum of Understanding (MoU) i 1996 for gjennomføring av en studie- og konseptfase. Tyrkia har senere sluttet seg til MoU-en.

Ny MoU for anskaffelses- og driftsfasen er planlagt inngått i 2003. Denne vil også inkludere base for NSRS, hvor ett alternativ er i Norge.

7188 P-3C Orion oppdatering

I forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 7 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 1 (2001–2002), ble det bekreftet at FD ville gå grundig gjennom Foreign Military Sales (FMS)-prosjektets terminerings- og erfaringsrapport – når denne forelå. Avslutning av FMS-casene for oppdateringen av P-3C Orion drar

imidlertid ut i tid, og et visst forbruk av prosjektmidler vil finne sted også i 2003. Rapporten er derfor ikke avsluttet. FD vil komme tilbake til saken.

Schengen-investeringer

Forsvaret har som en viktig oppgave å holde oppsyn med sjøgrensen og grensen mot Russland. Som følge av Schengen-avtalen har Forsvaret fått et utvidet grenseoppsyn.

For å styrke oppsynet langs den norsk-russiske grensen er bl.a. følgende tiltak iverksatt:

- Utbygging av linjesamband. Det er etablert linjesamband mellom alle faste installasjoner langs den norsk-russiske grensen. Videre blir det forberedt radiosamband med Multi Rolle Radio til observasjonsposter og patruljer.
- Sensorer. Prosjektet omfattet anskaffelse av radarer for deteksjon av personell og kjøretøy ved grensen. Dette ble avsluttet i 2002.
- Mobilitet. Det er anskaffet 17 terrengkjøretøyer for sommerbruk og 40 terrengkjøretøyer for vinterbruk. Sommerkjøretøyene er anskaffet innenfor rammen av Hærens pågående mobilitetsprosjekt. I tillegg er det behov for å anskaffe sleder. For å sikre full utnyttelse av de mobile ressursene og samtidig ivareta naturhensyn må det foretas oppgradering av traséer og veier.
- Oppgradering av eksisterende bygg og anlegg. Arbeidet omfatter anskaffelser av mindre sambandshytter og nybygg av observasjonsposter.

Forskning og utvikling

Utgifter knyttet til forskning og utvikling (FoU) i Forsvaret blir dekket over flere kapitler og poster. Mindre utgifter blir dekket over driftsbudsjettene, mens hoveddelen av FoU-oppdragene blir budsjettet på investeringskapitlet. FoU omfatter således prosjekter under FD, prosjekter og oppdrag under Forsvarets overkommando (FO) og forsvarsgrenene og oppdrag innenfor godkjente materiellprosjekter.

Hovedtyngden av FoU-engasjementet er knyttet til materiellutvikling.

Prosjekter i konsept-, definisjons- eller utviklingsfasen

Tabell 6.11 Prosjekter i konsept-, definisjons- eller utviklingsfasen (i mill. kroner)

Objekt	Prosjektnavn	Fase 2003 ¹⁾	Forventet utbetaling i 2003
Eskortefartøy	Nye sjømålsmissiler	U	179
Undervannsbåter	UVB redning	U	10
Undervannsbåter	LOFAR Ula	K/D	53
Kampfly	Nye kampfly	D	72
Felles	Link 16	D	140
Kystartilleri	Kystjegerkommando	D	35
Kampfly	Fremtidige roller og oppdrag for kampfly	D	20
Kystvakt	Helikoptertilpasning, isklassing	U	30

¹⁾ K=konseptfasen, D=definisjonsfasen, U=utviklingsfasen

Fremtidige prosjekter*Fellesformål, felles infrastruktur*

Taktisk datalink 16 (Link-16)

For at Norge skal forbli en troverdig og effektiv alliert i NATO, er det nødvendig at Forsvaret blir tilpasset alliansens utvikling både teknologisk og doktrinært. Gjennom nyanskaffelser, oppgradering av eksisterende plattformer og realistisk øving ønsker FD å sikre at NATO-innmeldte styrker og våpensystemer til enhver tid oppfyller de krav som medlemskapet i alliansen stiller. Som et ledd i Forsvarets overgang til nettverksbasert forsvar, er det bl.a. planlagt å anskaffe Taktisk Data Link 16 (TDL 16) som et felles system for overføring av sanntidsdata mellom Forsvarets enheter. Økt tempo og presisjon i operasjonene stiller strenge krav til beslutningsgrunnlaget, og til de våpensystemer som i dag blir benyttet i NATO. Anskaffelse av TDL 16 for kommunikasjon og overføring av sanntidsdata mellom stridende enheter, er et viktig skritt for å kunne operere effektivt og trygt i flernasjonale operasjoner med USA og NATO, der deltakelse og oppdrag bl.a. avhenger av koalisjonspartneres evne til interoperabilitet. TDL 16 vil bidra til å sikre norske styrker en komplett kapasitet som nå og i tiden fremover kan inngå i et integrert stridsmiljø med andre NATO-land.

TDL-16 skal være en felles kapasitet for Forsvaret. Det skal integreres terminaler i ulike plattformer, f.eks. Skjold-klasse MTB, fregatter, kampfly, DA 20 Jet-Falcon, NASAMS, 6. Divisjonskommandos mobile kommandoplass (TACCP) etc. Syste-

met skal bidra til å gjøre det mulig å operere integrert i et nettverksbasert forsvar. Det er derfor anbefalt en anskaffelse under et totalprogram som vil forenkle både anskaffelse, drift og vedlikehold. En vellykket integrering av terminalene på de ulike plattformene, som er i forskjellige faser av sitt livsløp, krever individuell tilnærming og tidsfasing. Det vil derfor bli etablert delprosjekter for de ulike plattformene. Totalprogrammet omfatter det antall terminalenheter som Forsvaret i dag med sikkerhet vil ha nytte av og som kan bidra til et nettverk. Et evt. behov for ytterligere terminaler, som følge av utviklingen av systemets bruksområde, vil bli finansiert enten som selvstendige oppgraderingsprosjekter eller som del av fremtidige nyanskaffelser.

Programmet vil bestå av tre prosjekter. Et hovedprosjekt som tar sikte på helhetlig innføring av TDL-16 i hele Forsvaret, og to delprosjekter for anskaffelse av TDL-16 til hhv. fregatter og F-16 kampfly. Dette er fordi en rask beslutning om anskaffelse, bevilgning av midler, bestilling og levering av terminaler til Fridtjof Nansen-klassen fregatter og F-16, er vurdert som kritisk. Det er derfor iverksatt ekstern kvalitetssikring av disse to delprosjektene. Dersom det skulle vise seg at risikoen i delprosjektet for F-16 er minimal, legger FD opp til å gjennomføre dette som et forprosjekt i kategori 2. Delprosjektet for anskaffelse av TDL-16 til fregattene vil bli fremmet høsten 2002 eller våren 2003, med forslag om en separat ramme. For å sikre at systemene vil kunne bli implementert snarest mulig på disse to plattformene, vil det bli

sendt ut en forespørsel til amerikanske myndigheter gjennom FMS-systemet høsten 2002. Forespørselen innebærer ingen forpliktelser til å anskaffe materiellet.

Sjøforsvarsstyrker, missiltorpedobåter

6300 Bygging av Skjold-klassen

Stortinget besluttet under behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001) at fem Skjold-klasse MTB-er skulle bygges, samt at tilpasningen av forseriefarøyet KNM Skjold skulle gjennomføres.

Kontraktsforhandlinger planlegges avsluttet i desember 2002. Kontraktsinngåelse vil skje umiddelbart etter at Stortinget har fattet vedtak om prosjektramme og oppstart. Byggingen vil da kunne settes i gang i 2003. Som en konsekvens av at den merkantile prosess er mer tidkrevende og vanskeligere enn antatt, vil kontrakt ikke kunne inngås i 2002. Utfallet av kontraktsforhandlingene vil vise om det er mulig å komme til enighet med leverandørene om en akseptabel pris som regjeringen kan legge til grunn for å fremme en anbefalt kostnadsramme for Stortinget.

Saken vil bli forelagt Stortinget i 2003.

Luftforsvarsstyrker, kampfly

7518 Nye roller og oppdrag for F-16 – Utvikling av nye kapasiteter

Forsvarets kampflyvåpen har de siste 20–30 årene konsentrert treningen rundt en tradisjonell luft-til-luft rolle. Erfaringer fra flernasjonale operasjoner og innføring av et manøverorientert konsept i Forsvaret har vist et sterkt behov for et utvidet rollespekter. Rollespekteret bør utvides til å omfatte svingrolle, det vil si kapasitet til å bytte til nye oppdrag mens flyet er i lufta. Her inngår bl.a. levering av presisjonsvåpen mot høyt prioriterte overflatemål i en luft-til-overflate rolle, jf. St.meld. nr. 38 (1998–99).

Prosjektet har som målsetting å utrede, definere og etablere et endelig rollespekter for våre kampfly, utover den tradisjonelle luft-til-luft rollen, for en selvstendig nasjonal svingrollekapasitet som også skal kunne tilbys NATO i flernasjonale operasjoner. For å kunne bidra effektivt setter dette krav til kampflyenes overlevelsesevne og rekkevidde, til nødvendige målakvisisjons- og rekognoseringssystemer, samt til flyenes våpensystemer. Norske kampfly bør være i stand til å engasjere mål på egne premisser med egnede avstandsleverte presisjonsvåpen. Materiellanskaffelsene vil evt. bli gjennomført i mindre prosjekter (programorganisert) avhengig av type materiell når aktuelt materiell er tilgjengelig i markedet.

7703 Erstatning for F-16 MLU

Ved behandling av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), fattet Stortinget vedtak om at anskaffelse av nye kampfly skal forberedes. I Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), ble alternativene for den videre fremdriften i denne prosessen presentert. Regjeringen besluttet i juni 2002 å videreføre deltakelsen i det amerikansk-ledede Joint Strike Fighter (JSF)-programmet, som Norge har deltatt i siden 1996. Stortinget ble orientert om beslutningen i brev til Forsvarskomiteen datert 3. juni 2002. En avtale med amerikanske myndigheter om norsk deltakelse i utviklingsfasen ble undertegnet 20. juni 2002. Følgende nasjoner deltar nå som partnere i programmet: USA, Storbritannia, Nederland, Italia, Canada, Danmark, Tyrkia og Norge. I tillegg forventes Australia å undertegne et MoU innen utgangen av 2002.

Beslutningen om å videreføre deltakelsen i JSF-programmet legger til grunn at ut fra den informasjon som er tilgjengelig, er JSF det alternativet som vil kunne møte våre fremtidige operative krav mest kostnadseffektivt. I denne sammenheng er det særlig lagt vekt på de muligheter JSF vil gi for å videreføre et tett operativt samarbeid med nære allierte og de fordeler dette vil gi med tanke på fremtidig deltakelse i flernasjonale operasjoner. I forbindelse med fremtidig drift av flyene vil det være store fordeler forbundet med å kunne samarbeide med andre nasjoner om trening, logistikk, oppdateringer og videreutvikling. JSF-programmet synes også å kunne gi de beste mulighetene for å videreføre det meget vellykkede samarbeidet om F-16 til neste generasjon kampfly. For å kunne oppnå disse fordelene er det avgjørende at vi deltar i utviklingsprogrammet.

Økonomisk innebærer avtalen at dersom vi deltar i hele JSF System and Development Demonstration (SDD)-fasen (2002–2012), vil kostnadene for Norge utgjøre ca. 115 mill. US dollar (2002).

Etter at avtalen ble undertegnet er betalingsplanen blitt reforhandlet slik at utbetalingene i 2003 er redusert fra 17,55 mill. til 8,95 mill. US dollar. Totalbeløpet er ikke endret. Reforhandlingen er bl.a. gjort for å redusere evt. sunk-cost dersom dialogen mellom den amerikanske leverandøren Lockheed Martin (LM) med underleverandører og norsk industri ikke gir et tilfredsstillende resultat mht. norsk industriell deltakelse i programmet.

Det er ikke fremmet gjenkjøpskrav ifm. utviklingsfasen. En forutsetning for at Norge skal videreføre sin deltakelse på sikt er at norsk industri kommer med. Dette er særlig viktig med tanke på en evt. fremtidig anskaffelse. Regjeringen legger

derfor stor vekt på at amerikansk industri innen sommeren 2003 etablerer tilfredsstillende samarbeid med norsk industri om deltakelse i utviklingen. Avtalen med amerikanske myndigheter inneholder en klausul som åpner for terminering dersom ikke tilfredsstillende industrielle muligheter blir identifisert. Dersom amerikansk industri ikke leverer i samsvar med forventningene, er Regjeringen innstilt på å vurdere terminering.

Dialogen mot LM er intensivert i løpet av sommeren 2002. Det har vært omfattende møtevirkosomhet mellom norsk industri og leverandørene. LM utarbeider på bakgrunn av denne dialogen en database over potensielle oppdrag til norsk industri. Denne vil bli lagt til grunn for det videre arbeid. Dialogen vil bli videreført og forsterket i løpet av høsten 2002 – våren 2003 for å sikre at det blir etablert et troverdig og realistisk opplegg for industrielt samarbeid. Dette skal sikre at norsk forsvarsindustri får oppgaver som bidrar til å videreutvikle kompetanse og teknologier på områder der norsk forsvarsindustri har forutsetninger for å være konkurransedyktige og som det også er i Forsvarets interesse å videreføre. Det vil i evalueringen bli lagt særlig vekt på mulighetene for å tilføre industrien oppdrag som har potensiale med tanke på å posisjonere norske bedrifter i den integrerte forsyningskjeden som skal utvikle, produsere og understøtte JSF-systemet i perioden frem mot 2050. Dette betyr bl.a. at det blir viktig for norsk industri å få delta i systemer og delsystemer som blir introdusert på flyet i løpet av forseriene, Low-Rate Initial Production (LRIP), som er planlagt startet opp i 2005-2006.

En videreføring av deltakelsen i JSF innebærer ikke at neste generasjons kampfly til erstatning for F-16 er valgt. Et slikt valg vil først bli foretatt ved beslutning om anskaffelse av nye fly omkring 2008–2009. Av den grunn legger Regjeringen opp til at Norge fortsatt skal følge opp utviklingen tett ift. alternativer til JSF, i første rekke ift. til Eurofighter og Rafale.

Det har i løpet av sommeren 2002 funnet sted en dialog mellom FD, de fire Eurofighter-nasjonene (Italia, Tyskland, Spania og Storbritannia) og Eurofighter-programmet. Som et resultat av denne dialogen legger FD opp til at det i løpet av høsten 2002 blir inngått en avtale om norsk deltakelse som observatør i Eurofighter-programmet. I tilknytning til denne avtalen kan det også være aktuelt å bidra til å finansiere deltakelse av norsk forsvarsindustri i aktiviteter relatert til programmet.

FD vil også følge den videre utvikling av det franske Rafale-programmet.

Luftforsvarsstyrker, transport-tankfly og andre flyenheter

I Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), ble det redegjort for Regjeringens arbeid med fremtidig transport- og tankflykapasitet, med tilhørende virksomhet. Det tas sikte på at Forsvaret skal kunne disponere strategisk transportflykapasitet senest innen 2010. Det tas dessuten sikte på at Norge skal kunne bidra til å følge opp initiativ i NATO-systemet rettet mot å anskaffe en betydelig utvidet lufttankkapasitet innenfor alliansen. Det er iverksatt en utredning av alternative interimsløsninger. Utredningen vil bli sett i sammenheng med fremtidig virksomhet på Rygge, Gardermoen og Kjeller.

Regjeringen vil komme tilbake til spørsmålet om fremtidig transport- og tankflykapasitet, samt fremtidig virksomhet på Rygge, Gardermoen og Kjeller.

Eiendommer, bygg og anleggsinvesteringer – generelt

I planperioden 2003–2005 skal tilgjengelige ressurser til EBA prioriteres mot omlegging og tiltak rettet mot styrkeproduksjon for flernasjonale operasjoner, og nødvendige EBA-tiltak knyttet til innføring av nye materiellsystemer. Omleggingstiltak som blir prioritert for gjennomføring tidlig i planperioden er knyttet til funksjoner som må være på plass for at virksomheten skal kunne flyttes til ny lokalisering. Dette omfatter i hovedsak kontorer, forpleiningslokaler, forlegninger samt i noen grad undervisnings- og vedlikeholdslokaler. Med unntak av strengt nødvendige tiltak rettet mot helse, miljø og sikkerhet, vil det ikke bli investert i utvikling av EBA-massen før omleggingen er gjennomført.

Prosjekter som er omtalt i tidligere stortingsproposisjoner, er justert for lønns- og priskompensasjon for den gjenstående delen av produksjonen.

Nye prosjekter med kostnadsramme over 100 mill. kroner

Det foreslås ingen nye prosjekter med kostnadsramme over 100 mill. kroner for oppstart i 2003.

Nasjonalfinansierte investeringer fordelt på EBA-kategori

Tabell 6.12 Prosjekter over 100 mill. kroner (i mill. kroner)

Endringer	Sted	Prosjektnavn	Kostnads- ramme (post 24)	Utbetaling 2003 (post 24)	Til utbetaling senere (post 47)
	Bodø	Restaurering vann og avløp	104	25	30
	Gråfjell	Regionfelt Østlandet	1 948	223	1 489
	Heggelia	Flerbruksbygg	166	60	56
	Hele landet	Tekniske brannverntiltak fase 3	114	17	18
	Hele landet	Elektroniske skytebaner	137	30	0
	Hele landet	Oppgradering transmisjonsnettet FDN	129	20	79
	Kolsås	Kvarter	124	4	0
	Laksevåg	Restaurering og tilbygg sjøkrigsskolen	128	50	49
	Mauken-Blåtind	Sammenslåing av skytefelt	159	70	32
	Rena	Nye befalsforlegninger	170	103	0
	Rena	Flerbruksbygg	136	71	0
	Setermoen	Fellesprosjekt inkl. varmesentral	254	73	22

Øvrige prosjekter med spesiell omtale*Akershus festning – innledende arbeider for bygg for integrert strategisk ledelse*

Ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), ble det vedtatt at forsvarssjefen og hans strategiske funksjoner skulle integreres i FD. Samtidig ble det besluttet at en ny forsvarsstab av begrenset størrelse skal opprettes og samlokaliseres med det nye integrerte departementet.

Det er utredet flere alternativer for lokalisering av en integrert strategisk ledelse, og det tas sikte på å plassere ledelsen på Akershus festnings østre område (den såkalte «Verkstedtomta»). Det planlagte kontorbygget vil bestå både av nybygg og gjenbruk av gamle bygninger. Det samareides med Riksantikvaren for å finne frem til tilfredsstillende løsninger.

Regjeringen planlegger å legge frem byggeprosjektet for Stortinget våren 2003. Av hensyn til fremdriften vil prosjektet ha behov for å videreføre prosjektering og planlegging for å klargjøre for anbudsutsendelse. Det er også behov for å starte med innledende arbeider i form av avdekking av eksisterende bygninger tidlig i 2003 for å få et best mulig grunnlag for kalkyler og anbudsinnhenting. Byggeprosjektet er forventet ferdigstilt ultimo 2005. De organisatoriske endringene ved etableringen av felles integrert strategisk ledelse vil bli gjennomført sommeren 2003 eller så snart det praktisk lar seg gjøre. Siden det planlagte nye bygget for den strategiske ledelsen ikke vil stå ferdig på dette tidspunktet, må lokaliseringen skje midlertidig i flere bygninger på og ved Akershus festning.

Som innledende arbeider til byggeprosjektet planlegges det å gjennomføre avdekking, planleg-

ging og prosjektering våren 2003 innenfor en kostnadsramme på 50 mill. kroner.

Haakonsvern – miljørens land/sjø fase 3

Miljørens land/sjø ved Haakonsvern er tidligere omtalt i St.prp. nr. 1 (1997–98) og St.prp. nr. 1 (1999–2000). Fase 1 omfattet etablering av stranddeponi og mudring av småbåthavn ved Haakonsvern orlogsstasjon og ble avsluttet i 1998. Resterende sanering av PCB-forurensende masser (fase 2) ble avsluttet sommeren 2002. Fase 3 av prosjektet omfatter etterarbeider og overvåkning. Etterarbeidene er i hovedsak avslutning og sikring av deponier. Det er planlagt et overvåkningsprogram som skal evalueres/revideres etter fem år, men antas å kunne pågå i inntil ti år. Prosjektet blir gjennomført innenfor en kostnadsramme på 33 mill. kroner. Etterarbeidene vil bli avsluttet i løpet av 2003 mens overvåkningsprogrammene vil pågå i inntil ti år.

Nærøvingsområder på Romerike

Utbyggingen av ny hovedflyplass på Gardermoen medførte at mesteparten av Forsvarets daværende nærøvingsområder gikk tapt, enten gjennom flyplassutbyggingen eller på grunn av flystøy. Det er utarbeidet en konsekvensutredning for nye nærøvingsområder for Hæren på Romerike til erstatning for de områdene som er gått tapt.

Behovet for nye nærøvingsområder er ytterligere forankret gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), og Innst. S. nr. 122, jf. St.prp. nr. 36 (2001–2002). Stortinget besluttet å opprette hhv. et utdannings- og kompetansesenter for Hærens trenvåpen (LOGUKS) og Militærmedisinsk utdannings- og kompetansesenter (MUKS) på Sessvollmoen samt flytte Forsvarets hundeskole (FHSK) til Hauer seter. LOGUKS består av flere tidligere selvstendige avdelinger. Dette vil imidlertid ikke ha vesentlig innvirkning på arealbehovet eller aktivitetsnivået i nærøvingsområdene, og heller ikke påvirke tiltaksbeskrivelsen som ligger til grunn for konsekvensutredningen og de supplerende undersøkelserne.

Det foreslås en etablering av nærøvingsområder på øvre Romerike etter en løsning med bruk av tre mindre områder, ett område sør og øst for Sessvollmoen, ett på Bergermoen nord for Sessvollmoen, samt ett område nord for Hauer seter, til sammen ca. seks km².

LOGUKS, som er den dimensjonerende bruker, benytter i hovedsak veinettet som arbeidssted ved øving av militærpolititjeneste, transport og for-

syningstjeneste. For øving av transport, etablering og kamuflering stilles det spesielle krav til topografi, lendets beskaffenhet og grunnforhold. LOGUKS' generelle netto arealbehov er ca. 2,5–tre km².

FHSK er avhengig av tilgang til ca. to km² egnet øvingsområde for sporttrening. Ved etablering av FHSK på Hauer seter vil områder inne i leiren bli brukt til kennel og grunnleggende opplæring av hunder og hundeførere. Feltmessig øving må i stor grad foregå utenfor leiren fordi denne type øving krever et betydelig areal. Forsinkelse med forprosjektet gjør at tidspunkt for når FHSK skal være operativ ved Hauer seter er utsatt til 30. juni 2003. Kvalitetssikring av beslutningsgrunnlaget har medført en kostnadsøkning på ca. seks mill. kroner.

Ut over arealbehov som angitt, vil det fra tid til annen være behov for tilleggsareal ved større øvinger og når alle aktuelle avdelinger deltar. Denne type øvingsareal vil bare bli brukt sporadisk, og det forutsettes at Forsvaret kan få tilgang til slike arealer gjennom bruksavtaler.

Foruten forutsetninger gitt med hensyn til krav til grunnforhold, terreng og veinett, er avstand fra primærbrukernes garnison et viktig lokaliseringskriterium. I tråd med NOU 1996:8 Forsvarets skyte- og øvingsfelt er lengste avstand til nærøvingsområder definert som 30 minutters forflytningstid.

LOGUKS har et samlet behov for opp til 185 dager i øvingsområdene. Bruksfrekvensen antas å variere mellom 120 og 185 dager pr. år. En mindre del av dette, 25–30 pst. vil være døgnøvelser, fordelt over året. Varigheten av en øvelse vil være fra én til fem dager i hovedsak på dagtid og unntaksvis i helgene. Heimevernet vil på grunn av sitt øvingsmønster til tider måtte øve i helgene.

Utdanningen for det nasjonale støtteelementet til Forsvarets innsatsstyrke (FIST-NSE) er delt i to hovedperioder, vår og høst. Hver periode strekker seg over tre måneder. Dette vil på årsbasis gi et behov for trening i øvingsområdet og på skytebanene på 24 uker for inntil 200 soldater. Hans Majestet Kongens Garde, Krigsskolen og politiet har et samlet øvingsbehov på ca. 20 uker pr. år.

For å dekke Forsvarets behov tas det sikte på å erverve eiendoms- eller bruksrett til Bergermoenområdet, nord for Sessvollmoen leir. For arealene i Ullensaker allmenning, nord for Hauer seter leir, antas det tilstrekkelig å inngå leieavtaler med grunneier. For begge områders vedkommende skal mulighetene for sambruk av arealene med sivile interesser vurderes ved utarbeidelse av flerbruksplaner. Forholdet til friluftsliv og rekreasjon skal særlig vektlegges. Forsvarets to eksiste-

rende skytebaneanlegg på egne områder på Sessvollmoen og Hauer seter vil bli benyttet av Forsvaret og sivile brukere som i dag. Hauer seter skytebane er tilknyttet Hauer seter repetisjonsøvingssenter/transittleir, og foreslås opprettholdt av beredskapsmessige årsaker. I nærøvingsområdene vil det ikke bli brukt skarp ammunisjon. Skarpskyting vil foregå andre steder.

Utbyggingen dreier seg i hovedsak om bygging av enkelte nye veilenker i lendet for å koble sammen eksisterende veier. Det vil også være behov for en viss opprustning av eksisterende veinett. Det er gjort anslag over kostnadene til både erverv og utbygging som indikerer at investeringsbehovet vil beløpe seg til 80 mill. kroner.

Nasjonale festningsverk

Nasjonale festningsverk har hatt en sentral rolle i Norges historie, bl.a. som forsvarsskanse, kongebolig, åsted for riks- og stormannsmøter og utø-

velse av kunst og kultur. En rekke nasjonale festningsverk går ut av Forsvarets bruk og forutsettes å inngå i en ny statlig forvaltningsordning. Forsvarsbygg oppretter en interimforvaltning frem til en ny ordning er etablert. Dette innebærer å sikre en forsvarlig bruk og forvaltning, og samtidig være lokalt kontaktledd for kulturell og annen virksomhet ved etablissementene. Utvikling og revitalisering av eiendommene forutsetter at eiendommenes inntektsbringende potensial blir utnyttet og at en slik utvikling er mulig uten at verneverdien blir redusert.

Fellesfinansierte prosjekter, postene 44 og 48

NATO-finansiert bygge- og anleggsvirksomhet i Norge vil i 2003 i vesentlig grad bestå av videreføring av luftvarslingsradarene Sindre II. Prosjektet er blitt ytterligere forsinket med leveranser av den tekniske delen. Pågående testing og levering av radarutstyr vil dermed fortsette.

Tabell 6.13 Kap. 1760 Fellesfinansierte prosjekter (postene 44 og 48) (i mill. kroner)

Sted	Prosjekt	Kostnadsramme NATO finansiert (post 48)	Kostnadsramme nasjonal andel (post 44)	Forventet utbetaling i 2003 (post 48)	Forventet utbetaling i 2003 (post 44)
Senja	Luftvarslings- radar Sindre II	394	129	29	3
Njunis	Luftvarslings- radar Sindre II	568	160	29	6
Honningsvåg	Luftvarslings- radar Sindre II	232	82	25	4
Hele landet	Øvrige prosjekter			111	95
Totalt				194	108

Kap. 4760 Nyanskaffelse av materiell, nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
11	Salgsinntekter	286		
16	Refusjon fødselspenger	1 231		
18	Refusjon sykepenger	983		
45	Store nyanskaffelser	181 411		
47	Salg av eiendom	33 493	80 000	100 000
48	Fellesfinansierte bygg- og anleggsinntekter	162 874	270 000	194 000
49	Salg av boliger	45 413	20 636	20 000
	Sum kap 4760	425 691	370 636	314 000

Post 47 Salg av eiendom

Posten er økt med 20 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002. Endringen gjelder forventet økt salg/avhending av EBA.

Posten gjelder netto inntekter fra salg av fast eiendom, unntatt boliger og tomter.

nen skyldes færre nye prosjekter og redusert fremdrift i allerede eksisterende fellesfinansierte prosjekter.

Posten gjelder inntekter fra NATO ifm. alliansens investeringsprogram for sikkerhet i Norge. Inntektene blir justert hvert år ift. fremdrift og forbruk i autoriserte prosjekter i Norge.

Post 48 Fellesfinansierte bygg- og anleggsinntekter

Posten er reelt redusert med 76 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002. Reduksjo-

Post 49 Salg av boliger

Posten videreføres i hovedsak på samme nivå sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002, og gjelder salg av boliger og tomter.

Kap. 1790 Kystvakten (jf. kap. 4790)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	607 779	625 725	649 080
	Sum kap 1790	607 779	625 725	649 080

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er posten uendret sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002.

Overordnet oppdrag

Kystvaktens virksomhet har sitt formelle grunnlag i kystvaktloven. Den mest sentrale oppgaven er å hevde norsk suverenitet i norsk sjøterritorium, og

suverene rettigheter i havområder under norsk jurisdiksjon. Som kyststat har Norge omfattende rettigheter og plikter i den økonomiske sonen, fiskevernsonen ved Svalbard, fiskerisonen ved Jan Mayen og på kontinentalsokkelen. Dette gjelder ikke minst innenfor ressurs- og miljøforvaltning, hvor Kystvakten utfører omfattende kontroll- og oppsynsoppgaver. Kystvakten er dessuten en verdifull ressurs i kystberedskapen. Parallelt med de

militære oppgavene, utfører Kystvakten oppgaver på vegne av andre offentlige etater. På områder hvor andre myndigheter er tillagt primæransvar, skal Kystvaktens kontroll så langt som mulig skje etter anmodning fra vedkommende kontrollmyndighet.

Ved beredskap og i krig overføres Kystvaktens ressurser til kysteskadren.

Styrkestruktur og operativ evne

Kystvaktens organisasjon består av to skvadroner, en i nord og en i sør. Fartøysflåten består av innleide og eide fartøyer fordelt på tre kystvaktelementer: havgående fartøyer, fartøyer for patruljering i kystnære områder og fartøyer for bruksvakt hold. I tillegg inngår seks helikoptre, to maritime patruljefly og to innleide sivile fly i Kystvaktens struktur. Kystvaktens produkt er tilstedeværelse med egnede enheter og kompetent personell, og Kystvakten måler sin produksjon bl.a. i antall patruljedøgn. De operative kapasitetene til de ulike kystvaktelementene varierer betydelig med type fartøy og utrustning. Dette gir en forholdsvis fleksibel struktur, noe som innebærer at Kystvakten kan sette inn ulike ressurser til å utføre ulike oppgaver.

Kystvakten er statens primære myndighetsutøver og et velegnet verktøy for episodehåndtering utenfor territorialfarvannet i fredstid. Dette, kombinert med et stort og vedvarende press på ressur-

sene i havet, gjør tilstedeværelse og kontrollvirksomhet til havs til et prioritert område også i 2003. Regjeringen foreslår å videreføre den økonomiske rammen fra 2002 til 2003. Operativ drift med det nye KV Svalbard og oppgraderingen av de helikopterbærende fartøyene, vil styrke kapasiteten til den havgående kystvaktflåten. Momsreformen har fått økonomiske konsekvenser for innleie av fartøyer. Bl.a. som følge av denne reformen har det vært nødvendig med strengere prioriteringer av Kystvaktens aktiviteter. I denne sammenheng er det ønskelig å prioritere den havgående delen av Kystvakten, og aktivitetsnivået vil derfor bli opprettholdt på dette feltet. To bruksvaktsfartøyer tas ut av tjenesten i 2003 samt at det skal gjennomføres effektiviseringer av virksomheten.

Utdanning, trening og øvelser

Gjennom kryssende tjeneste mellom Kystvakten og kysteskadren, ønsker man å oppnå optimal utnyttelse av sjøforsvarets personell for å løse freds- og kriseoppgavene. Derfor må Kystvakten på dette området ses i sammenheng med kapittel 1732 Sjøforsvaret. Utdanningen fokuserer på å videreutvikle kompetansen med tanke på håndhevelse av norsk jurisdiksjon generelt, og for å styrke kompetansen til å løse oppgaver til havs og i indre farvann. Kystvakten gjennomfører jevnlig øvelser for å opprettholde en tilfredsstillende kompetanse i fredstid, kriser og krig.

Kap. 4790 Kystvakten (jf. kap. 1790)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter	76	327	340
11	Salgsinntekter	148		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	72		
16	Refusjon fødselspenger	564		
18	Refusjon sykepenger	1 069		
	Sum kap 4790	1 929	327	340

Inntektene gjelder salg av måltider fra befalsmesser.

Kap. 1791 Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	221 208	191 896	231 842
	Sum kap 1791	221 208	191 896	231 842

Korrigert for lønns- og priskompensasjonen er posten reelt økt med 31 mill. sammenlignet med vedtatt budsjett for 2002.

Denne reelle endringen er i samsvar med Stortingets vedtak ifm. behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2002–2003), jf. St. prp. 55 (2002–2003). Da ble denne posten økt med 30 mill. kroner på 2002-budsjettet for å sikre nødvendig flytimeproduksjon.

Overordnet oppdrag

Forsvaret støtter Redningstjenesten i Norge med 330-skvadronen. Hovedoppgaven i fred er å utføre søk- og redningsoppdrag så hurtig og sikkert som mulig ifm. ulykker til sjøs og til lands, spesielt når det er fare for at menneskeliv kan gå tapt. Det skal utdannes og trenes nødvendige besetninger for å sikre en tilfredsstillende redningshelikoptertjeneste, jf. kapittel 1733 Luftforsvaret.

Styrkestruktur og operativ evne

Redningshelikoptertjenesten videreføres med tolv Sea King-helikoptre organisert i 330-skvadronen. Skvadronens avdelinger ved Banak, Bodø, Ørland og Sola videreføres. Hver av de fire avdelingene er oppsatt med minimum to helikoptre og fire besetninger. Avdelingene skal til enhver tid ha ett helikopter med besetning på én times beredskap. I tillegg til de nevnte avdelinger har skvadronen et midlertidig utplassert helikopter på Rygge. Dette vil være på beredskap minimum 85 pst. av tiden.

Søk og redningsoppdrag innenfor norsk myndighetsområde utføres etter oppdrag fra hovedredningssentralene. Det samme gjelder for luftambulanseoppdrag.

330 skvadronen inngår i Forsvarets krigsstruktur. Skvadronen skal utrustes og trenes for en begrenset kapasitet innen redningstjeneste under krigsforhold.

Fremtidig redningshelikoptertjeneste

St.meld. nr. 44 (2000–2001) Om redningshelikoptertjenesten i fremtiden ble behandlet i Stortinget 16. mai 2002, jf. Innst. S. nr. 156 (2001–2002). Stortinget ga sin tilslutning bl.a. til forslag om overføring av budsjettansvaret for Redningshelikoptertjenesten til Justisdepartementet. Justisdepartementet vil overta budsjettansvaret for Redningshelikoptertjenesten fra og med budsjettåret 2004.

Det skal nedsettes et helikopterfaglig forum for å vurdere valg av ny helikoptertype til Redningshelikoptertjenesten. Vurderingene vil bli lagt frem for Stortinget i løpet av 2003.

En etablering av tilstedevaktbaser forutsettes finansiert utenfor forsvarsrammen.

Forsvarsdepartementet, Helsedepartementet og Justisdepartementet arbeider med en ny avtale om utførelse av luftambulanseoppdrag med 330 skvadronen spesielt og Forsvarets øvrige flyressurser generelt. En viktig del av dette arbeidet er å utvikle en omforent metode for prisfastsetting av Forsvarets tjenester på disse områdene.

Kap. 4791 Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 1791)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
11	Salgsinntekter	20	17 025	17 715
16	Refusjon fødselspenger	112		
18	Refusjon sykepenger	276		
	Sum kap 4791	408	17 025	17 715

Inntektene gjelder refusjoner fra Sosial- og helsedepartementet for ambulanseoppdrag.

Kap. 1792 Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	1 578 203	1 242 385	1 019 074
	Sum kap 1792	1 578 203	1 242 385	1 019 074

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er posten redusert med 264 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2002. Av dette utgjør reduksjon ved behandlingen av Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002), 100 mill. kroner. Tilleggsbevilgningene på 776 mill. kr. i 2002 ifm. kampen mot internasjonal terrorisme, jf. St.prp. nr. 39 (2001–2002), jf. Innst. S. nr. 119 (2001–2002) og St.prp. nr. 80 (2001–2002), er holdt utenfor postforklaringen fordi de ikke er del av den ordinære forsvarsrammen. Reelt er posten redusert med 123 mill. kroner.

Den reelle endringen skyldes i hovedsak at kapitlet er tilpasset planrammen på 118 mrd. kroner i planperioden 2002–2005, slik Regjeringen gjennom St.prp. nr. 55 (2001–2002) og Stortinget gjennom Innst. S. nr. 232 (2001–2002) har lagt opp til, hvor den årlige rammen for kapittel 1792 skal være gjennomsnittlig 900 mill. 2002-kroner i 2003–2005. Grunnet deployeringen av F-16 til Afghanistan, ligger kapitlet 78 mill. kroner over denne rammen i 2003. Denne økningen er finansiert ved en reduksjon på Luftforsvarets budsjett, som har justert sitt aktivitetsnivå som følge av oppdraget i Afghanistan.

Overordnet oppdrag

Norges engasjement i flernasjonale operasjoner er en integrert del av norsk sikkerhets- og forsvarspolitik og Forsvarets øvrige virksomhet. Deltakelse i flernasjonale operasjoner bidrar til økt samvirke og interoperabilitet i NATO-alliansen og til å styrke vårt eget forsvar. Forsvaret bidrar til internasjonal fred og stabilitet, økt respekt for menneskerettighetene og fordeling av byrdene i NATO-sammenheng.

I den pågående omleggingen av Forsvaret skal iverksettelsen av St.meld. nr. 38 (1998–99) om tilpasning av Forsvaret til deltagelse i flernasjonale operasjoner videreføres, og justeres i tråd med Innst. S. nr. 342 (2000–2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000–2001), og Innst. S. nr. 232 (2001–2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001–2002).

NATO-styrkene

Norge vil også i 2003 være en aktiv bidragsyter til fredsoperasjonene på Balkan, med KFOR som den viktigste. Etter at styrken har etablert militær kontroll over provinsen, består KFORs oppgaver i hovedsak i å skape en sikkerhetssituasjon som muliggjør omfattende støtte til det sivile samfunn,

herunder beskyttelse av minoriteter, støtte til demokratisering og bekjempelse av vold og kriminalitet. Det norske bidraget til KFOR består hovedsakelig av en mekanisert infanteribataljon. Den norske bataljonen opererer sammen med styrker fra Storbritannia, Tsjekkia, Finland og Sverige. Dette oppdraget vil fortsatt stille vårt personell overfor store operative utfordringer militært sett, samtidig som det i betydelig grad hever vår kompetanse til å håndtere krisesituasjoner nasjonalt og internasjonalt.

Situasjonen på Balkan har vist en langsom, men klar forbedring. NATO er derfor i ferd med å reorganisere styrkenærværet i regionen. Styrkene skal reduseres fra dagens nivå på omkring 40 000 soldater til 29 000. Det norske bidraget til KFOR vil fortsatt være en mekanisert infanteribataljon, men vil bli redusert i størrelse i takt med den positive utviklingen i området.

Utdanningen av KFOR-styrkene baseres på tidligere erfaringer og operative krav utviklet av NATO. Utdanningen er blitt utvidet for å kunne utplassere styrkene med tilfredsstillende operativ status ved ankomst til operasjonsområdet.

Kampen mot internasjonal terrorisme

Norge vil også i 2003 engasjere seg i kampen mot internasjonal terrorisme og i de pågående operasjonene i Afghanistan. Operasjon «Enduring Freedom» er den brede internasjonale koalisjonen i kampen mot internasjonal terrorisme som ledes av USA. Hovedfokus for operasjonen har så langt vært Al Qaida- og Taliban-grupperinger i Afghanistan. Norge har deltatt med spesialstyrker, mine-ryddere, transportfly og lettpansrede feltkjøretøy. Norges bidrag til operasjonene har vakt stor anerkjennelse i USA og NATO, og bekrefter den rollen også små stater kan spille i kampen mot internasjonal terrorisme.

Som varslet i St.prp. nr. 39 og 63 (2001–2002), vil Norge bidra med kampfly (F-16) til operasjon «Enduring Freedom» etter anmodning fra USA.

Flyene planlegges deployert i perioden 1. oktober 2002 til 1. april 2003 og inngår i et kampflysamarbeid med Danmark og Nederland. Flyene vil inngå i koalisjonens luftstyrker og vil delta i de pågående operasjoner. Eksempler på oppdrag kan være å yte nærstøtte for personell som deltar i operasjonen, samt bekjempelse av stridende Al Qaida-/Taliban-grupperinger og militære installasjoner.

F-16-bidraget er totalt kostnadsberegnet til 648,5 mill. kroner, hvorav 348,5 mill. kroner dekkes innenfor forsvarsrammen for 2003. For å dekke utgiftene i 2003 er kapittel 1792 økt med 78 mill. kroner som er omdisponert fra Luftforsvarets kapittel 1733. Videre er KFOR-bidraget ytterligere redusert ift. 2002 med 20 mill. kroner samtidig som det er prognostisert mindreutgifter i 2002 som vil bli overført til 2003. Budsjetterte utgifter for ammunisjon ved oppdraget er på 170 mill. kroner. Dette er utgifter som det naturlig nok er heftet stor usikkerhet ved, og totalutgiftene på kapittel 1792 vil derfor bli fulgt nøye utover året. Eventuelle merbehov som følge av ammunisjonsforbruket vil bli foreslått tilført kapitlet ved omgrupperingsproposisjonen i 2003, mot en tilsvarende reduksjon på kapittel 1792 i 2004 og/eller 2005.

FN-styrkene

I tillegg til deltakelsen i NATO-ledede operasjoner og i den USA-ledede kampen mot terrorisme, vil Norge bidra med stabsoffiserer og militære observatører til FN. For tiden bidrar Norge med følgende offiserer til FNs fredsbevarende operasjoner:

Norge bidrar dessuten med fire offiserer til Multinational Force and Observers (MFO) i Sinai. I tillegg har Norge sendt tre offiserer til Joint Military Commission som overvåker den relativt nylig inngåtte våpenhvileavtalen i NUBA-fjellene i Sudan. Kommisjonens leder er en norsk offiser. For å kunne ivareta prioriterte FN-oppdrag, vil departementet terminere enkelte andre FN-bidrag.

Tabell 6.14 FN-observatører

United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO) (Midtøsten)	11 offiserer
United Nations Mission in Ethiopia/Eritrea (UNMEE)	5 offiserer
United Nations Mission of Observers in Prevlaka (UNMOP) (Kroatia)	1 offiser
United Nations Missions of Support in East Timore	4 offiserer
United Nations Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC)	5 offiserer
United Nations Mission in Kosovo (UNMIK)	2 offiserer

Multinational Stand-by High Readiness Brigade for UN Operations (SHIRBRIG) er et multinasjonalt samarbeid for å kunne stille en internasjonal brigade til disposisjon for FN for gjennomføring av fredsbevarende operasjoner. Under norsk ledelse ble SHIRBRIG erklært tilgjengelig for FN 1. januar 2002. I forbindelse med SHIRBRIG er én offiser utplassert ved brigadens planelement i Danmark.

Spesialister, stabsoffiserer og observatører gis utdanning tilpasset tjenestestillingen. Utdanningen gjennomføres hovedsakelig i nordisk regi, som del av NORDCAPS-samarbeidet, ved kurs i Danmark, Finland, Sverige og Norge. I Norge er det i hovedsak Forsvarets kompetansesenter for internasjonal virksomhet (FOKIV) som står for utdanningen.

Kap. 4792 Norske styrker i utlandet (jf. kap. 1792)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter	758		
11	Salgsinntekter	2 908		
18	Refusjon sykepenger	1 130		
	Sum kap 4792	4 796		

Det budsjetteres ikke med refusjoner.

Kap. 1795 Kulturelle og allmenntilgode formål (jf. kap. 4795)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsutgifter	128 213	127 239	137 261
47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres, kan nyttes under kap 1760, post 47</i>	9 674	25 000	
60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>	2 000	40 100	40 500
72	Overføringer til andre	897	995	1 043
	Sum kap 1795	140 784	193 334	178 804

Post 01 Driftsutgifter

Korrigert for lønns- og priskompensasjon er posten økt med 4,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2002.

Forsvarsmuseet

Forsvarsmuseet skal informere publikum generelt, og skoleelever særskilt, om norsk forsvarets historie og Forsvarets rolle i dagens samfunn gjennom ulike museale virkemidler og utstilling av Forsva-

rets utfasede materiell. Museet skal gjennom inn-samling, registrering, konservering og vitenskape-lig arbeid ivareta en viktig kulturarv.

For ytterligere å bidra til styrking og profesjo-nalisering av museumsvirksomheten er oppret-telse av et styre for Forsvarsmuseet nå under vur-dering. I dag er Forsvarsmuseet organisert som en enhet direkte underlagt Forsvarets overkom-mando. Etter at Stortinget i juni 2002 vedtok å inte-grere forsvarssjefen og hans strategiske funksjo-ner i Forsvarsdepartementet, vil det være nødven-

dig og naturlig også å utrede alternativer til dagens organisasjons- og tilknytningsform.

Forsvarets musikk

Forsvarets musikk skal i første rekke dekke behovet for militær musikk i Forsvaret. Dette kan være oppdrag som parader, oppstillinger, avslutningshøytideligheter og åpen leir. Virksomheten rettet mot det sivile samfunn er også en kulturfaktor som bidrar til å styrke Forsvarets posisjon og oppslutning i samfunnet.

Forsvarets distriktsmusikkorps Sørlandet og Forsvarets distriktsmusikkorps Østlandet er besluttet nedlagt som militære korps fra 31. desember 2002, og planlegges videreført som sivile korps under Kultur- og kirkedepartementets ansvarsområde. Musikerne vil i den forbindelse bli tilbudt tilsetting i sivile stiftelser under Kultur- og kirkedepartementet og de respektive fylkeskommunene og kommunene. Forutsett at stiftelsene opprettes og at Forsvarets musikere aksepterer overføringen til disse, vil Forsvarsdepartementet bidra med 9 mill. kroner hvert år de neste fem årene. Når grunnlaget for eventuell videre drift av korpene som sivile korps er avklart, vil Regjeringen komme tilbake til saken.

Post 47 Nybygg og nyanlegg

Posten er redusert med 25 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2002. Beløpet er budsjetteknisk overført til kapittel 1760, post 47.

Post 60 Overføring til andre

Tilskudd til Kommunal- og regionaldepartementet

Den omfattende omleggingen som gjennomføres i Forsvaret, medfører omstillingsutfordringer i mange distrikter. Kommunal- og regionaldepartementet har i samarbeid med Forsvarsdepartementet utarbeidet et eget opplegg for omstilling i de kommunene som rammes hardest av forsvarsom-

stillingen. For 2003 blir det avsatt 40 mill. kroner til gjennomføring og oppfølging av omstillingsarbeidet i kommuner og regioner som berøres særskilt av omleggingen. Kommunal- og regionaldepartementet fordeler, i samråd med Forsvarsdepartementet, midlene fylkesvis, men delegerte våren 2002 til fylkeskommunene å behandle og avgjøre søknader fra de berørte kommunene om omstillingsbistand. Fylkeskommunene får dermed en viktig rolle i det opplegget som vil bli videreført også i 2003. Dette er i samsvar med målet generelt om å styrke fylkeskommunene som regional utviklingsaktør.

Overdragelse av Høytorp fort

Forsvarsdepartementet foreslår at Høytorp fort overdras vederlagsfritt til Eidsberg kommune for å bevare dette som et kulturminne. Det avsettes 0,5 mill. kroner til nødvendige sikrings- og utbedringsarbeid.

Post 72 Overføringer til andre

Stiftelsen Akershus festning for kunst og kultur

Stiftelsen Akershus Festning for Kunst og Kultur gjennomfører hvert år et sommerarrangement med fremføring av bl.a. historiske spill og konserter på Akershus festning. Stiftelsens arbeid bidrar til å levendegjøre festningens historie og å bevare den norske kulturarv. Stiftelsen foreslås støttet med totalt 0,7 mill. kroner, herav 0,6 mill. kroner i ordinær driftsstøtte og 0,1 mill. kroner til fremføring av historiske spill.

Nordland Røde Kors Krigsmuseum i Narvik

Museet formidler historien om kampene rundt Narvik i 1940 og okkupasjonstiden i byen under den annen verdenskrig. Museets lokaler brukes også ved offentlige tilstelninger, og der avholdes foredrag for besøkende. Museet foreslås støttet med 0,3 mill. kroner i ordinær driftsstøtte for 2003.

Kap. 4795 Kulturelle og almennyttige formål (jf. kap. 1795)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
01	Driftsinntekter	4	5 266	779
11	Salgsinntekter	6 122		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	208		
16	Refusjon fødselspenger	1 209		
18	Refusjon sykepenger	2 080		
	Sum kap 4795	9 623	5 266	779

Kapitlet er redusert med 4,7 mill. kroner korrigeret for priskompensasjon. Reduksjonen skyldes bortfall av den årlige støtten på 4,7 mill. kroner fra Kultur- og kirke departementet til Forsvarsdepartementet ifm. at Forsvarets distriktsmusikkorps Sør-

landet og Forsvarets distriktsmusikkorps Østlandet planlegges videreført som sivile korps under Kultur- og kirke departementets ansvarsområde. Bevilgningsforslaget på post 01 gjelder billettinntekter fra Norsk hjemmefrontmuseum.

Kap. 2463 Forsvarsbygg**Post 24 Driftsresultat, overslagsbevilgning**

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
24.1	Driftsinntekter		-4 261 270	-4 498 614
24.2	Driftsutgifter		4 261 270	4 498 614
24.3	Til reguleringsfondet		0	0
	Sum post 24		0	0

Forsvarsbygg (FB) er en forvaltningsbedrift opprettet 1. januar 2002, med den overordnede hensikt å ivareta den totale forvaltning av eiendommer, bygg og anlegg (EBA) som stilles til rådighet for Forsvarets brukere. FB skal basere sin inntjening på husleie og oppdrag/tilskudd fra sine kunder, hvorav Forsvarets militære organisasjon er den største. I tillegg utfører FB bl.a. spesielle oppdrag for departementet.

FB planlegger virksomheten ut fra det oppdragsomfang og de inntekter som etaten forventer å motta fra oppdragsgiverne. Tabellen nedenfor viser forventet omfang av de ulike delene av virksomheten i 2003. Husleien vil i hovedsak dekke

drift. Det tas sikte på at husleien blir fullt ut kostnadsdekkende i 2005 eller tidligere.

Inntektene omfatter i hovedsak husleieinntekter fra brukerne av Forsvarets EBA-masse. Dertil kommer betaling for enkelte andre tjenester og grunntilskudd fra Forsvarsdepartementet (36 mill. kroner, jf. kapittel 1719). Videre føres investeringsmidlene fra kapittel 1760 som omsettes gjennom FB. Driftsutgiftene omfatter forvaltning, drift og vedlikehold (løpende og periodisk) av bygningsmassen. Det er særskilt behov for driftsmidler i FB grunnet omleggingen av Forsvaret. FBs organisasjon omfatter to prosjektorganisasjoner for å ivareta hhv. den store satsingen på utbygging og avhending som omleggingen medfører.

Tabell 6.15 Budsjettert omsetning, Forsvarsbygg

		(i 1000 kr)
		Forslag 2003
Investeringstjenester		
	Fra kap 1760, post 47	2 504 650
	Fra kap 1760, post 44	108 000
	Fra kap 1760, post 48	194 000
Sum investeringstjenester		2 806 650
Forvaltning, drifts- og vedlikeholdstjenester		1 655 964
Rådgivning, andre oppdrag		36 000
Sum		4 498 614

FB nettobudsjetteres på post 24 og drives etter forretningsmessige prinsipper. Derfor er det behov for løpende periodisering av økonomien fra ett budsjettår til et annet. Som vanlig for forvaltningsbedrifter, har FB et reguleringsfond til slik periodisering av årets regnskapsmessige resultat. Ved utgangen av 2001 var fondet på 45 mill. kroner. Dette anses som et egnet nivå for periodisering av FBs driftsresultat.

Budsjetteringen av Forsvarsbygg er foreløpig ikke i tråd med ordinære regler for forvaltningsbedrifter, bl.a. som følge av at det ikke er etablert åpningsbalanse. Forsvarsdepartementet vil komme tilbake til Stortinget med dette.

Nye investeringsprosjekter skal gjennomføres med lavest mulig risiko med hensyn til kostnader og kvalitet, og innenfor de rammer som lover og regelverk setter.

Kap. 4799 Militære bøter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2001	Saldert budsjett 2002	Forslag 2003
80	Militære bøter	1 504	1 109	1 109
	Sum kap 4799	1 504	1 109	1 109

Inntektene gjelder militære bøter og er basert på erfaringstall.

Forsvarsdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2003 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 1700-1795, 2463	Kr	29 613 813 000
b. Sum inntekter under kap. 4700-4799	Kr	698 286 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2003, kapitlene 1700-1795, 2463, 4700-4799

I Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	Alle			
1700	Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4700)			
	01 Driftsutgifter	170 330 000		
	73 Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	7 572 000	177 902 000	
1719	Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet (jf. kap. 4719)			
	01 Driftsutgifter	46 650 000		
	43 Til disposisjon for Forsvarsdepartementet	20 000 000		
	51 Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	152 458 000		
	71 Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	52 634 000		
	78 Norges tilskudd til NATOs driftsbudsjett, <i>kan overføres</i>	90 000 000	361 742 000	
1720	Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 4720)			
	01 Driftsutgifter	1 249 793 000	1 249 793 000	
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 4723)			
	01 Driftsutgifter	76 451 000	76 451 000	
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarets overkommando (jf. kap. 4725)			
	01 Driftsutgifter	2 524 184 000		
	50 Overføring Statens pensjonskasse, <i>kan overføres</i>	60 821 000		
	70 Renter låneordning, <i>kan overføres</i>	8 735 000		
	90 Lån til private, <i>kan overføres</i>	1 265 000	2 595 005 000	
1731	Hæren (jf. kap. 4731)			
	01 Driftsutgifter	4 565 695 000	4 565 695 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
1732	Sjøforsvaret (jf. kap. 4732)			
	01 Driftsutgifter	2 882 024 000	2 882 024 000	
1733	Luftforsvaret (jf. kap. 4733)			
	01 Driftsutgifter	3 578 024 000	3 578 024 000	
1734	Heimevernet (jf. kap. 4734)			
	01 Driftsutgifter	1 064 039 000	1 064 039 000	
1735	Forsvarets etterretningstjeneste			
	21 Spesielle driftsutgifter	660 111 000	660 111 000	
1760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg (jf. kap. 4760)			
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, postene 45 og 47</i>	574 082 000		
	44 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 47</i>	108 000 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 763 495 000		
	47 Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres, kan knyttes under kap. 1760 post 44.</i>	2 504 650 000		
	48 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	194 000 000		
	75 Fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 44</i>	180 000 000	10 324 227 000	
1790	Kystvakten (jf. kap. 4790)			
	01 Driftsutgifter	649 080 000	649 080 000	
1791	Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 4791)			
	01 Driftsutgifter	231 842 000	231 842 000	
1792	Norske styrker i utlandet (jf. kap. 4792)			
	01 Driftsutgifter	1 019 074 000	1 019 074 000	
1795	Kulturelle og allmennyttige formål (jf. kap. 4795)			
	01 Driftsutgifter	137 261 000		

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>	40 500 000	
	72	Overføringer til andre	1 043 000	178 804 000
2463		Forsvarsbygg		
	24	Driftsresultat, <i>overslagsbevilgning</i>		
		1 Driftsinntekter	-4 498 614 000	
		2 Driftsutgifter	4 498 614 000	
		Sum alle		29 613 813 000
		Sum departementets utgifter		29 613 813 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
		Alle		
4720		Felles ledelse og kommandoapparat (jf. kap. 1720)		
	01	Driftsinntekter	17 197 000	17 197 000
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet (jf. kap. 1723)		
	01	Driftsinntekter	297 000	297 000
4725		Fellesinstitusjoner og inntekter under Forsvarets overkommando (jf. kap. 1725)		
	01	Driftsinntekter	110 011 000	
	70	Renter låneordningen	2 200 000	
	90	Lån til boligformål	5 000 000	117 211 000
4731		Hæren (jf. kap. 1731)		
	01	Driftsinntekter	77 633 000	77 633 000
4732		Sjøforsvaret (jf. kap. 1732)		
	01	Driftsinntekter	44 539 000	44 539 000
4733		Luftforsvaret (jf. kap. 1733)		
	01	Driftsinntekter	104 899 000	104 899 000
4734		Heimevernet (jf. kap. 1734)		
	01	Driftsinntekter	2 567 000	2 567 000
4760		Nyanskaffelse av materiell, nybygg og nyanlegg (jf. kap. 1760)		
	47	Salg av eiendom	100 000 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	48	Fellesfinansierte bygg- og anleggsinntekter	194 000 000	
	49	Salg av boliger	20 000 000	314 000 000
4790		Kystvakten (jf. kap. 1790)		
	01	Driftsinntekter	340 000	340 000
4791		Redningshelikoptertjenesten (jf. kap. 1791)		
	01	Driftsinntekter	17 715 000	17 715 000
4795		Kulturelle og almennyttige formål (jf. kap. 1795)		
	01	Driftsinntekter	779 000	779 000
4799		Militære bøter		
	80	Militære bøter	1 109 000	1 109 000
		Sum alle		698 286 000
		Sum departementets inntekter		698 286 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II
Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2003 kan benytte alle merinntekter til å overskride enhver utgiftsbevilgning under Forsvarsdepartementet, med følgende unntak:

1. inntekter fra militære bøter kan ikke benyttes som grunnlag for overskridelse.

2. inntekter ved salg av større materiell kan benyttes med inntil 75 pst. til overskridelse av bevilgningen under kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelse utover gitte bevilgninger

III
Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2003 kan:

1. foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsdepartementet	
	01	Driftsutgifter	30 mill. kroner
1731		Hæren	
	01	Driftsutgifter	820 mill. kroner
1732		Sjøforsvaret	
	01	Driftsutgifter	400 mill. kroner
1733		Luftforsvaret	
	01	Driftsutgifter	1 181 mill. kroner
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	
	01	Driftsutgifter	144 mill. kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	21 028 mill. kroner
1790		Kystvakten	
	01	Driftsutgifter	25 mill. kroner
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	01	Driftsutgifter	66 mill. kroner

2. gi Forsvarets forskningsinstitutt fullmakt til å ha økonomiske forpliktelser på inntil 50 mill. kroner utover det som dekkes av egne avsetninger.

IV Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2003 kan gi tilsagn om økonomisk støtte utover bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye til-

sagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700		Forsvarsdepartementet	
	73	Forskning og utvikling	5 mill. kroner

Andre fullmakter

V

Nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2003 kan trekke salgsomkostninger ved salg av materiell og fast eiendom fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg, henholdsvis post 45 Store nyanskaffelser og vedlikehold og post 47 Salg av eiendom.

objekter, bygg- og eiendoms kategorier, anskaffelser og prosjekter som presentert i foreliggende proposisjon.

5. gjennomføre konsept- og definisjonsfasen av planlagte materiellanskaffelser.
6. igangsette prosjektering av byggeprosjekter med en samlet utgift tilsvarende 5 pst. av bevilgningen på de respektive poster.

VI

Organisasjon og verneplikt

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2003 kan:

1. fastsette Forsvarets organisasjon slik det går fram av redegjørelsen i foreliggende proposisjon.
2. fastsette lengden på førstegangstjenesten, repetisjonstjenesten og heimeverntjenesten slik det går fram av foreliggende proposisjon.
3. gi øvrige bestemmelser slik det går fram av foreliggende proposisjon.
4. verve personell innenfor rammen av de foreslåtte bevilgninger.

VII

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2003 kan:

1. starte opp nye investeringsprosjekter, herunder større bygg- og eiendomsprosjekter, som presentert under Nye prosjekter i foreliggende proposisjon, innen de kostnadsrammer som er anført.
2. endre tidligere godkjente prosjekter som anført i foreliggende proposisjon, herunder endrede kostnadsrammer.
3. starte opp og gjennomføre materiellinvesteringer av lavere kategori, samt byggeprosjekter med en nasjonal andel som ikke overstiger 100 mill. kroner.
4. nytte bevilgningen på den enkelte investeringspost, hhv. post 44, 45, 47 og 48 fritt mellom

VIII

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at:

1. Kongen i 2003 kan overdra eiendommer, bygg og anlegg som Forsvaret ikke lenger har behov for til kommuner eller til overtallig personell i Forsvaret i forbindelse med utnyttelse av etablisementter til næringsutvikling. Overdragelsen kan skje vederlagsfritt, eller med redusert vederlag der dette anses hensiktsmessig.
2. Forsvarsdepartementet i 2003 kan:
 - a) avhende fast eiendom uansett verdi til markedspris.
 - b) avhende fast eiendom til en verdi av inntil kr 100 000 vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.
 - c) gi forskudd til befal og sivile som må flytte grunnet organisasjonsendringer ved nyetablering av egen bolig, jf. Innst. S. nr. 182 (1990–91). Forskudd belastes kap. 1725 Fellesinstitusjoner og statsforetak under Forsvarets overkommando, post 90 Lån til private og tilbakeføres kap. 4725 Fellesinstitusjoner og statsforetak under Forsvarets overkommando, post 90 Lån til boligformål.
3. Forsvarsdepartementet kan overdra Høytorp fort vederlagsfritt til Eidsberg kommune. Det tas forbehold om at kommunen ikke kan selge eiendommen videre uten samtykke fra Forsvarsdepartementet i 10 år etter overdragelsen.
4. Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å etablere nærøvingssområde for Forsvarets avdelinger på Romerike.

Vedlegg 1

Ordninger i tilknytning til verneplikten

I det etterfølgende gis en oversikt over de bestemmelser som gjøres gjeldende for verneplikten i 2003. Dette er i hovedsak en sammenfatning av tidligere vedtaksposter for ordninger som vil bli videreført uten nevneverdige endringer. For detaljene i vedtaksformuleringene vises det til St.prp. nr. 1 (1989–90) og Innst. S. nr. 7 (1989–90). Senere tids ordninger er anført med budsjettåret i parentes.

Ordninger i tilknytning til førstegangstjenesten

Det forutsettes at tjenestetidsreduksjonene ikke vil få konsekvenser for beredskap eller svekke rekrutteringsgrunnlaget for flernasjonale fredsoperasjoner. Eventuelle utdanningsmessige svakheter skal i størst mulig grad tas hensyn til ved mobiliseringsfordeling av mannskapene, f.eks. ved at de overføres til Heimevernet.

Særordninger

Arbeidsledige har prioritet ved innkalling til førstegangstjeneste. (1990).

Personell med eneomsorg for barn gis utsettelse med førstegangstjenesten så lenge denne status vedvarer og inntil utløpet av det år den vernepliktige fyller 33 år. (1991).

Personell som driver selvstendig husdyrhold gis under særskilte vilkår utsettelse med førstegangstjenesten så lenge denne status vedvarer og inntil utløpet av det år den vernepliktige fyller 33 år. (1998).

Fellesbestemmelser

Til hjelpetjeneste i tilknytning til repetisjonstjeneste og etterutdanningskurs kan det kalles inn vernepliktige som ikke er mobiliseringsdisponert til militær avdeling eller ved Forsvarets fellesinstusjoner.

Vernepliktig personell (befal og menige) som er mobiliseringsdisponert ved staber eller avdelinger og som det er påkrevet å trene eller å øve hvert år, kan kalles inn til kort repetisjonstjeneste/kurs hvert år.

Vernepliktig og utskrevet befal kan innkalles til etterutdanningskurs av inntil tolv dagers varighet. Hæren kan kalle inn vernepliktig og utskrevet befal som sier seg villige til sjefsstillinger og forutbestemte nøkkelstillinger på lavere og midlere nivå, til etterutdanningskurs av inntil fem ukers varighet (1996).

Innkallinger for repetisjonstjeneste/-kurs skal skje innen rammen av det totale antall dager og antall ganger som er fastsatt for slik tjeneste.

Leger, tannleger, veterinærer, farmasøyter, psykologer, teologer og studenter i disse fag som har gjennomført tolv måneders førstegangstjeneste, og som er utskrevet til (rulleført ved) Forsvarets overkommando/sanitetsstaben eller Feltprestkorpset, kan innkalles til 90 dages tjeneste ved stab eller avdeling. Leger kan i stedet gjøre tjeneste ved styrker i utlandet hvor Norge deltar. (2000).

Teologer som har gjennomført 15 måneders førstegangstjeneste kan pålegges repetisjonstjeneste tre ganger. (1995).

Vernepliktig personell som gis utsettelse med sin tjeneste, kan kalles inn til avtjening av resttjeneste ved andre avdelinger, uansett rulleførende enhet og om nødvendig i annen budsjettermin.

I tillegg til repetisjonstjenesten kan vernepliktig og utskrevet befal, menige spesialister og spesielle faggrupper for en mindre del av den enkelte avdelings organisasjonsplan i krig gis inntil ti dagers tjeneste. Befal og spesialister i Heimevernet kan gis inntil tre dagers tjeneste.

Felles øvre grense for samlet ordinær tjenesteplikt er 19 måneder.

